SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE VETERİNER HEKİMLER, VETERİNER HEKİMLİĞİ ÖĞRENCİLERİ, HAYVAN SAHİPLERİ ve TOPLUMUN HAYVAN GÖNENCİ (REFAHI) TUTUMLARI ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

Serdar İZMİRLİ

DOKTORA TEZİ

VETERİNER HEKİMLİĞİ TARİHİ VE DEONTOLOJİ ANABİLİM DALI

Danışman
Prof. Dr. Aşkın YAŞAR

KONYA - 2009

ii. ÖNSÖZ

Hayvan gönenci konusu özellikle gelişmiş ülkelerde 1970 sonrası daha fazla ilgi çeken bir noktaya gelmiştir. Buna paralel olarak dünya genelinde konuyla ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sayısında da artış görülmektedir. Türkiye'de genelde hayvan gönenci konusunda, özelde ise hayvan gönenci ile ilgili insanların tutum ve davranışları üzerine herhangi bir tez çalışmasının bulunmaması bizi bu konuda tez çalışması yapmaya yönlendirmiştir. Bu süreçte elbette ilk kez kapsamlı bir saha çalışması yapılması sebebiyle farklı zorluklarla karşılaşılmıştır. Türkiye'nin yedi bölgesindeki illerde birbirinden farklı sosyal ve mesleki gruplara anket uygulamanın pratikte yaşanan sorunları olmuştur. Veteriner hekimler ve öğrencilerinin konuya olan yakınlıkları anketin uygulanmasında ve konuyu algılamalarında kayda değer bir zorluk yaşanmasına engel olurken, anket uygulanan hayvan sahibi ve et tüketicileri sosyal gruplarında konuya uzaklık, özellikle kırsal bölgelerde anketin uygulanmasında ve konuyu algılamalarında pratikte zorluklar yaşanmasına neden olmuştur.

Bu tez çalışması Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (SÜBAP) Koordinatörlüğü tarafından 06102037 proje numarası ile desteklenmiştir.

Bu projenin her aşamasında bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak bilimsel sorunlarımın çözümlerine ışık tutan danışman hocam Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Başkanı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aşkın YAŞAR'a çok teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyesi olan ve her aşamada bilgi ve katkılarını esirmeyen İç Hastalıkları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet MADEN ve Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Bozkurt ATAMAN hocalarıma desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca çalışmanın istatistik analizlerinde bana her zaman destek olan ve yön veren Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Hayvan Besleme Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdoğan ŞEKER ve Zootekni Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Süleyman DERE hocalarıma, bana her konuda yardımcı olan anabilim dalı doktora öğrencisi araştırma görevlisi Ali YİĞİT'e ve doktora öğrencisi Emine TÜRKMENOĞLU'na teşekkürlerimi bir borç bilirim.

iii. İÇİNDEKİLER ..... **ii**

iv. SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **iv**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Hayvan Gönenci 1

1.1.1. Hayvan Gönenci Kavramı 1

1.1.2. Hayvan Gönencinin Tarihsel Gelişimi. 4

1.1.3. Hayvan Gönenci - Hayvan Hakları İlişkisi 6

1.1.4. Hayvansal Ürün ve Et Tüketiminin Gönençle İlişkisi 7

1.1.5. Çiftlik Hayvanlarının Gönenci 7

1.1.5.1. Çiftlik Hayvanlarının Gönenç Problemleri 10

1.1.5.2. Beş Özgürlük Kavramı 11

1.1.6. Pet Hayvanlarının Gönenci 12

1.1.7. Laboratuar Hayvanlarının Gönenci 12

1.1.8. Kümes Hayvanlarının Gönenci 15

1.1.9. Hayvan Gönenci - Veteriner Hekimliği İlişkisi 18

1.1.10. Veteriner Hekimliğinde Gönenç Eğitimi 19

1.2. Tezin Amaç ve Kapsamı 20

2. GEREÇ VE YÖNTEM **22**

3. BULGULAR **25**

3.1. Verilerin Sıklık Dağılımları 26

3.2. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkenlerle Karşılaştırması 54

3.3. Hayvan Gönenci ve Hayvan Kullanım Etiği Üzerine Tutumlar… 104

4. TARTIŞMA **106**

5. SONUÇ VE ÖNERİLER **115**

6. ÖZET **117**

7. SUMMARY **118**

8. KAYNAKLAR **119**

9. EKLER **124**

Ek A: Anket Formu 124

10. ÖZGEÇMİŞ **131**

iv. SİMGELER VE KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

EC : European Commission –Avrupa Komisyonu

HKE : Hayvan Kullanımı Etiği

OKÖY : Oransız Küme Örnekleme Yöntemi

yy : Yüzyıl

WVA : World Veterinary Association-Dünya Veteriner Hekimler Birliği

1. GİRİŞ

1.1. Hayvan Gönenci

1.1.1. Hayvan Gönenci Kavramı

Hayvan gönenci son yıllarda Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile Kanada, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde oldukça önem kazanan bir alan haline gelmiştir (Birbeck 1991, Tannenbaum 1995, Smith 1998, Rowan ve ark. 1999, Blokhuis ve ark. 2000, Bennett ve ark. 2002, Yaşar ve Yerlikaya 2004, Grandin 2005, Hartung ve Briese 2005, Batho ve ark. 2007, Clark 2007). Bu süreçte sivil toplum örgütlerinin ve bilim insanlarının konuya duyarlı ve pozitif yaklaşımı sonucu hayvan gönencine karşı duyarlılık oluşmuştur.

Hayvanların evcilleştirilmeye başlamasıyla birlikte insanların, hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılayacaklarına dair söz verdikleri varsayılır. Günümüze gelinceye kadar hayvan statüsü ve türlerine karşı tutum ve davranışlar tarih, din, kültür ve gelenekler sonucunda şekillenmiştir. Tutum ve davranışlar yıllar içinde yeni bilimsel bilgilerden, kentleşmeden, hayat standardının yükselmesinden, insanların kişisel deneyimlerinden etkilenir ve yavaş yavaş değişir. İnsanların hayvanların statüleriyle ilgili algılamalarının kendi statülerini değerlendirmeleriyle ilişkili olduğu yönünde de farklı bir düşünce vardır (Milburn 1989, Smith 1998, Mejdell 2006).

Hayvanlarla ilgili değerlerin farkındalığında son yıllarda bir artış olmakta, toplumun ve hayvansal ürün tüketicilerinin hayvan gönenci ve bakımıyla ilgili değer yargıları, tutumları ve beklentileri hızlı bir şekilde değişmektedir. Hayvanların beslenmesi, nakliyesi ve onlara karşı davranış biçimi toplumların çok fazla ilgisini çeken bir konu olmuş, hayvan gönenci *"duygusal, toplumsal ve politik"* bir sorun haline gelmiştir (Smith 1998, Edwards 2004, Quintili ve Grifoni 2004, Mejdell 2006).

Hayvan gönenci sorunlarının ortaya konulması toplumun içinden gelen tepkiler sonucu şekillenmiştir. Hayvan gönenci yasalarının arkasındaki dinamik güç, genellikle toplumun bu konuya olan yaklaşımı olmuştur (Mejdell 2006).

Hayvan gönencine farklı bir yaklaşım da, onların *"biyolojik sistemlerinin uygun olup olmadığı"*nın saptanmasına dayanmaktadır. Gönenç düzeyi hastalıklar, yaralamalar, hatalı besleme gibi durumlarla azalabilmekte; büyüme, üreme, normal

fizyolojik ve davranış fonksiyonlarını sergileyebildiğinde de hayvan gönenci artabilmektedir (Duncan ve Fraser 1997).

Gönenç teriminin kullanımı ve tanımlanması üzerine farklı düşünceler bulunmaktadır. Örneğin gönencin fiziksel parametrelerle açıklanabileceğine yönelik yaklaşımlar bulunmaktadır. Eğer bir hayvan iyi besleniyor, yeterli su gereksinimi karşılanıyor, hastalıklardan ve iklimsel değişimlerden korunuyorsa hayvanın iyi bir gönenç içinde olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir konu ise hayvanın sosyal, anlama ve algılamaya yönelik sağlığını ortaya koyan yönüdür (Rowan 1996).

Hammond'a (1994) göre; hayvan gönenci sorunları karmaşık olup felsefi, etik, yasal, toplumsal, bilimsel ve biyolojik temeli ve bağlantısı vardır. Bruce ve Bruce (2000) ise gönencin etik, toplumsal değerler ve normlarla ilişkili olduğunu ve bu kavramın sadece fiziksel yönlü zararlılıklar bakımından düşünülmemesi gerektiğini, farklı etki faktörlerinin de göz önünde bulundurulmasının önemli olduğunu ve insanların hayvanlara karşı davranış şeklinin genel olarak çevreye davranış biçimlerinin bir yansıması olarak ortaya çıktığını belirtmektedirler.

Genel olarak hemfikir olunan konu, hayvan gönencinin sıklıkla bir *"derece sorunu"* olduğu yönündeki düşünce şeklidir. Farklı hayvan türlerine ne ölçüde rahat ve uygun ortam sağlanacağı da olayın etik boyutu kapsamında değerlendirilmelidir. (Tannenbaum 1991).

Gönenç, hayvan yaşamının ve varlığının bir ifadesi olarak tanımlanmaktadır. Verhoog'a (1996) göre, Tannenbaum bunu *"kuramsal bilim modeli"* olarak ifade etmiş ve hayvan gönencinin etik gibi bir bilim alanı olduğu sonucuna varmıştır. Benzer tezler Rollin, Sandoe, Simonsen ve Fraser tarafından da ileri sürülmüştür.

Gönencin tanımlanmasında araştırmacılar arasında farklılıklar bulunsa da kısaca iyi bir gönenç hali, fiziksel, akli iyilik ve sağlıklılık olarak ifade edilmektedir. Açlık, susuzluk, acı ve korku, yaralanma ya da hastalık, negatif durumlar olarak görülmektedir (Keeling 2005).

Keeling (2005), bilim adamları arasında yapılan tartışmalara dayanarak, bir hayvanın gönenç değerlendirmesinde, 12 gönenç kriteri tanımlamıştır. Her bir kriter için birkaç ölçüt gerekmektedir. Kolay anlaşılması ve maddelerin sayısını azaltmak için bunlar aşağıdaki dört gruba indirilmiştir:

- Beslenme: *"Hayvanlar uygun şekilde beslenip, su temin ediliyor mu?"*

- Barınma: *"Hayvanlara uygun barınak sağlanıyor mu?"*

- Sağlık: *"Hayvanlar sağlıklı mı?"*

-Davranış: *"Hayvanların davranışları duygu hallerini en iyi şekilde yansıtıyor mu?"*

Çizelge 1. Her bir gönenç kriterinin muhtemel ölçümleri için gönenç prensibi, kriter ve bazı örnekleri verilmiştir.

İlke	Gönenç Kriterleri	Potansiyel Ölçüm Örnekleri
İyi besleme	1. Sürekli açlığın bulunmaması	Vücut kondisyonu değerlendirmesi
	2. Sürekli susuzluğun bulunmaması	Su sağlama
İyi barınak	3. Dinlenme sırasında konfor	Farklı yatış pozisyonu, ayağa kalkma ve yere uzanma sıklığı
	4. Isı konforu	Soluma, titreme
	5. Rahat hareket imkanı	Kayış ya da düşüş
İyi sağlık	6. Yaralanma olmaması	Deri, karkas hasarı ve topallığın klinik değerlendirmesi
	7. Hastalık olmaması	Barsak problemleri, kesimde kalitenin düşmesi
	8.Yönetim prosedürünün sebep olduğu acının bulunmaması	Kuyruk kesimi, boynuzsuzlaştırma, kesimde sersemletme gibi rutin sakatlamaları belirtmek
Uygun davranış	9. Sosyal davranışların sergilenmesi	Yalama, saldırganlık
	10. Diğer davranışların sergilenmesi	Oyun, anormal davranışlar
	11. İnsan–hayvan ilişkisi	Yaklaşma ve/veya uzak durma testleri
	12.Genel olarak korkunun bulunmaması	Yeni çıkmış nesne testi

Edwards'a (2004) göre, hayvan gönenci tüm yönleriyle hayvan mutluluğunu kuşatan ve uygun barınak, yönetim, besleme, hastalıklardan koruma ve tedavi, sorumlu bir bakım ve yetiştiriciliği içeren bir takım insani sorumlulukları kapsamaktadır.

Gönenç hoş olmayan *"acı", "stres", "korku", "ağrı"* ve *"endişe"* gibi uyarıcıların ya da fenomenlerin olmaması olarak da değerlendirilmektedir. Genel olarak *"gönenç"* negatif durumların hayvan yaşamında bulunmaması olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda hem toplumsal hem de mesleki

alanlarda, hayvan gönenci kavramının *"pozitif mutluluk"* ifadesiyle beraber kullanılması yönünde bir görüş bildirilmektedir (Rowan 1996).

Appleby ve Hughes'e (1997) göre gönenç, *"iyi halde olmak, mutluluk anlamında"* ve tam olarak *"iyi bir halde olma durumu"*nu belirtir. Hayvanlar ancak kendi doğal çevrelerinde uyum içerisinde tam bir zihinsel ve fiziksel sağlık durumundadırlar. Gönenç kelimesinin anlamı zaman içerisinde değişmiş ve günümüzde genel olarak hayvanın sahip olduğu pozisyonun düzeyini belirtmek için kullanılmaktadır.

Hayvan gönenci, *"tüm hayvanların (çiftlik, pet, egzotik, laboratuar ve vahşi hayvanlar) bakımı, beslenmesi, barındırılması, yetiştirilmesi, nakliyesi, kesimi, tedavisi ya da bilimsel araştırmalarda kullanımı sırasında ağrı, acı ve ıstıraptan uzak sağlık, mutluluk ve iyilik hallerinin sağlanması"* olarak tanımlanabilir (Yaşar 2005a, b).

1.1.2. Hayvan Gönencinin Tarihsel Gelişimi

Milburn'e (1989) göre, Bentham hayvanlarla ilgili olarak *"Sorun konuşabilmeleri ya da düşünebilmeleri değil acı hissedip hissetmedikleridir"* ifadesini kullanmıştır. Günümüzde insanların kendilerine sormaları gereken soru ise: *"Hayvanların hakları var mıdır?"* yerine *"Bizim hayvanlara karşı sorumluluklarımız var mıdır?"* olmalıdır. Rollin'e (1990) göre ise hayvan gönenciyle ilgili sorunlar ve bunların yasalarda yer alması 200 yıldan fazla bir süreye uzanmakla beraber, bu sorunlar sadece *'zalimlik''* olarak ifade edilmiştir.

"Hayvanları Koruma Hareketi" 19. yy'da atlara ve çiftlik hayvanlarına yapılan işkenceler sebebiyle ortaya çıkmış, hayvan gönenci organizasyonlarının temelleri 19. yy'da Kuzey Avrupa'daki madenlerde ve endüstriyel taşımacılıkta kullanılan hayvanların, özellikle de atların çalışma şartlarına insanların duyduğu tepkilerle atılmıştır. 20. yy'da taşımada kullanılan hayvanların yerini makineler almaya başlayınca hayvan gönenci organizasyonlarının ilgisi diğer evcil hayvanlara, özellikle de barınak şartlarında yoğun olarak yetiştirilen kümes hayvanlarına yönelmiştir. Toplumların refah düzeylerinin artmaya başlamasıyla birlikte, hayvan gönencinin iyileştirilmesi ve hayvanların açlıktan, susuzluktan, acıdan, hastalıktan, korku ve sıkıntıdan korunması yönündeki düşünce yayılmaya başlamıştır.

Yaklaşımlar, hayvanlar için temel gereksinimler olan *"normal davranışlarını ortaya koymada özgürlük"* kavramını da içeren bir noktaya doğru ilerlemiştir (FAWC 1992, Rowan ve ark. 1999).

İngiltere Veteriner Hekimler Birliği'nce hayvan gönencinin bilimsel, veteriner hekimliği, ekoloji, etik ve etoloji temelli düşünülmesi gerektiği savunulmaktadır. Hayvan gönenci bilimi 1960'lı yıllarda biçimsel olarak gelişmeye başlayan ve tartışılan, nispeten yeni bir alan olarak tanımlanmaktadır. Brambell Raporunda (1965) gönenç geniş bir kavram olarak ifade edilmiş ve hayvanların hem fiziksel hem de akli iyiliği olarak tanımlanmıştır. Bu raporun ortaya konulmasıyla birlikte Avrupa'da toplumun ilgisi yavaş yavaş bu konuya odaklanmaya başlamıştır. Hayvan gönenciyle ilgili ilk bilimsel makale 1971 yılında veteriner hekim Franklin M. Loew tarafından yayımlanmıştır. Bu süreçte *"Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi"* 1978 yılında kabul edilmiştir. Bununla birlikte son 20 yılda alternatif sistemlerle ilgili araştırmalara hükümetler tarafından çok daha fazla mali destek aktarılmakta ve çiftlik hayvanlarının davranış ve gönenç konuları üzerine Avrupa toplumlarının duyarlılığı katlanarak artmaktadır. ABD'de ise bu ilginin daha düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Son yıllarda çiftçiler ve bilim insanları üzerine baskı giderek artmakta ve tartışmanın seviyesi giderek yükselmektedir (Birbeck 1991, Rowan ve ark. 1999, Edwards 2004, Hewson 2004, Yaşar ve Yerlikaya 2004).

İngiltere'de hayvan gönencini içine alan ilk yasal düzenleme 1968 Ziraat Yasasıdır. Her tür çiftlik hayvanı için *"Gönenç Kodları"* bu yasa ile ifade edilmiştir. İngiltere *"Çiftlik Hayvanı Gönenci Konseyi"* (Farm Animal Welfare Council) 1979 yılında oluşturulmuş ve "*çiftlik hayvanlarının pazarlaması, nakliyesi ve kesimine yönelik sorumlulukları*" ortaya koymuştur (Birbeck 1991).

Hayvan gönenci biliminin ortaya çıkışı, veteriner hekimliği mesleğinin gelişmesini de etkilemiştir. Veteriner hekimler, psikolojiyle ilgilenen bilim adamları, hayvan davranış bilimcileri ve etiyolojistler yeni ve farklı bir alanda çalışmaya başlamışlardır (Tannebaum 1995).

İnsanlar hayvan gönencini genellikle farklı hayvan grupları (hayvanat bahçesindeki hayvanlar, çiftlik hayvanları, laboratuar hayvanları) üzerinden değerlendirmektedir. Ancak farklı hayvan grupları arasında ilişki kurarak gönenci değerlendirmenin daha yararlı olacağı ileri sürülmektedir. Örneğin *"çiftlik hayvanı*

gönenci araştırmalarında kullanılan tekniklerin, laboratuar hayvanları gönenci hakkında araştırmacılara neler verebileceği" gibi (Clark 2007).

Hayvan gönencinin akademik bir disiplin olarak tanınması ve son zamanlarda hayvan gönenciyle ilgili bilimsel metinlerin yayımlanması, hayvan gönenciyle ilgili çalışmaları ilgi merkezi haline getirmiştir. Hayvan gönenci bilimi Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde ancak son zamanlarda akademik bir disiplin olarak tanınmıştır (Baker 1996).

1.1.3. Hayvan Gönenci - Hayvan Hakları İlişkisi

Hayvan hakları ve gönencinin biyolojik, ekonomik, sosyal, felsefi, duygusal, politik ve yasal boyutları bulunmaktadır. Yüzlerce hayvan hakları ve gönenci organizasyonu bu sorunların farklı yönlerinde aktif olarak rol almaktadır. Ancak aynı zamanda organizasyonlar ve bireyler arasında hayvan hakları ve hayvan gönenci konularında görüş farklılıkları vardır (Getz ve Baker 1990). Hayvan gönenci hareketi, hayvanlara insanca davranılması ve acı vermemek koşulu ile hayvanların insanların yararı için kullanılmasına ve öldürülmesine karşı çıkmazken, hayvan hakları hareketi hayvanların insanlarla eşit haklara sahip olduğunu savunur ve insani bir yöntem kullanılarak da olsa insanların çıkarı için hayvanların öldürülmesine ya da kullanılmasına karşı çıkar. Hayvan hakları hareketi, hayvanların öldürücü tıbbi deneylerde, ilâçların, kozmetiklerin ve nükleer silahların test edilmesinde kullanılmalarını, kürkleri için öldürülmelerini, eğlence amacıyla dövüştürülmelerini *(horoz dövüşü, deve güreşi, boğa güreşi, rodeoları)* ve oynatılmalarını, avlanmayı, *"fabrika tarımcılık"* da denilen tavuk ve sığır çiftliklerinde hayvanların kalabalık bir biçimde küçük bölmelere hapsedilmelerini protesto eder. Irkçılığa ve cinsiyetçiliğe benzettikleri türcülüğü de reddeder (Ünder 1996, Osmanağaoğlu 2005, Singer 2005). Örneğin hayvan hakları savunucuları kampanyalarında *"kafese hayır"* derken hayvan gönenci savunucuları *"büyük ve geniş kafes"* kullanılmasını desteklemektedirler (Rowan ve ark. 1999).

Rollin'e (1990) göre 1980'li yıllarda toplumun hayvanlara yönelik ilgisinde köklü değişim olmuştur. Bu nedenle *'hayvan hakları'* kavramının toplumsal ve kavramsal olarak yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.1.4. Hayvansal Ürün ve Et Tüketiminin Gönençle İlişkisi

Mejdell'e (2006) göre insanlar için gerekli ve ekonomik olduğu düşünülen entegre üretim sistemleri hayvanlarda stres, hastalık ve acı risklerinin artmasına yol açabilmektedir.

Hayvan ve hayvansal ürün ticareti yapan her ülkenin kendine göre farklı ulusal standartları mevcuttur. Güvenilir ve besleyici hayvansal gıdaların üretilmesi için birçok faktörün katkısı olması yanında, hayvan sağlığı ve gönenciyle ilgili standartların büyük önemi bulunmaktadır. Birçok gelişmiş ülke özellikle gıda amaçlı olarak yetiştirilen hayvanlar için daha iyi şartları sağlama gereksinimi duymakta ve bu türler için uygun yasalarla desteklenen gönenç kodları ortaya koymaktadır (Phillips 2004, Wilkins 2004).

Günümüzde bir yandan hayvansal gıda tüketicilerinin geleneksel yöntemlerle hazırlanmış gıdalara ilgisi artarken; diğer yandan bu gıdaların sağlıklı ve hijyenik yöntemlerle yetiştirilmiş hayvanlardan üretilmesini ve üretim aşamasında bu hayvanlara saygılı davranılmasını talep etmektedirler (Hodges 2006).

Öte yandan yapılan araştırmalarda tüketicilerin görüş ve tutumlarının kendi içinde çeliştiği görülmektedir. Tüketiciler hayvan gönencinin yükseltilmesi gerektiğini dile getirmekle birlikte, tüketim aşamasında, hayvan gönenci dikkate alınarak üretilmiş hayvansal ürünler yerine daha ucuz gıdaları tüketme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Mejdell 2006).

1.1.5. Çiftlik Hayvanlarının Gönenci

Hayvanların, yalnızlığı yaşamaya uygun yapıda oldukları düşünülse de, uygun uyarıcılar, değişken çevre ve karşı türlerle sosyal etkileşim ortamının sağlanmasıyla hayvanların gönenç seviyesinin yükseleceği düşünülmektedir (Rowan 1996).

Hayvan gönenci bilimi geleneksel olarak çiftlik hayvanları gönenci üzerine odaklanmakla birlikte, insanlar tarafından yetiştirilen tüm hayvanlar ve vahşi hayvanlar da bu kapsam içinde ele alınmaktadır (Hewson 2004).

Hayvansal üretimde 1970'lerin başlarından itibaren büyük değişiklikler olmaya başlamıştır. Barınak şartları bu dönemde dikkat çekici bir şekilde

değiştirilmiş ve üretimde büyük artışlar yaşanmıştır (Blokhuis ve ark. 1998). Çiftliklerin ihtisaslaşmaya başlamasıyla birlikte, her bir çiftlikte bulundurulan hayvan sayısında ve hayvan başına alınan verimde artışlar yaşanmıştır. Barınak sistemleri ve yönetim uygulamaları, artan mekanikleşme ve diğer teknolojik gelişmelerle birlikte son derece gelişmiştir. Hayvan yetiştiriciliğinde dikkat çekici bu değişim, gıda güvenliği ve çevre kirliliği gibi konularla birlikte hayvan gönenci konusunu da önemli bir tartışma alanı haline getirmiştir (Blokhuis 2005). Günümüzde hayvan barınakları üzerine yapılan hayvan gönenci protestoları, nakliye ve kesime göre daha fazla olmaktadır (Rowan ve ark. 1999).

AB hayvan gönenci üzerine birçok yasal düzenleme yapmıştır. Ayrıca, üye devletlerin bir kısmı çiftlik hayvanları için katı düzenlemeler getirmiş ve bazı çiftlik hayvanları için özel yasalar çıkartmışlardır (Grethe 2007).

Çiftçiler için hayvancılık ekonomik öneme sahip öncelikli bir iş kolu olup, ABD'de *"hayvan hakları ve gönenci"* hayvancılık yatırımları bakımından çiftçiler ve büyük çiftlik sahiplerinin gelecekteki kârlılıkları için önemli iki unsur olarak kabul edilmektedir (Getz ve Baker 1990). Çiftlik hayvanları gönencini değerlendirmede kullanılan kriterler ise şunlardır (Pawelek ve Croney 2003);

- ✓ Hayatta kalma oranları
- ✓ Üreme oranları (döl verimi)
- ✓ Verimlilik (süt verimi, büyüme oranı)
- ✓ Sağlık (immun fonksiyon, besleme ve fiziksel kondüsyon)
- ✓ Davranış (normal, anormal)
- ✓ Fizyolojik ölçümler (kalp atım oranı, soluk alıp verme, kortizol seviyesi)

Hastalık, yaralanma ve süt veriminde azalma düşük düzeyde gönence; morbidite ve mortalitedeki artış ise gönencin zayıfladığına işaret olarak belirtilmektedir (Pawelek ve Croney 2003).

Modern çiftlik hayvanı yetiştiriciliği, çok sayıda hayvanın tekdüze şartlarda yetiştirilmesi anlamına gelmekte ve hayvanlarda korkuya, sıkıntıya, depresyona, patolojik endişeye ve davranışsal bozukluk ve/veya zarara yol açabilmektedir. Bu durum 1960 sonrası yoğun yetiştiricilik sistemlerine geçişten kaynaklanmaktadır (Rowan ve ark. 1999, Blokhuis 2005).

Canlı hayvanların taşınması bir zorunluluk olup, nakil sırasında ekonomik, sağlık ve gönenç temelli problemler ortaya çıkabilmektedir (Yaşar ve İzmirli 2007). Nakil sırasında stres, yaralanma, hastalık ve ölüm gibi gönenç sorunları oluşabilmektedir. Evcil hayvanlar, devamlı olarak yanlış yöntem ve nakil metotlarıyla taşınmakta ve hayvanların gönenç düzeyi bu durumdan ciddi bir şekilde etkilenmektedir. Dolayısıyla farklı türlerin gereksinimleri ve özellikle de hayvanların bir arada taşınması sırasında ne gibi durumlara dikkat edileceği önem kazanmaktadır. Yolculuk sırasında fiziki alan, seyahat şekli, hava durumu, yol şartları, seyahat süresi, yükleme ve boşaltma hizmetleri, uygun su ve gıda sağlanması, taşıma aracının bozulması durumunda yardımcı unsurların bulunması, mola yerlerinin planlanması gibi etkenlerin düşünülmesi gerekmektedir (Odendal 1998, Stamper 2004).

Veteriner hekimlerin tamamı çiftlik hayvanlarına yönelik klinik çalışmalar yapmasalar da, çiftlik hayvanı gönenciyle ilgili konularda toplumların artan ilgisiyle birlikte, hayvan sahiplerinden ya da diğer insanlardan gelebilecek sorularla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu sorulardan bir kısmı da hayvanlara kesimhanelerde nasıl davranıldığıyla ilgili olan sorulardır (Grandin 2005).

Rowan ve arkadaşlarına (1999) göre, bazı araştırmacılar hayvan gönenci tartışmasının karmaşıklığından dolayı bir kısım zorluklar olduğunu dile getirmekte; çiftlik hayvanlarının gönenç analizi için *"etik değerler, teknoloji, ekonomi, yasalar ve bilimsel bilginin"* gerekli olduğunu belirtmektedirler.

Günümüzde çiftçiler, hayvan gönenciyle ilgili bilim adamları, veteriner hekimler ve hayvan gönenci savunucuları arasında çiftlik hayvanı gönenci bilimi ve uygulamalarının bir tek hayvan üzerinden mi, yoksa sürü üzerinden mi olması gerektiği noktasında tartışmalar yaşanmaktadır. Çünkü bazen tüm sürünün sağlığını yükseltmek, sürü içindeki bazı hayvanların gönencinde azalmaya sebep olabilmektedir (Tannenbaum 1991).

İnsanlar için uygun gönenç koşulları, hayvanlar için uygun olmayabilir. Her hayvan türünün rahat ettiği ortamın farklı olduğu düşünüldüğünde; bir hayvanın gönenç durumunun belirlenebilmesi, o hayvan türü hakkında ayrıntılı bilgi gerektirmektedir. Hayvanların türü ve sosyal yapıları göz önüne alınarak, barındırıldıkları ortamlar *(örneğin yaşadıkları kafeslerin büyüklükleri ve yapıları, ortamdaki ışık, ses, havalandırma ve benzeri faktörler*), ortamda türdeşlerinin olup

olmaması, cinsiyetleri, sezinleme ve kontrol yetenekleri kadar önemlidir (Koolhaas ve ark. 1993).

Duncan ve Fraser'e (1997) göre gönenç *"bilimsel genel bir düşünce"* olarak değil, hayvanlara karşı uygun davranış şeklini ortaya koymak için *"değerler sisteminin"* bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Gönenç hayvanın yaşam kalitesini yansıtmaktadır. Yaşam kalitesi de sağlık, mutluluk ve yaşam süresi gibi kriterleri kapsar. Hayvan yaşamının kalitesi konusunda, toplum düzeyinde gerekli değerlendirmelerin yapılmasında bilim önemli rol oynamış ve hayvan gönenci, bilimsel bir araştırma ve tartışma konusu olarak kabul görmüştür. Kabul edilen bu görüşle, temelde değerlerden köken alan bir etik anlayışın bilimsel bir yaklaşım içerisinde nasıl kavramlaştırılabileceği tartışmasını da ön plana çıkarmıştır.

1.1.5.1. Çiftlik Hayvanlarının Gönenç Problemleri

Yeni hayvancılık teknolojisi uygulamalarından kaynaklanan acının *"üretim hastalıkları", "kapalı ortamda yetiştirme", "büyük çaplı endüstriyel işletmelerde yetiştirme"* nedeniyle oluştuğu belirtilmektedir (Rollin 1999).

Süperovulasyon, inseminasyon ve embriyo transferi gibi üreme tekniklerinin uygulanması *(örneğin; koyun ve domuz gibi daha küçük çiftlik hayvanlarında embriyo transferi uygulaması cerrahi operasyon gerektirmektedir)* strese ve hayvan gönencine yönelik bir risk oluşturmaktadır (Christiansen ve Sandoe 2000).

Çiftlik hayvanlarının verim özelliklerinin arttırılması amacıyla yapılan sun'i tohumlama uygulamalarında da gönenç problemleri yaşanabilmektedir. Yaşar ve Ataman (2006), operasyon gerektirmeyen vaginal ve servikal tohumlama uygulamalarının kendi aralarındaki karşılaştırmasında, bazı yaralanma ya da enfeksiyon bulaştırma risklerinin daha az ve elde aşım yöntemine en yakın uygulama olması nedeniyle vaginal tohumlamanın etik ve hayvan gönenci bakımından en uygun yöntem olduğunu belirtmişlerdir.

Hayvanlarda çevre koşullarına uyum bireyin genotip ve fenotip sınırları çerçevesinde olmaktadır. Davranış ve fizyolojik yönden homeostatik mekanizmanın sınırlarının genişliği *(tolerans kapasitesinin yüksekliği)*, hayvanların gönencinin de o derecede iyi olacağı anlamına gelir. Olumsuz çevre koşulları, (*örneğin; çevre ısısının çok düşük olması)* hayvanın uyum mekanizmaları *(korunmak için yuva yapma,*

metabolizma, titreme gibi) tarafından kontrol edilebildiği sürece hayvanın gönenci etkilenmeyecektir (Koolhaas ve ark. 1993).

Yapılan çalışmalarda Avrupa'da bulunan süt üretim çiftliklerinde ineklerin önemli bir kısmının topallık yaşadıkları belirlenmiştir. Topallık süt sığırlarında çok faktörlü bir problemdir. Topallık önemli bir gönenç problemi olarak hayvanlarda davranış sınırlamalarına ve acıya neden olarak yaşam süresini kısaltabilmektedir. Hareket sistemiyle ilgili problemler süt üretiminin, fertilite ve vücut kondisyonunun azalmasından ve veteriner tedavi hizmetleri ile ekstra hizmetlere ihtiyaç duymasından dolayı maddi kayıplara da neden olmaktadır (Manteca ve ark. 2005).

Sosyal stres, yem ihtiyacı ve yatma alanındaki sıkıntılar da diğer gönenç problemleri arasındadır. Bunlar ayrıca ineklerde topallık gibi hastalıkların sıklığını artırabilir. Barınaklarda beslenme için yarış, hiyerarşide altta bulunan hayvanların normal beslenme alışkanlıklarını olumsuz etkileyerek gıda alımı azalır ve sığırlarda metabolik rahatsızlıkların görülme riski artar. Bu durum sadece gönenç zemininde önemli olmayıp üretimde ve dolayısıyla ekonomik gelirde de azalmaya neden olmaktadır (Manteca ve ark. 2005).

1.1.5.2. Beş Özgürlük Kavramı

Ruth Harrison'un 1965 yılında İngiltere'deki kronik problemlerle ilgili bildirisi Brambell Komisyonunun oluşumuna sebep olmuş ve komisyon hayvanlar için *"yatmak, kalkmak, etrafına dönmek, germek, tımar"* için*"beş özgürlük"* adlı ilkeleri gündeme getirmiştir. Günümüzde beş özgürlük kavramı, açlık ve susuzluktan; fiziksel ve ısı sıkıntısından; acı, yaralanma ve hastalıktan; normal davranışlarını ortaya koymada; korku ve endişeden özgürlük olarak sınıflandırılmıştır (Rowan ve ark. 1999, Lascelles ve Main 2002).

Bu özgürlükler ideal hayvan yetiştiriciliğini ifade etmekte olup gönenç için kabul edilebilir standartları ortaya koymaktadır. Bunlar mantıklı ve ayrıntılı olarak düzenlenmiş, bir hayvanın gönenç analizi için temel değerlendirme kriterleri durumundadır (Lascelles ve Main 2002).

1.1.6. Pet Hayvanlarının Gönenci

İnsanlar için birer aile üyesi statüsüne ulaşan petler (*kedi, köpek, kuşlar, artan bir oranda atlar ve egzotik türler*) günümüzde özellikle ekonomik olarak gelişmiş ülkelerde insanların değerli hayat arkadaşlarıdır. Birçoğu evin bir üyesi olarak görülmekte ve bu durumun, veteriner hekimler tarafından da böyle değerlendirilmesi gerekmektedir (Tannenbaum 1995, Maden 2007). Gelişmiş ülke toplumlarında, pet hayvanlarının statülerinin yükseltilmesi, veteriner hekimliği mesleğinin ekonomik ve bilimsel ilerleyişini arttırmaktadır. Hayvanlarına önem veren insanlar, hayvanlarına iyi bakım verecekler ve böylece veteriner hekimlerin geliri daha da artacaktır (Tannenbaum 1995).

ABD'de yaklaşık olarak 170 ile 210 milyon pet olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayının 51-58 milyonunun köpek, 49-60 milyonunun kedi olduğu belirtilmektedir. 1950-1960'lı yıllarda hayvanları koruma organizasyonları ve hayvan barınakları sorumluları ilk defa hayvan sayısındaki artışa dikkat çekmeye başlamışlardır. 1980-1990'lı yıllarda bu durumu değiştirmede sağlanan ufak çaplı başarılardan sonra barınaklar ve hayvanları koruma organizasyonları daha katı bir tutum içine girmişlerdir (Thornton 1992).

Hayvan gönenci organizasyonları, veteriner hekimler ve medya, arkadaş hayvana sahip olmanın pozitif yönlerine vurgu yapmakta; bununla birlikte radikal hayvan hakları savunucuları arkadaş hayvan sahibi olmanın köleliğe eş değer olduğunu ifade etmektedirler (Rollin 1999).

1.1.7. Laboratuar Hayvanlarının Gönenci

İnsan ve hayvanlardaki hastalıkların teşhisi ve kontrolü, yeni tedavi yöntemlerinin bulunması ve geliştirilmesi kapsamında, bilimsel araştırmalarda hayvan deneylerinden yararlanılmaktadır. Bununla birlikte araştırmalar için kullanılacak hayvan kaynaklarının iyi bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu deneylerin en az seviyede tutulması, deneyin bilimsellikle planlanması ve gereksiz tekrarlardan kaçınılması önemlidir (WVA 1991).

Medikal alandaki araştırmacılar hayatı anlamada gerekli olan bilgileri edinmek, hem insan hem de hayvanların hayatını kurtarmak, yaşam kalitelerini arttırmak ve insan yaşamını uzatmak ümidiyle çalışmalarda hayvan

kullanmaktadırlar. 20'nci yy'daki Nobel Ödüllerinin 76'sı medikal alanda yapılan çalışmalara verilmiştir. Bunların 44'ü hayvan kullanılan bilimsel araştırmalardır (Shapiro 2000b).

Günümüzde pek çok toplum bilimde hayvan kullanımıyla ilgili ilkeleri düzenleme ihtiyacı duymaktadır. Bu düzenlemeler, ülkelere göre farklılıklar gösterse de, *"3R prensibinin* (*replacement, reduction ve refinement)"* ve insani araştırma ilkelerinin ruhunu ve ilkelerini göz önünde bulundurmaktadır (Richmond 2007).

Russell ve Burch (1959), *"İnsani Deney Tekniklerinin İlkeleri"* adlı kitabı yayımlayarak, *"3R prensibi"* aracılığıyla laboratuarlarda gereksiz yere hayvan kullanılması ve acı çektirilmesini en aza indirmek için yapılması gerekenleri açıklamışlardır. *"En iyi bilim, en insani olan bilimdir"* konusunu ele alan bu klasik metin, dünya çapında hayvan gönenci yasalarının temeli haline gelmiştir (Goldberg 2007). Russell ve Burch *"iyi"* bilimle hayvan gönencinin uyuşmaz olmadığını belirtmişlerdir. Hayvanlar stres içinde olduklarında deney sonuçları yanıltıcı ya da hatalı olabilmektedir. *"3R"* araştırmalarda hayvan kullanılmaması olarak algılanmamalı, deneylerde bazı etik prensiplerin işletilmesi olarak değerlendirilmelidir (Shapiro 2000a). Laboratuar hayvanlarının kullanımında merkezdeki asıl problemin neyin insani, neyin insani olmadığının belirlenmesi ve bu konuda nelerin yapılabileceğinin ortaya konulması olarak düşünülmektedir (Balls 2007). Bilimsel çevrelerde kabul görmüş olan 3R prensibi Türkiye'de 3A (Alternatif Arama, Azaltma ve Arındırma) olarak kullanılmaktadır (Başağaç Gül 2004, Özen 2005).

3R prensibine, hayvanlarla ilgili herhangi bir uygulamaya başlamadan önce planlama aşamasında başvurulur. Bunun amacı hayvanlara karşı yapılan kötü uygulamaları, zararları ve saldırganlıkları en aza indirmektir (Russell ve Burch 1959). 3R'yi kısaca açıklamak gerekirse;

Alternatif Arama (Replacement): Eğer aynı araştırma, eğitim veya deneyin amacı başka yollarla başarılabiliyorsa, acı veya ağrı hisseden yüksek sınıf hayvanların hiç kullanılmaması gerektiği anlamına gelmektedir. Bilim insanlarının çalışmayı planlama aşamasında kendilerine sormaları gereken ilk soru "*Eğer hayvan kullanımı gerekiyorsa yüksek sınıf hayvan kullanma ihtiyacı bulunmakta mıdır?*"

olmalıdır. Eğer cevap "*evet*" ise bundan sonra azaltma ve arındırma seçeneklerine başvurulması düşünülebilir (Russell ve Burch 1959).

Azaltma (Reduction): Yapılan çalışmada araştırma, eğitim veya deney amacını başarmak için gerekli olan hayvan sayısını en az seviyede tutmaktır. Böylece gereksiz yere fazla sayıda hayvan kullanılmasından kaçınılmış olur. Aynı derecede önemli olan bir diğer konu ise çok az sayıda hayvan kullanımından kaçmak olmalıdır. Eğer yeter sayıda hayvan kullanılmazsa sonuçları yorumlamak mümkün olmayacak ve hayvan kullanılması işe yaramayacak, gereksiz yere hayvan kullanılmış olacaktır. O halde bilim adamlarının sorması gereken ikinci soru "*Bu çalışma için gerekli en düşük hayvan sayısı nedir?*" (Russell ve Burch 1959).

Arındırma (Refinement): Çalışma sırasında her bir hayvanda mümkün olduğunca az acıya, ağrıya veya diğer zararlara yol açmaktır. Çalışmanın tüm yönleri tekrar dikkatlice gözden geçirilmeli ve hayvanlar üzerinde herhangi bir zararlı etkiyi en aza indirgemek için büyük özen gösterilmelidir. Bu aşamada bilim insanları tarafından üçüncü sorunun sorulması gerekir: "*Bu çalışmanın zarar verici tüm yönlerini nasıl minimize edebilirim?*" (Russell ve Burch 1959).

Hayvanlarla ilgili olarak 1995-2005 tarihlerinde yapılan çalışmaların %36'sında ratlar, %24'ünde fareler, %9'unda tavşanlar, %7'sinde köpekler ve %4'ünde domuzlar kullanılmıştır (Zhao ve ark. 2007). AB'de 2005 yılında (bir üye ülke verisi 2004'e aittir) deneylerde kullanılan hayvan sayısı 12.1 milyon olmuştur (Anon. 2005). ABD'de her yıl 1.25 milyon kemirgen olmayan ve 17 - 22 milyon civarında da kemirgen hayvanın araştırmalarda kullanıldığı tahmin edilmektedir (Robertson 2002). Eddy - Kulpa'nın (2007) bildirdiğine göre, ABD'de araştırmalarda ve eğitimde kullanılan hayvan sayıları 1973 ve 2006 yılları karşılaştırılarak incelendiğinde; 1973 yılında 200.000 olan köpek sayısı, 2006 yılında 66.000 bine; 450 bin olan tavşan sayısı 2006 yılında 240 bine; 450 bin olan Gine domuzu sayısı 2006 yılında 205 bine düşmüştür. AB 2000 yılıyla birlikte hayvan sayısının kullanımını %50 azaltmayı karar altına almıştır. Avusturya'da 1991-1996 yıllarında kullanılan hayvan sayısı her yıl %10 azaltılmış; Hollanda'da 1978-1996 arasında kullanılan hayvan sayısında %50'den fazla; İngiltere'de 1971-1996 arasında kullanılan hayvan sayısında %50'den daha fazla azalma kaydedilmiştir (De Greve ve De Leeuw 1996). Spielmann ve arkadaşlarına (2007) göre, Almanya'da 1977 yılında yeni ilaçların bulunması ve geliştirilmesi için araştırmalarda kullanılan hayvan sayısı

4.4 milyon iken, 2004 yılında bu rakam 500.000'e düşmüştür. Bu azalmada 1986 yılında yürürlüğe giren *"Deneylerde ve Diğer Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Hayvanların Korunmasına Dair Üye Ülkelerin Yasalar, Düzenlemeler ve Yönetmelikler Üzerine 86/609/EEC Nolu Konsey Direktifi*[1]*"* etkili olmuştur.

Hayvan bakıcılarının ve deneyi yapacak araştırmacıların da hayvan gönenciyle doğrudan ilgisi ve sorumlulukları bulunmaktadır. Hayvan bakımından sorumlu kişilerin, hayvanların barınma ve bakım şartlarıyla ilgili vereceği kararlar, hayvanların gönencini doğrudan etkileyecektir. Deneyi yapacak araştırmacı, deney hayvanlarının barınma ve bakım şartlarının ve deney koşullarının hayvanların davranışını, fizyolojisini ve gönencini doğrudan etkileyeceğini aklından çıkarmamalıdır (Koolhaas ve ark. 1993).

Laboratuar hayvanı hekimliğinde uzmanlaşan veteriner hekimlerin, görevleri gereği, hayvan gönencini sağlamada hedefleri, iyi bilimsel hizmet vermek olmalıdır. Kendilerinden araştırmalarda kullanılan hayvanlara karşı uygun etik davranışların beklendiği veteriner hekimler, görevlilere ve vatandaşlara olduğu kadar meslektaşlarına karşı da sorumludurlar (Whitney 1991).

1.1.8. Kümes Hayvanlarının Gönenci

İnsanların et ve yumurta ihtiyacı için oldukça önemli olan yumurta tavuğu ve et pilici (broiler) yetiştiriciliği dünyanın birçok bölgesinde yaygın olarak yürütülmektedir. Dünyada 2000 yılında toplam broiler sayısı 20 milyar civarında olup, bunun %25'ini ABD, %14'ünü AB, yaklaşık %19'unu da Çin yetiştirmektedir. Broiler et maliyetleri diğer etlerin maliyetinden düşük olup, pazar payını hızlı bir şekilde arttırmaktadır. AB'de yılda 4.4 milyardan fazla broiler yetiştirilmektedir (Roenigk 1999, SCAHAWR 2000, CWFTR 2003).

AB içinde kümes hayvanları yetiştiriciliğinde hayvan gönenci standartlarına uyma gerekliliğiyle birlikte, gelecekteki maliyet artış kaygısı üretimin diğer ülkelere kaymasına neden olmaktadır (Grethe 2007).

[1] Council Directive 86/609/EEC of 24 November 1986 on the approximation of laws, regulations and administrative provisions of the Member States regarding the protection of animals used for experimental and other scientific purposes, Official Journal L 358, 18/12/1986, p. 0001 – 0028.

Broiler yetiştiriciliği özellikle II. Dünya Savaşı sonrası hızlı bir gelişme göstermiş, son 20-30 yılda Türkiye de bu gelişime uyum sağlamıştır. Entansif üretim tesisleri kurularak, günümüzde kısa sürede tüketime sunulacak broilerlerin yetiştirilmesine uygun altyapıya kavuşulmuştur. Genel et tüketimi içindeki payını arttıran broiler eti, artan dünya nüfusunun protein ihtiyacını karşılamada önemli bir noktaya gelmiştir. Ancak bu hızlı üretim sisteminde broilerlerde bacak problemleri, asites, ani ölüm sendromu ve metabolik bozukluklar gibi farklı gönenç problemleri ortaya çıkmaya başlamış, yapılan saha çalışmalarında AB ülkelerinde broiler gönenci konusunda kaygılarını dile getiren tüketici sayısının arttığı tespit edilmiştir. Broilerlerin kesimden önceki bir hafta boyunca bacak probleminden dolayı büyük oranda kronik acı ve rahatsızlık yaşadıkları belirtilmektedir. Ancak broilerlerin minimum mortalite, düşük morbidite, yaralanma riskinin düşük olması ya da hiç olmaması, iyi vücut kondisyonu, sosyal ilişkilerde, keşifte ve oyunda özel aktiviteleri ortaya koyabilme becerisinin olması, anormal davranışları, stres işaretlerini ve immun cevap değişikliklerini sergilememesi önemli gönenç problemi olmadığına işaret olarak kabul edilmektedir (İzmirli ve Dere 2008).

Avrupa'da yetiştirilen broilerlerde *"topallık/anormal yürüme"* biçimi çok yaygın olarak görülmektedir. Broilerlerin %10-30'u acı veren bacak problemlerinden dolayı sıkıntı çekebilmektedir. Topallığın iki asıl nedeni iskelet bozuklukları ile kemik ve eklem enfeksiyonlarıdır. İskelet anormallikleri hızlı büyümenin bir sonucudur. Devamlı genetik seleksiyon ve geliştirilmiş beslenme şekli büyüme oranlarını ve iskelet hastalıklarını artırmaktadır. Broilerlerin erken büyüme oranlarını azaltmak ya da hareket sistemi aktivitesini artırmak kısmi bir çözüm olabilir. Aktivite beslenme programlarının değiştirilmesiyle artırılabilir (Manteca ve ark. 2005).

"Hayvan Sağlığı ve Gönenci Bilimsel Kurulu" tarafından 2000 yılı Mart ayında ortaya konulan et tavukları (broiler) raporu, günümüzde broiler ırklarının gönenç ve sağlık seviyelerinin, büyüme oranlarıyla doğru orantılı olmadığını ortaya koymaktadır. Rapor ayrıca bina içlerinde iyi havalandırma koşullarının sağlanması şartıyla yüksek yoğunluklu broiler yetiştiriciliğinin negatif etkilerinin azaltıldığından bahsetmektedir. Bu, kanatlı gönencinin kısmen sürü yönetimine bağlı olduğu anlamına gelmektedir. Bu rapor doğrultusunda hazırlanan ve AB Konseyinde uzun yıllar tartışılan broiler gönenciyle ilgili kuralları içeren *"Eti İçin Yetiştirilen*

Tavukların Korunmasına Dair Minimum Kurallar, 2007/43/EC Nolu Konsey Direktifi[2]*"* kabul edildi. Direktif tavukların oransız ölçülerde yetiştirilmesinden kaçınmak için minimum standartlar getirmektedir. Direktif bu hayvanlarla ilgilenen kişilerden gönencin sağlanmasıyla ilgili hayvan ihtiyaçlarını anlamalarını ve görevlerini yerine getirmek için uygun eğitimi almalarını ya da böyle bir eğitim için eşdeğer deneyimi edinmelerini talep etmektedir. Bu direktifle birlikte, 30 Haziran 2010 tarihinde başlamak üzere, Avrupalı broiler üreticileri çiftliklerinde bulunduracakları maksimum hayvan sayılarıyla ilgili kurallara uymak zorunda bırakılmaktadır (Sluis 2007).

Barınak sistemleri, yumurtacı tavuklar için hayvan gönenci standartlarının uluslararası farklılıklarına örnek verilebilir. AB ise 2012 yılıyla birlikte, yumurtacı tavuklar için geleneksel kafesleri (bataryalı kafes sistemi) yasaklamaktadır (Grethe 2007).

Yumurtacı tavuk yetiştiriciliğinde mevcut AB yasalarına uymanın maliyeti günümüzde yüksek olup, gelecekte daha da artacaktır. Her bir tavuk için kafes alanı üretim maliyetini belirleyen en önemli faktörlerdendir. Günümüzde AB standartlarına göre minimum kafes alanı her bir tavuk için 550 $cm^{2'}$dir. Rusya, Japonya, Çin ve Brezilya'da 310 cm^2, ABD'de ise bu rakam 350 $cm^{2'}$dir. AB'de 2012 yılından itibaren her tavuk için kafesler minimum 750 cm^2 olarak hazırlanacak ve zenginleştirilmiş kafeslerde tünek, yuva (kuluçka) kutusu ve çöp minimum gereksinimler olarak bulunacaktır. AB'de yıllık yumurta ve tavuk eti üretim değeri 1.9 milyar Euro'dur. Yapılan tahminlere göre, AB yasalarına uymanın yumurtacı tavuk yetiştiriciliğine gelecekte getireceği ek maliyet %20, broiler yetiştiriciliği için ise %10 oranında olacaktır (Grethe 2007).

[2] Council Directıve 2007/43/EC of 28 June 2007, laying down minimum rules for the protection of chickens kept for meat production, Official Journal L 182, 12/7/2007, p. 19-28.

1.1.9. Hayvan Gönenci - Veteriner Hekimliği İlişkisi

Dünya Veteriner Hekimleri Birliği (World Veterinary Association-WVA) veteriner hekimlerin hayvanlardaki hastalıkların tanısı, tedavisi, kontrolü ve eradikasyonundaki görevlerini belirtmekle birlikte hayvanların acısını, sıkıntısını ve endişesini azaltmaya yönelik sorumluluklarını ve *"Hayvan Gönenci"* konusundaki rollerini de tanımlamıştır (WVA 1991).

Veteriner hekimliği mesleği üyelerinin hayvan gönencine liderlik yapmak için hem uzmanlıkları hem de fırsatları bulunmaktadır. Veteriner hekimler, konuyla bağlantılı eğitimlerinden dolayı, hayvan gönenci konusunda uzmanlığa sahip tek meslektir. Veteriner hekimler hayvan gönencinin yükseltilmesi için aktif rol almalıdır. Son 50 yıldan fazla süredir ve tahmin edilebilen gelecekte insanlığın demografik yapısı ve talepleri doğrultusunda, dünyada hayvan gönenci konusu büyük bir ilgi odağı haline gelmiş ve de gelecektir. Veteriner hekimlerin şehir insanının artan zenginliğiyle birlikte daha güçlü ifade edilen toplumsal beklentilerini karşılamak için hayvan gönenci sorunlarını ortaya çıkarmada yükümlülükleri bulunmaktadır. Veteriner hekimler aynı zamanda birer hayvan savunucusu olup klinisyen veteriner hekimler, tüketici ve üreticiler arasında arabulucudurlar (Katherine 1991, Smith 1998, Crook 2000, Livingston 2002, Edwards 2004).

Hayvan gönencini ciddi bir şekilde ele almak, hayvanların geleneksel kullanımına meydan okuma olarak ortaya çıkmaktadır. Veteriner hekimler tarafından, *"Veteriner hekimler ve üreticiler çiftlik hayvanlarının mutluluğu için yeterli dikkati gösteriyorlar mı? Laboratuar hayvanlarının ve araştırmada kullanılan hayvanların mutluluğunun arttırılması için veteriner hekimler ne gibi bir rol üstlenmelidirler?"* soruları hayvan gönenci çerçevesinde değerlendirilmelidir (Tannebaum 1995).

WVA hayvan sağlığı, gönenci, iyiliği ve kötü uygulamalardan korunmaları ile ilgili yasaların veteriner hekimlerle ya da veteriner hekimliği birlikleriyle işbirliği yaparak hazırlanılması gerektiğine inanmaktadır. WVA *"Hayvanları Koruma Yasası"* olmayan ülkelerde bu tür yasaların yürürlüğe konmasını kuvvetle önermekte ve bu konuda gereken her türlü desteği vermeye hazır olduğunu belirtmektedir (WVA 1991).

Croney ve Millman'a (2007) göre, kesim, nakliye ve yetiştiricilik düzenlemeleri yapılırken hayvan gönenci konusunda uzman bilim adamlarının mesleki tavsiyelerinin alınmasının önemli olduğu belirtilmektedir.

Veteriner hekimler hayvanların kullanımında dünya genelindeki hassasiyeti göz önüne alarak etoloji ve gönenç bilim alanlarını tam olarak kucaklamaktadır. Kültürel bakış açısı farklılığı ve inançlardan dolayı hayvan gönenci uygulamalarında küresel farklılıklar bulunmaktadır. Veteriner hekimler farklı uygulamalara saygı duymalı, ancak hayvan gönenci bilimi kapsamındaki önerilerin ve uygulamaların gereğini yerine getirmelidir. Veteriner hekimler bilim temelinde hayvan gönencinin gelişmesine yardımcı olmalıdırlar (WVA 1991, Edwards 2004).

Veteriner hekimler hayvan gönenci konusunda doğru etik karar verme ve insanları bilgilendirme noktasında önemli bir pozisyonda bulunmaktadırlar. Veteriner hekimler mesleki uygulamaları sırasında karşılaştıkları hayvan gönenci problemini çözmede etik karar verme sürecini işleterek, etik olarak en doğru sonuca ulaşabilirler (Birbeck 1991, Özen R 2005).

1.1.10. Veteriner Hekimliğinde Gönenç Eğitimi

Hayvan gönenci konusu bir bilim alanı olarak kabul edildikten sonra dünyada ve Türkiye'de veteriner hekimliği öğrencilerine ders olarak öğretilmeye başlanmıştır. Steawart'a (1989) göre, Batı dünyasında veteriner fakültesi öğrencilerine hayvan gönencinin öğretilmesi, hem meslek içinde hem de meslek dışında giderek artan bir oranda ilgiyle karşılanmaktadır.

WVA (1991) göre hayvan gönenci konusunda veteriner hekimlerin donanımlı birer meslek üyesi olmaları için veteriner hekimliği eğitimi aşamasında bu konuların öğrencilere ders olarak verilmesi gerekmektedir. Bu hedefe ulaşmak için hayvan gönenci;

- ✓ Veteriner hekimliği müfredatıyla birleştirilmeli,
- ✓ Etoloji, biyoetik, acı ve iyilik kavramlarıyla birlikte değerlendirilmeli,
- ✓ Klinik öncesi dönemde verilmelidir.

Reed ve Jennings (2007) hayvan gönenci ve etiği konularında bireylerin bilgi ve anlayışının gelişmesinde eğitim ve öğretimin önemli bir rolü olduğunu

belirtmektedirler. Forsberg ve arkadaşlarına (2003) göre, hayvanlarla ilgilenen üniversite öğrencilerinin yalnızca hayvan biyolojisi ve yönetimiyle ilgili eğitimi almaları yeterli olmayıp, çiftlik hayvanı yetiştiriciliğinin çevre ve hayvan haklarıyla olan bağlantısı gibi özel konuları da bilmeleri gerekmektedir. Friend'e (1990) göre, veteriner fakültesi öğrencilerinin hayvan gönenci ve hayvan hakları hareketleri taraftarlarının tepkilerine etkili bir şekilde cevap verebilmeleri için hayvan gönenci konusunda temel eğitim almaları gerekmektedir.

Veteriner hekimliği eğitim kurumları hayvanlara işkencenin tartışılmasını teşvik etmeli ve müfredatları içinde bu durumlarla ilgili izlenecek yol yer almalıdır. Böylece veteriner hekimliği öğrencileri meslek hayatlarına atıldıklarında ve böyle bir uygulama ile karşılaştıklarında işkencenin işaretlerini tanımada, belgelendirmede ve ilgili yerlere bildirmede gerekli resmi prosedürü yerine getirmeleri mümkün olabilir (Crook 2000).

1.2. Tezin Amaç ve Kapsamı

Tezin *"giriş"* kısmında konuyla bağlantılı olduğu düşünülen bilgiler kendi içinde bölüm başlıkları altında verilmiştir. Bu başlıklar tez bulgularına ve tartışmasına ışık tutacak şekilde düzenlenmeye çalışılmıştır.

Hayvan gönenciyle ilgili olarak toplum, çiftçiler, hayvan bakıcıları ve veteriner hekimler tarafından önceleri *'normal ve kabul edilebilir'* olarak görülen konular, günümüzde sorun olarak dile getirilmektedir. Bu *"yeni"* hayvan gönenci farkındalığı ortamında tutumları, soruları ve geleneksel değer yargılarını inceleme ve bunları kamuoyuna açıklama noktasında dinamik bir süreç yaşanmaktadır (Smith 1998). Bu bağlamda Türkiye'de de hayvan gönencine karşı farklı kesimlerin tutumlarını ölçmek, konuya pozitif anlamda duyarlı yaklaşım gösteren ülkelerle durumu karşılaştırmak bakımından gereklilik arz etmektedir.

Türkiye'de hayvan gönenci ve hayvan kullanım etiği (HKE) ile ilgili bir tez çalışması bulunmamaktadır. Dolayısıyla veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve hayvansal gıda tüketicilerini kapsayan bir çalışma Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma ile Türkiye'de hayvan gönenci ve HKE konularında yaşanan olumsuzlukların kaynaklarının belirlenmesi ve bunları gidermek üzere oluşturulacak

meslek politikaları ve planlamalara veri sağlanmış olacaktır. Ayrıca AB'ye uyum ve veteriner hekimliği eğitiminin geliştirilmesi yönündeki çalışmalara önemli oranda katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Bu tez çalışması sonucunda elde edilen verilerle veteriner fakültesi öğrencileri ve veteriner hekimlerin hayvan gönenci tutumlarının belirlenmesi; bu tutumların veteriner hekimliği etiği ve HKE ile ilişkisinin ortaya konulması; benzer şekilde hayvan sahipleri ve toplumun diğer kesimlerinin hayvan gönenci konusundaki tutum düzeylerinin ve bu tutumları etkileyen farktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Elde edilen bilgilerle Türkiye'de farklı sosyolojik gruplardaki bireylerin hayvan gönencine karşı tutumları ölçülerek, bunun sonucunda ilgili grupların hayvan gönenci duyarlılık seviyeleri konusunda eksikler varsa bunların giderilmesi yönünde projeler geliştirilebilecektir.

Bu tezin hipotezi *"Türkiye'de veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve toplumun hayvan gönenci üzerine tutum farkları"* olup olmadığını ortaya koymaktır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmaya veri toplanması için beş bölümden ve toplam 60 sorudan oluşan bir anket tasarlandı. Anketin hazırlanması aşamasında bazı çalışmalardaki (Baş 2003, Yerlikaya ve ark. 2004, EC 2005) yargılardan da kısıtlı oranda yararlanıldı. Anket, evren içinden 30 kişilik örneklem grubu üzerinde yargıların ve ifadelerin anlaşılabilirliğini artırmak ve güvenilirlik düzeyini belirlemek amacıyla bir ön çalışmaya tabi tutuldu. Güvenilirlik analizinde Cronbach Alfa Katsayısı (Alfa Yöntemi) kullanıldı. Cronbach Alfa Katsayısı güvenilirlik analizi Likert Ölçeği ve Q Tipi Ölçek sorularının güvenilirliğini ortaya koymada kullanıldığından bu soru ölçeği kapsamına giren 44 soruda güvenilirlik analizi yapıldı. Bu test sonucu toplam sekiz sorunun anketten çıkarılmasıyla *"oldukça güvenilir"* kabul edilen, güvenilirlik katsayısı α= %61,39'a yükseltildi (Özdamar 1997).

Anket (Bkz. Ek. A), güvenilirlik analizinden sonra araştırmaya veri toplanması için beş bölümden ve toplam 52 sorudan oluşacak şekilde düzenlendi. Birinci bölümde, katılımcıların genel karakteristiklerine *(grupları, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyleri, en uzun yaşadıkları yer, şu an yaşadıkları yer, pet ve çiftlik hayvanı yetiştirme durumları, meslekleri, iş durumu, vejetaryenlik, hayvanları koruma kuruluşlarına üyelik)* yönelik 12 demografik soru; ikinci bölümde ise çoktan seçmeli sorularla hayvansal gıda (et, süt vb) tüketiminin hayvan gönencine karşı tutumu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla 13 kapalı uçlu çokan seçmeli soru hazırlandı. Üçüncü bölümde, hayvan gönenciyle ilgili genel tutumu belirlemek amacıyla beş aşamalı "Likert Tipi" sayısal ölçeğe göre 11 yargı sunuldu. Katılımcılara, bu sette bulunan her bir yargı için "*katılıyorum, kısmen katılıyorum, kararsızım, kısmen katılmıyorum, katılmıyorum"* şeklinde beş kategoride seçenekler sunularak, bu yargılara katılma ya da ret derecelerini işaretlemeleri istendi. Anketin dördüncü bölümündeki katılımcılardan dokuz soruda, hayvan gönenciyle ilgili bazı özel durumlarda etkili olduğu düşünülen faktörlerin önemlilik derecesine göre değerlendirmesi ve bir soruda ise farklı çiftlik hayvan türlerinin gönenç düzeyleriyle ilgili değerlendirme yapmaları istendi. Anketin beşinci bölümünde ise beş aşamalı (*katılıyorum, kısmen katılıyorum, kararsızım, kısmen katılmıyorum, katılmıyorum)* "Likert Tipi" sayısal ölçeğe göre HKE ile ilgili ve insan merkezli düşünceden temel almış altı adet yargı verilip, hayvan gönenci tutumu ile etik tutum arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışıldı.

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'deki veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve hayvansal gıda tüketicileri oluşturmuştur. Araştırmanın evrenini temsil edecek örneklemin alınacağı iller Türkiye'nin coğrafi bölgeleri esas alınarak belirlendi. Uygulama alanı olan iller öncelikle temsil yetenekleri, daha sonra ise örneklemi oluşturacak katılımcı gruplarının bulunabilme potansiyeli ve veteriner fakültesine yakınlıkları dikkate alınarak, her bölgeden bir il kura ile seçildi. Bu iller Afyon, Elazığ, Hatay, İstanbul, Kayseri, Samsun ve Şanlıurfa'dır.

Tez kapsamında tez çalışmalarıyla ilgili olarak 4-15 Ocak 2007 tarihlerinde İstanbul Bölgesinde, 16-27 Ocak 2007 tarihlerinde Afyonkarahisar Bölgesinde, 26 Şubat–6 Mart 2007 tarihlerinde Elazığ Bölgesinde, 7–15 Mart 2007 tarihlerinde Kayseri Bölgesinde, 16–24 Mart 2007 tarihlerinde Samsun Bölgesinde, 27 Mart–7 Nisan 2007 tarihlerinde Hatay Bölgesinde, 8–19 Nisan 2007 tarihlerinde Şanlıurfa Bölgesinde her biri 50'şer kişilik olmak üzere veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve toplum olarak adlandırılan gruplarda toplamda 200, genel toplamda ise 1400 kişiye anket uygulandı ve veriler elde edildi.

Anketin uygulandığı örneklem grubu; *"Oransız Küme Örnekleme Yöntemiyle (OKÖY)"* seçilmiş 25 birinci ve 25 beşinci sınıf öğrencisinden *(toplam 50 katılımcı; 5. sınıf öğrencisi bulunmayan fakültelerde en üst sınıftan alta doğru),* 25 kamu *(Üniversite, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı)* ve 25 serbest veteriner hekimden; Tarım İl Müdürlüklerine kayıtlı 25 pet ve 25 çiftlik hayvanı sahibinden *(toplam 50 katılımcı)* ve *"Oransız Eleman Örnekleme Yöntemine"* göre seçilmiş 50 hayvansal gıda tüketicisinden oluşmuştur (Karasar 1998).

Anket uygulaması sonucu elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldı ve tüm istatistiksel analizlerde SPSS 10.0 paket programı (Spss Inc. 1999) kullanıldı. Anketteki tüm soruların sıklık değerleri hesaplandı. Bölüm 3'te hayvan gönenci ve Bölüm 5'te HKE ile ilgili setler varyans analizi (One Way Anova ve Independent Sample T) testlerine tabi tutuldu. Katılımcıların HKE ve hayvan gönenci setleri ile ilgili tutumlarının ölçüldüğü bu bölümlerde sıklık değeri, ortalama puan ve anlamlılık düzeyleri ele alındı. Bölüm 2'de 1-12. sorular ve Bölüm 4'teki 10. soru ki – kare testine tabi tutuldu. Ki – kare ve varyans analizlerinde P değeri <0,05 olanlar önemli kabul edildi.

Proje aşamasında Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Etik Kuruluna yapılan başvuru sonrasında 03/07/2006 tarih ve 2006/062 numara ile Etik Kurul Onayı alınmıştır.

3. BULGULAR

Tez çalışması kapsamında yapılan ankete katılanların (n=1400) cinsiyetine bakıldığında, bayanların oranı %21, bayların ise %79 olduğu görülmektedir. Ankete katılanların %47'si 23–40 yaş aralığında iken, 55 ve üzeri yaşta olanların oranı %2'dır. Katılımcıların %58'i lise mezunu iken ilkokul mezunlarının oranı %4; katılımcıların %47'si şehirde yaşarken, beldede yaşayanların oranı %5 çıkmıştır. Katılımcıların %52'si evde pet, egzotik, vb. hayvanları beslerken, çiftlik hayvanı yetiştirenlerin oranı %44 olmuştur. Katılımcıların %25'i veteriner hekim, %7'si çiftçi, %4'ü serbest meslek ve işçi olduklarını belirtmiştir. Bu demografik soruda katılımcıların %52'si öğrenci (bu oranın yaklaşık yarısı veteriner fakültesi öğrencisidir) olduklarını belirtmiştir. Ankete katılanların %48'i bir işte çalıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %98'i vejetaryen olmadıklarını, yalnızca %5'i ise hayvan koruma ilgili herhangi bir derneğe üye olduklarını belirtmişlerdir. Ölçekte yer alan soruların genel ortalaması 2.46 ve soru ortalamalarının değişim aralığı 3.36 = 4.45–1.09 olarak tespit edildi.

Bu bölümde araştırmanın kapsamının geniş olması, anketin 1400 katılımcı üzerinde uygulanması ve her bir ankette 52 sorunun bulunmasına bağlı olarak fazla sayıda çizelge ortaya çıkmıştır. Bu bölümde demografik sorularla ilgili verilerin sıklık dağılımı Çizelge 3.1.1-12, ankette kullanılan diğer sorulara verilen cevapların sıklık dağılımları Çizelge 3.1.13-58'de *"3.1. Verilerin Sıklık Dağılımları"* başlığı altında verilmiştir.

Demografik soruların diğer sorularla karşılaştırmalı verileri ise *"3.2. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkenlerle Karşılaştırması"* başlığı altında Çizelge 3.2.1-147'de sunulmuştur. Karşılaştırma Çizelgelerinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan (P>0,05) verilerle ilgili açıklamalar aynı başlık altında ve Çizelgelerin sonunda verilmiştir.

Likert ölçeği şeklindeki sorular, hayvan gönenci ve hayvan kullanım etiği setleri şeklinde düşünülüp, *"3.3. Hayvan Gönenci ve Hayvan Kullanım Etiği Üzerine Tutumlar"* başlığı altında Çizelge 3.3.1-3.3.2'de verilmiştir.

3.1. Verilerin Sıklık Dağılımları

Çizelge 3.1.1. Katılımcıların gruplara göre dağılımı.

		n	%
Öğrenci	1.sınıf	175	12,5
	5. sınıf	175	12,5
Veteriner hekim	Kamu	175	12,5
	Serbest	175	12,5
Hayvan sahibi	Pet	73	5,2
	Çiftlik	277	19,8
Diğer (Toplum, tüketici vb)		350	25,0
Toplam		1400	100,0

Çizelge 3.1.2. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Bayan	n	80	74	53	93	300
	%	22,9	21,1	15,1	26,6	21,4
Bay	n	270	276	297	257	1100
	%	77,1	78,9	84,9	73,4	78,6
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.3. Katılımcıların yaşa göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
15–22	n	218	2	183	196	599
	%	62,3	,6	52,3	56,0	42,8
23–40	n	132	264	127	128	651
	%	37,7	75,4	36,3	36,6	46,5
41–54	n		77	28	23	128
	%		22,0	8,0	6,6	9,1
55 ve üzeri	n		7	12	3	22
	%		2,0	3,4	,9	1,6
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.4. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
İlkokul	n			41	12	53
	%			11,7	3,4	3,8
Ortaokul	n			64	42	106
	%			18,3	12,0	7,6
Lise	n	350		209	242	801
	%	100,0		59,7	69,1	57,2
Üniversite	n			29	38	67
	%			43,3	56,7	4,8
Lisansüstü	n		311	6	13	330
	%		94,2	1,8	3,9	23,6
Diğer	n		39	1	3	43
	%		90,7	2,3	7,0	3,1
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.5. Katılımcıların en uzun yaşadıkları yere göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Köy	n	33	9	95	23	160
	%	9,5	2,6	27,1	6,6	11,4
Belde	n	13	7	31	22	73
	%	3,7	2,0	8,9	6,3	5,2
İlçe	n	101	61	69	80	310
	%	28,9	17,4	19,4	22,9	22,2
Şehir	n	105	148	91	126	470
	%	30,1	42,3	26,0	36,0	33,6
Büyükşehir	n	97	125	65	99	386
	%	27,8	35,7	18,6	28,3	27,6
Toplam	n	349	350	350	350	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.6. Katılımcıların yaşadıkları yere göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Köy	n	4	2	70	15	91
	%	1,1	,6	20,0	4,3	6,5
Belde	n	13	5	31	14	63
	%	3,7	1,4	8,9	4,0	4,5
İlçe	n	39	31	27	29	126
	%	11,1	8,9	7,7	8,3	9,0
Şehir	n	171	177	131	184	663
	%	48,9	50,6	37,4	52,6	47,4
Büyükşehir	n	123	135	91	108	457
	%	35,1	38,6	26,6	30,9	32,6
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.7. Katılımcıların evde hayvan (pet, egzotik, vahşi, vb.) besleme durumuna göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	208	140	236	146	730
	%	59,4	40,0	67,4	41,7	52,1
Hayır	n	142	210	114	204	670
	%	40,6	60,0	32,6	58,3	47,9
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.8. Katılımcıların çiftlik hayvanı yetiştirme durumlarına göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	126	120	300	64	610
	%	36,0	34,3	85,7	18,3	43,6
Hayır	n	224	230	50	286	790
	%	64,0	65,7	14,3	81,7	56,4
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.9. Katılımcıların mesleklere göre dağılımı.

	n	%
Sağlık personeli	28	2,0
Veteriner hekim	352	25,1
Mühendis	24	1,7
Öğretmen	7	,5
İşçi	52	3,7
Çiftçi	102	7,3
Memur	25	1,8
Serbest meslek	57	4,1
Öğrenci	736	52,6
Diğer	17	1,2
Toplam	1400	100,0

Çizelge 3.1.10. Katılımcıların iş durumuna göre dağılımı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Çalışıyor	n	16	348	165	138	667
	%	4,6	99,4	47,1	39,4	47,6
Çalışmıyor	n	334	2	185	212	733
	%	95,4	,6	52,9	60,6	52,4
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.11. Katılımcıların vejetaryenlik durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	6	6	7	7	26
	%	1,7	1,7	2,0	2,0	1,9
Hayır	n	344	344	343	343	1374
	%	98,3	98,3	98,0	98,0	98,1
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.12. Katılımcıların hayvanları koruma derneğine üyelik durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	19	31	9	12	71
	%	5,4	8,9	2,6	3,4	5,1
Hayır	n	331	319	341	338	1329
	%	94,6	91,1	97,4	96,6	94,9
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.13. Katılımcıların eve et ürünü alma sıklığı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Günde bir	n	57	39	43	51	190
	%	16,3	11,1	12,3	14,6	13,6
Haftada bir	n	201	243	183	211	838
	%	57,4	69,4	52,3	60,3	59,9
On beş günde bir	n	58	53	75	58	244
	%	16,6	15,1	21,4	16,6	17,4
Ayda bir	n	27	14	33	28	102
	%	7,7	4,0	9,4	8,0	7,3
Üç ayda bir	n	5		6		11
	%	1,4		1,7		,8
Senede bir	n	1		6	1	8
	%	,3		1,7	,3	,6
Hiç	n	1	1	4	1	7
	%	,3	,3	1,1	,3	,5
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.14. Katılımcıların haftalık olarak et tüketme sıklığı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Haftada bir	n	103	54	118	113	388
	%	29,4	15,4	33,7	32,3	27,7
Haftada iki-üç	n	140	183	140	152	615
	%	40,0	52,3	40,0	43,4	43,9
Haftada dört-beş	n	67	76	59	58	260
	%	19,1	21,7	16,9	16,6	18,6
Haftada beşten fazla	n	31	34	25	23	113
	%	8,9	9,7	7,1	6,6	8,1
Hiç	n	9	3	8	4	24
	%	2,6	,9	2,3	1,1	1,7
Toplam	n	350	350	350	350	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.15. Et ve et ürünleri alırken hayvan gönencini düşünme derecesi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Çoğunlukla	n	94	108	98	75	375
	%	26,9	31,0	28,0	21,5	26,9
Bazen	n	149	123	122	125	519
	%	42,7	35,3	34,9	35,8	37,2
Çok az	n	60	60	71	78	269
	%	17,2	17,2	20,3	22,3	19,3
Hiç düşünmem	n	46	57	59	71	233
	%	13,2	16,4	16,9	20,3	16,7
Toplam	n	350	350	350	350	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.16. Çiftlik hayvanı yetiştirilen bir yeri ziyaret etme durumu.

	n	%
Bir kez	95	6,8
İki ya da üç kez	159	11,4
Üçten fazla	1056	75,5
Hayır	88	6,3
Toplam	1398	100,0

Çizelge 3.1.17. Hayvansal ürün (Et, süt ya da yumurta) etiketinden "hayvan gönencine uygun şartlarda yetiştirilmiş" logosu ya da ifadesi olup olmadığını anlama isteği.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	329	328	312	304	1273
	%	94,3	93,7	89,4	87,1	91,1
Hayır	n	20	22	37	45	124
	%	5,7	6,3	10,6	12,9	8,9
Toplam	n	349	350	349	349	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.18. Yumurta tavuklarında tercih edilen yetiştirme sistemi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Bataryalı kafes sistemi	n	73	72	55	48	248
	%	21,4	20,9	16,1	14,3	18,2
Diğer kafes sistemleri (Tünekli, yuvalı)	n	46	50	48	43	187
	%	13,5	14,5	14,0	12,8	13,7
Kapalı kafessiz sistemler	n	77	80	56	62	275
	%	22,6	23,3	16,4	18,5	20,2
Serbest sistem ya da dışarıda	n	108	115	117	115	455
	%	31,7	33,4	34,2	34,2	33,4
Tavuk yumurtası almıyorum	n	8	3	13	7	31
	%	2,3	,9	3,8	2,1	2,3
Benim için önemli değil	n	29	24	53	61	167
	%	8,5	7,0	15,5	18,2	12,3
Toplam	n	341	344	342	336	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.19. Hayvanların gönence uygun yetiştirilmeleri için alınacak hayvansal ürüne fazladan ücret ödeme oranı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
% 0–5	n	146	131	157	154	588
	%	42,0	38,1	45,2	44,8	42,5
% 6–10	n	79	87	63	69	298
	%	22,7	25,3	18,2	20,1	21,5
% 11–15	n	62	64	62	65	253
	%	17,8	18,6	17,9	18,9	18,3
% 16–20	n	22	26	24	24	96
	%	6,3	7,6	6,9	7,0	6,9
% 21–25	n	16	13	14	10	53
	%	4,6	3,8	4,0	2,9	3,8
% 25’den fazla	n	23	23	27	22	95
	%	6,6	6,7	7,8	6,4	6,9
Toplam	n	348	344	347	344	1383
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.20. Hayvan gönenci sağlanmasında temel sorumlunun kim olduğuna katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Veteriner hekimler	n	153	89	100	97	439
	%	44,1	25,4	28,7	28,0	31,5
Hayvan sahipleri	n	94	125	105	105	429
	%	27,1	35,7	30,1	30,3	30,8
Hayvan bakıcıları	n	51	44	82	71	248
	%	14,7	12,6	23,5	20,5	17,8
Hayvanları koruma gönüllüleri	n	1	3	2	11	17
	%	,3	,9	,6	3,2	1,2
Politikacılar	n	18	43	27	24	112
	%	5,2	12,3	7,7	6,9	8,0
Yerel yönetimler	n	26	27	28	29	110
	%	7,5	7,7	8,0	8,4	7,9
Diğer	n	4	19	5	9	37
	%	1,2	5,4	1,4	2,6	2,7
Toplam	n	347	350	349	346	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.21. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme yapılan hayvan grupları.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Çiftlik hayvanları	n	69	44	99	89	301
	%	20,2	13,0	28,6	26,2	22,1
Laboratuar hayvanları	n	52	96	52	51	251
	%	15,2	28,4	15,0	15,0	18,4
Pet hayvanları	n	108	111	61	64	344
	%	31,7	32,8	17,6	18,8	25,2
Hayvanat bahçesi hayvanları	n	85	50	95	95	325
	%	24,9	14,8	27,5	27,9	23,8
Barınak hayvanları	n	11	21	24	22	78
	%	3,2	6,2	6,9	6,5	5,7
Kümes hayvanları	n	16	16	15	19	66
	%	4,7	4,7	4,3	5,6	4,8
Toplam	n	341	338	346	340	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.22. Hayvanlarda gönenç eksikliğinin sebebi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Ekonomik sebepler	n	110	110	120	111	451
	%	31,6	31,4	34,3	31,8	32,3
Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	n	128	99	120	102	449
	%	36,8	28,3	34,3	29,2	32,1
Kamuoyu duyarsızlığı	n	70	56	62	78	266
	%	20,1	16,0	17,7	22,3	19,0
Mevzuat yetersizliği	n	23	69	25	33	150
	%	6,6	19,7	7,1	9,5	10,7
Veteriner hekimlerin ilgisizliği	n	10	5	14	15	44
	%	2,9	1,4	4,0	4,3	3,1
Diğer	n	7	11	9	10	37
	%	2,0	3,1	2,6	2,9	2,6
Toplam	n	348	350	350	349	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.23. Çiftlik hayvanlarının gönenç problemlerinin aşılmasında en büyük engel.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Ekonomik sorunlar	n	174	165	174	166	679
	%	49,7	47,1	50,1	47,4	48,6
Politikalar	n	39	80	34	39	192
	%	11,1	22,9	9,8	11,1	13,7
Tüketicilerin tutumu	n	23	35	28	31	117
	%	6,6	10,0	8,1	8,9	8,4
Üreticilerin tutumu	n	88	62	67	80	297
	%	25,1	17,7	19,3	22,9	21,3
Fikrim yok	n	10	4	38	29	81
	%	2,9	1,1	11,0	8,3	5,8
Diğer	n	16	4	6	5	31
	%	4,6	1,1	1,7	1,4	2,2
Toplam	n	350	350	347	350	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.24. Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramlarının aynı olup olmadığı.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Evet	n	162	142	117	114	535
	%	46,3	40,8	33,5	32,6	38,3
Hayır	n	149	182	129	158	618
	%	42,6	52,3	37,0	45,1	44,2
Fikrim yok	n	39	24	103	78	244
	%	11,1	6,9	29,5	22,3	17,5
Toplam	n	350	348	349	350	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.25. Hayvanların gönenç problemlerinin önem sırası.

	Öğrenci (n)	Veteriner hekim (n)	Hayvan sahibi (n)	Toplum /tüketici (n)	Toplam (n)
Uygun olmayan barınaklar	207	232	176	197	812
Bakım	178	193	165	170	706
Hastalık	164	136	149	165	614
Açlık	131	137	146	123	537
Yetersiz besleme	130	126	116	105	477
Sağlık hizmeti yetersizliği	138	94	108	101	441
Acı	115	109	96	98	418
Havalandırma sorunu	68	96	70	72	306
Rahatça dolaşamama	80	62	78	74	294
Normal davranışlarını ortaya koyamama	50	74	75	77	276
Nakliye	67	62	56	62	247
Kesim	55	49	64	63	231
Stres	61	67	40	52	220
Bilimsel araştırmalarda kullanılma	44	40	55	55	194
Korku	52	47	41	40	180
Susuzluk	28	46	50	47	171
Fiziksel ve ısı sıkıntısı	33	44	41	46	164
Ağrı	37	31	39	44	151
Yatacak yeterli yerin olmaması	33	25	52	38	148
Pazarlama	23	31	52	36	142
Yaralanma	25	19	34	43	121
Ötenazi	26	23	25	24	98
Endişe	6	6	20	20	52

Çizelge 3.1.26. “Çiftlik hayvanları gönenç problemi yaşıyor” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	182	202	150	145	679
	%	52,0	57,7	42,9	41,4	48,5
Kısmen katılıyorum	n	134	117	135	141	527
	%	38,3	33,4	38,6	40,3	37,6
Kararsızım	n	21	15	36	35	107
	%	6,0	4,3	10,3	10,0	7,6
Kısmen katılmıyorum	n	12	12	19	18	61
	%	3,4	3,4	5,4	5,1	4,4
Katılmıyorum	n	1	4	10	11	26
	%	,3	1,1	2,9	3,1	1,9
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.27. “Pet hayvanları gönenç problemi yaşıyor” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	78	111	101	86	376
	%	22,3	31,7	28,9	24,6	26,9
Kısmen katılıyorum	n	117	126	94	99	436
	%	33,4	36,0	26,9	28,3	31,1
Kararsızım	n	61	48	81	66	256
	%	17,4	13,7	23,1	18,9	18,3
Kısmen katılmıyorum	n	46	41	36	55	178
	%	13,1	11,7	10,3	15,7	12,7
Katılmıyorum	n	48	24	38	44	154
	%	13,7	6,9	10,9	12,6	11,0
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.28. “Kümes hayvanları gönenç problemi yaşıyor” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	153	153	147	152	605
	%	43,7	43,7	42,0	43,4	43,2
Kısmen katılıyorum	n	106	121	117	110	454
	%	30,3	34,6	33,4	31,4	32,4
Kararsızım	n	42	27	39	44	152
	%	12,0	7,7	11,1	12,6	10,9
Kısmen katılmıyorum	n	25	28	23	29	105
	%	7,1	8,0	6,6	8,3	7,5
Katılmıyorum	n	24	21	24	15	84
	%	6,9	6,0	6,9	4,3	6,0
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.29. “Laboratuar hayvanları gönenç problemi yaşıyor” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	138	133	137	137	545
	%	39,5	38,2	39,1	39,1	39,0
Kısmen katılıyorum	n	70	96	81	75	322
	%	20,1	27,6	23,1	21,4	23,0
Kararsızım	n	71	48	68	73	260
	%	20,3	13,8	19,4	20,9	18,6
Kısmen katılmıyorum	n	23	26	25	31	105
	%	6,6	7,5	7,1	8,9	7,5
Katılmıyorum	n	47	45	39	34	165
	%	13,5	12,9	11,1	9,7	11,8
Toplam	n	349	348	350	350	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.30. “Hayvanların da insanlar gibi yaşama hakkı vardır ve her ne amaçla olursa olsun öldürülmeleri yanlıştır” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	98	77	90	100	365
	%	28,1	22,0	25,7	28,6	26,1
Kısmen katılıyorum	n	97	105	86	93	381
	%	27,8	30,0	24,6	26,6	27,2
Kararsızım	n	35	32	50	42	159
	%	10,0	9,1	14,3	12,0	11,4
Kısmen katılmıyorum	n	42	63	51	49	205
	%	12,0	18,0	14,6	14,0	14,7
Katılmıyorum	n	77	73	73	66	289
	%	22,1	20,9	20,9	18,9	20,6
Toplam	n	349	350	350	350	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.31. “Hayvan gönenci dikkate alınarak yetiştirilmiş hayvanların ürünlerinin alınması, hayvan gönencine olumlu etki yapar” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	246	246	204	213	909
	%	70,3	70,5	58,3	61,2	65,1
Kısmen katılıyorum	n	60	58	76	66	260
	%	17,1	16,6	21,7	19,0	18,6
Kararsızım	n	29	26	47	46	148
	%	8,3	7,4	13,4	13,2	10,6
Kısmen katılmıyorum	n	10	13	12	14	49
	%	2,9	3,7	3,4	4,0	3,5
Katılmıyorum	n	5	6	11	9	31
	%	1,4	1,7	3,1	2,6	2,2
Toplam	n	350	349	350	348	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.32. **“**Çiftlik hayvanlarının gönence uygun olarak yetiştirilmeleri, onlardan elde edilecek gıdaların kalitesine olumlu etki yapar” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	271	273	237	250	1031
	%	77,7	78,0	67,9	71,4	73,7
Kısmen katılıyorum	n	48	42	58	55	203
	%	13,8	12,0	16,6	15,7	14,5
Kararsızım	n	22	24	36	29	111
	%	6,3	6,9	10,3	8,3	7,9
Kısmen katılmıyorum	n	4	5	12	9	30
	%	1,1	1,4	3,4	2,6	2,1
Katılmıyorum	n	4	6	6	7	23
	%	1,1	1,7	1,7	2,0	1,6
Toplam	n	349	350	349	350	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.33. “Hayvanlar üzerinde yapılan verim artışına yönelik çalışmalar, hayvanlarda gönenç problemlerine yol açmaktadır” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	84	84	102	89	359
	%	24,2	24,0	29,1	25,4	25,7
Kısmen katılıyorum	n	120	132	110	120	482
	%	34,6	37,7	31,4	34,3	34,5
Kararsızım	n	68	43	69	76	256
	%	19,6	12,3	19,7	21,7	18,3
Kısmen katılmıyorum	n	31	41	31	33	136
	%	8,9	11,7	8,9	9,4	9,7
Katılmıyorum	n	44	50	38	32	164
	%	12,7	14,3	10,9	9,1	11,7
Toplam	n	347	350	350	350	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.34. “Hayvan gönencini sağlamada en büyük görev veteriner hekimlere düşmektedir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	111	87	90	90	378
	%	31,7	24,9	25,7	25,7	27,0
Kısmen katılıyorum	n	133	156	113	128	530
	%	38,0	44,6	32,3	36,6	37,9
Kararsızım	n	37	27	61	53	178
	%	10,6	7,7	17,4	15,1	12,7
Kısmen katılmıyorum	n	35	37	43	41	156
	%	10,0	10,6	12,3	11,7	11,1
Katılmıyorum	n	34	43	43	38	158
	%	9,7	12,3	12,3	10,9	11,3
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.35. “Çiftlik hayvanlarının gönenci pet hayvanlarının gönenciyle eşit derecede önemlidir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	217	230	181	179	807
	%	62,0	65,7	51,7	51,1	57,6
Kısmen katılıyorum	n	64	46	51	70	231
	%	18,3	13,1	14,6	20,0	16,5
Kararsızım	n	35	28	58	46	167
	%	10,0	8,0	16,6	13,1	11,9
Kısmen katılmıyorum	n	18	18	28	25	89
	%	5,1	5,1	8,0	7,1	6,4
Katılmıyorum	n	16	28	32	30	106
	%	4,6	8,0	9,1	8,6	7,6
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.36. “Türkiye’de hayvanların gönenç düzeyi AB ülkelerine göre daha iyidir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	23	10	30	18	81
	%	6,6	2,9	8,6	5,1	5,8
Kısmen katılıyorum	n	25	25	36	34	120
	%	7,1	7,1	10,3	9,7	8,6
Kararsızım	n	45	46	79	75	245
	%	12,9	13,1	22,6	21,4	17,5
Kısmen katılmıyorum	n	60	72	57	54	243
	%	17,1	20,6	16,3	15,4	17,4
Katılmıyorum	n	197	197	148	169	711
	%	56,3	56,3	42,3	48,3	50,8
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.37. Hayvan gruplarının gönenç problemi yaşama düzeylerine göre sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Eğlence ve gösteri hayvanları	n	85	98	79	73	335
	%	24,3	28,3	22,6	21,4	24,1
Çiftlik hayvanları	n	58	64	74	59	255
	%	16,6	18,3	21,1	16,9	18,2
Vahşi hayvanlar	n	48	51	36	52	187
	%	13,7	14,6	10,3	14,9	13,4
Sirk hayvanları	n	30	24	40	27	121
	%	8,6	6,9	11,4	7,7	8,6
Laboratuar hayvanları	n	29	32	20	30	111
	%	26,1	28,8	18,0	27,0	7,9
Kümes hayvanları	n	22	17	27	23	89
	%	6,3	4,9	7,7	6,6	6,4
Egzotik hayvanlar	n	22	13	21	25	81
	%	6,3	3,7	6,0	7,1	5,8
Hayvanat bahçesi hayvanları	n	18	18	20	19	75
	%	5,1	5,1	5,7	5,4	5,4
Pet hayvanları	n	17	20	14	21	72
	%	4,9	5,7	4,0	6,0	5,1
Reklâm amaçlı kullanılan hayvanlar	n	17	13	16	21	67
	%	4,9	3,7	4,6	6,0	4,8
Toplam	n	346	350	347	350	1393
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.38. Çiftlik hayvanlarında en fazla gönenç problemi yaşadığı düşünülen hayvan türleri.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Besi sığırları	n	61	70	58	49	238
	%	17,4	20,0	16,6	14,0	17,0
Yumurta tavukları	n	45	56	52	60	213
	%	12,9	16,0	14,9	17,1	15,2
Atlar	n	53	50	52	46	201
	%	15,1	14,3	14,9	13,1	14,4
Domuzlar	n	51	30	48	58	187
	%	14,6	8,6	13,7	16,6	13,4
Et piliçleri (broiler)	n	39	34	50	33	156
	%	11,1	9,7	14,3	9,4	11,1
Süt inekleri	n	29	26	28	25	108
	%	8,3	7,4	8,0	7,1	7,7
Çiftlik balıkları	n	20	31	21	20	92
	%	5,7	8,9	6,0	5,7	6,6
Diğer kanatlılar (hindi, ördek vb)	n	21	15	18	23	77
	%	6,0	4,3	5,1	6,6	5,5
Tavşanlar	n	20	14	13	19	66
	%	5,7	4,0	3,7	5,4	4,7
Koyunlar	n	11	20	10	17	58
	%	3,1	5,7	2,9	4,9	4,1
Toplam	n	350	346	350	350	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.39. Çiftlik hayvanlarının üretim sürecinde yaşanan sorunların önemliden – az önemliye doğru sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Uygun olmayan yetiştiricilik	n	49	72	61	68	250
	%	14,0	20,6	17,7	19,7	18,0
Hayvan sağlığı	n	69	62	53	57	241
	%	19,7	17,7	15,1	16,3	17,2
Bitki sağlığı	n	57	52	60	47	216
	%	16,3	14,9	17,1	13,4	15,4
Gıda güvenliği	n	61	57	37	57	212
	%	17,4	16,3	10,6	16,3	15,1
Pestisit güvenliği	n	39	34	32	39	144
	%	11,1	9,7	9,1	11,1	10,3
Hayvan gönenci	n	32	34	39	32	137
	%	9,1	9,7	11,1	9,1	9,8
Çevre sorunları	n	25	23	50	33	131
	%	7,1	6,6	14,3	9,4	9,4
Hayvan yemlerinin güvenliği	n	16	13	18	17	64
	%	4,6	3,7	5,1	4,9	4,6
Toplam	n	348	347	350	350	1395
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.40. Hayvan gruplarının bakım, besleme ve yetiştirilmeleri sırasında maruz kaldıkları düşünülen acı, ıstırap ve endişe düzeyine göre sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Eğlence ve gösteri hayvanları	n	102	110	84	76	372
	%	29,4	31,4	24,0	21,7	26,6
Vahşi hayvanlar	n	45	51	59	52	207
	%	12,9	14,6	16,9	14,9	14,8
Çiftlik hayvanları	n	43	46	54	63	206
	%	12,3	13,1	15,4	18,0	14,7
Sirk hayvanları	n	48	42	34	35	159
	%	13,7	12,0	9,7	10,0	11,4
Laboratuar hayvanları	n	31	32	29	24	116
	%	8,9	9,1	8,3	6,9	8,3
Kümes hayvanları	n	19	16	21	29	85
	%	5,4	4,6	6,0	8,3	6,1
Pet hayvanları	n	22	10	19	22	73
	%	6,3	2,9	5,4	6,3	5,2
Egzotik hayvanlar	n	20	13	20	19	72
	%	5,7	3,7	5,7	5,4	5,1
Hayvanat bahçesi hayvanları	n	10	19	17	14	60
	%	2,9	5,4	4,9	4,0	4,3
Reklâm amaçlı kullanılan hayvanlar	n	10	8	13	15	46
	%	2,9	2,3	3,7	4,3	3,3
Toplam	n	350	347	350	349	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.41. Çiftlik hayvanı gruplarının bakım, besleme ve yetiştirilmeleri sırasında maruz kaldıkları düşünülen acı, ıstırap ve endişe düzeyine göre sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Besi sığırları	n	64	78	50	49	241
	%	18,3	22,3	14,3	14,0	17,2
Atlar	n	55	58	69	57	239
	%	15,7	16,6	19,8	16,3	17,1
Yumurta tavukları	n	44	48	47	51	190
	%	12,6	13,7	13,5	14,6	13,6
Et piliçleri (broiler)	n	48	44	48	26	166
	%	13,7	12,6	13,8	7,4	11,9
Domuzlar	n	25	24	39	48	136
	%	7,1	6,9	11,2	13,7	9,7
Çiftlik balıkları	n	34	23	23	20	100
	%	9,7	6,6	6,6	5,7	7,1
Süt inekleri	n	25	28	18	27	98
	%	8,0	7,1	5,2	7,7	7,0
Tavşanlar	n	29	20	19	23	91
	%	8,3	5,7	5,4	6,6	6,5
Koyunlar	n	14	19	19	24	76
	%	4,0	5,4	5,4	6,9	5,4
Diğer kanatlılar (hindi, ördek, vb…)	n	9	8	16	21	54
	%	2,6	2,3	4,6	6,0	3,9
Toplam	n	347	350	348	348	1391
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.42. Çiftlik hayvanlarının yaşamında gönenç açısından kaygı duyulan durumların sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Bakım	n	77	77	104	74	332
	%	22,0	22,0	29,7	21,1	23,7
Sağlık hizmeti	n	59	31	46	53	189
	%	16,9	8,9	13,1	15,1	13,5
Barınma	n	49	59	37	34	179
	%	14,0	16,9	10,6	9,7	12.8
Kesim	n	40	54	39	45	178
	%	11,4	15,4	11,1	12,9	12,7
Ötenazi	n	36	55	33	51	175
	%	10,3	15,7	9,4	14,6	12,5
Nakliye	n	38	28	33	41	140
	%	10,9	8,0	9,4	11,7	10,0
Besleme	n	27	26	28	25	106
	%	7,7	7,4	8,0	7,1	7,6
Pazarlama	n	24	19	28	24	95
	%	6,9	5,4	8,0	6,9	6,8
Toplam	n	350	349	348	347	1394
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.43. Gönenç bakımından üretim şeklinin değiştirilmesi gerektiği düşünülen çiftlik hayvanı gruplarının önemliden – önemsize doğru sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Sığır (kapalı)	n	98	78	95	110	381
	%	28,0	22,1	27,3	31,5	27,2
Sığır (kapalı-bağlı)	n	74	87	78	62	301
	%	21,2	25,0	22,4	17,8	21,6
Yumurta tavuğu (kafes)	n	48	55	41	46	190
	%	13,7	15,8	11,8	13,2	13,6
Sığır (yarı açık)	n	35	34	48	36	153
	%	10,0	9,8	13,8	10,3	11,0
Et pilici (broiler)	n	28	38	32	34	132
	%	8,0	10,9	9,2	9,7	9,5
Koyun yetiştiriciliği (merada)	n	33	38	22	30	123
	%	9,4	10,9	6,3	8,6	8,8
Koyun yetiştiriciliği (ağılda)	n	31	17	30	29	107
	%	8,9	4,9	8,6	8,3	7,7
Toplam	n	347	347	346	347	1387
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.44. Çiftlik hayvanlarının gönenç problemlerinin önemliden – önemsize doğru sıralaması.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Ahırlarda havalandırma olmaması	n	67	76	81	68	292
	%	19,1	21,7	23,1	19,4	20,9
Hayvanların sadece ekonomik meta olarak görülmeleri	n	52	60	36	30	178
	%	14,9	17,1	10,3	8,6	12,7
Bakıcıların kötü davranışları	n	52	27	44	49	172
	%	14,9	7,7	12,6	14,0	12,3
Yeterince beslenememeleri	n	49	35	43	39	166
	%	14,0	10,0	12,3	11,2	11,9
Veteriner hekimliği hizmetlerinin yoksunluğu	n	39	30	30	45	144
	%	11,1	8,6	8,6	12,9	10,3
Dolaşım alanının yetersizliği	n	26	20	24	31	101
	%	7,4	5,7	6,9	8,9	7,2
Ahırların dar olması	n	16	43	27	20	97
	%	4,6	9,7	7,7	5,7	6,9
Hayvanların türlerine özgü davranış sergileyememeleri	n	17	26	18	24	85
	%	4,9	7,4	5,1	6,9	6,1
Kapasitelerinin üstünde verim beklenmesi	n	17	20	26	20	83
	%	4,9	5,7	7,4	5,7	5,9
Ahırların basık olması	n	16	20	22	23	81
	%	4,6	5,7	6,3	6,6	5,8
Toplam	n	350	350	350	349	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.45. Çiftlik hayvanlarının yaşamlarında düzeltilmesi gereken durumlar.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Acı	n	74	47	78	52	251
	%	21,1	13,4	22,3	14,9	17,9
Hastalık	n	60	45	51	52	208
	%	17,1	12,9	14,6	14,9	14,9
Rahatça dolaşabilme	n	33	48	39	34	154
	%	9,4	13,7	11,1	9,7	11,0
Normal davranışlarını ortaya koyamama	n	41	40	32	33	146
	%	11,7	11,4	9,1	9,4	10,4
Açlık	n	31	37	26	34	128
	%	8,9	10,6	7,4	9,7	9,1
Yaralanma	n	29	18	31	49	127
	%	8,3	5,1	8,9	14,0	9,1
Havalandırma	n	24	43	30	26	123
	%	6, 9	12,3	8,6	7,4	8,8
Korku ve endişe	n	28	31	13	29	101
	%	8,0	8,9	3,7	8,3	7,2
Fiziksel ve ısı sıkıntısı	n	18	25	22	27	92
	%	5,1	7,1	6,3	7,7	6,6
Susuzluk	n	12	16	27	13	68
	%	3,4	4,6	7,7	3,7	4,9
Toplam	n	350	350	349	349	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.46. Besi sığırlarının gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	49	15	61	44	169
	%	14,0	4,3	17,4	12,6	12,1
İyi	n	118	97	125	106	446
	%	33,7	27,7	35,7	30,3	31,9
Kararsızım	n	66	53	61	86	266
	%	18,9	15,1	17,4	24,6	19,0
Kötü	n	80	133	47	55	315
	%	22,9	38,0	13,4	15,7	22,5
Çok kötü	n	19	44	28	30	121
	%	5,4	12,6	8,0	8,6	8,6
Fikrim yok	n	18	8	28	29	83
	%	5,1	2,3	8,0	8,3	5,9
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.47. Süt sığırlarının gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	31	19	46	41	137
	%	8,9	5,4	13,1	11,7	9,8
İyi	n	152	111	136	118	517
	%	43,4	31,7	38,9	33,7	36,9
Kararsızım	n	60	60	61	82	263
	%	17,1	17,1	17,4	23,4	18,8
Kötü	n	61	116	45	46	268
	%	17,4	33,1	12,9	13,1	19,1
Çok kötü	n	26	34	29	31	120
	%	7,4	9,7	8,3	8,9	8,6
Fikrim yok	n	20	10	33	32	95
	%	5,7	2,9	9,4	9,1	6,8
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.48. Atların gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	121	92	87	78	378
	%	34,6	26,3	24,9	22,3	27,0
İyi	n	104	116	68	89	377
	%	29,7	33,1	19,5	25,5	27,0
Kararsızım	n	63	68	80	88	299
	%	18,0	19,4	22,9	25,2	21,4
Kötü	n	29	40	44	28	141
	%	8,3	11,4	12,6	8,0	10,1
Çok kötü	n	4	11	12	15	42
	%	1,1	3,1	3,4	4,3	3,0
Fikrim yok	n	29	23	58	51	161
	%	8,3	6,6	16,6	14,6	11,5
Toplam	n	350	350	349	349	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.49. Koyun ve keçilerin gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	15	10	35	27	87
	%	4,3	2,9	10,0	7,7	6,2
İyi	n	133	113	135	103	484
	%	38,0	32,3	38,6	29,4	34,6
Kararsızım	n	88	85	66	102	341
	%	25,1	24,3	18,9	29,1	24,4
Kötü	n	81	107	64	66	318
	%	23,1	30,6	18,3	18,9	22,7
Çok kötü	n	7	19	13	15	54
	%	2,0	5,4	3,7	4,3	3,9
Fikrim yok	n	26	16	37	37	116
	%	7,4	4,6	10,6	10,6	8,3
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.50. Broilerlerin gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	45	34	33	37	149
	%	12,9	9,7	9,4	10,6	10,6
İyi	n	113	115	79	78	385
	%	32,3	32,9	22,6	22,3	27,5
Kararsızım	n	72	54	82	99	307
	%	20,6	15,4	23,4	28,3	21,9
Kötü	n	68	88	67	58	281
	%	19,4	25,1	19,1	16,6	20,1
Çok kötü	n	30	44	41	41	156
	%	8,6	12,6	11,7	11,7	11,1
Fikrim yok	n	22	15	48	37	122
	%	6,3	4,3	13,7%	10,6	8,7
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.51. Yumurta tavuklarının gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	47	33	54	41	175
	%	13,4	9,4	15,4	11,7	12,5
İyi	n	118	115	89	108	430
	%	33,7	32,9	25,4	30,9	30,7
Kararsızım	n	65	51	67	78	261
	%	18,6	14,6	19,1	22,3	18,6
Kötü	n	70	73	63	54	260
	%	20,0	20,9	18,0	15,4	18,6
Çok kötü	n	29	64	38	39	170
	%	8,3	18,3	10,9	11,1	12,1
Fikrim yok	n	21	14	39	30	104
	%	6,0	4,0	11,1	8,6	7,4
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.52. Diğer kanatlıların gönenç durumu.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Oldukça iyi	n	16	13	14	16	59
	%	4,6	3,7	4,0	4,6	4,2
İyi	n	57	75	63	59	254
	%	16,3	21,5	18,0	16,9	18,2
Kararsızım	n	144	120	113	111	488
	%	41,1	34,4	32,3	31,7	34,9
Kötü	n	56	62	40	48	206
	%	16,0	17,8	11,4	13,7	14,7
Çok kötü	n	15	19	31	33	98
	%	4,3	5,4	8,9	9,4	7,0
Fikrim yok	n	62	60	89	83	294
	%	17,7	17,2	25,4	23,7	21,0
Toplam	n	350	349	350	350	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.53. "İnsanların düşünebilme yeteneği diğer canlılardan yararlanmasını haklı çıkarır" yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	137	94	133	114	478
	%	39,1	26,9	38,0	32,6	34,1
Kısmen katılıyorum	n	101	128	96	125	450
	%	28,9	36,6	27,4	35,7	32,1
Kararsızım	n	44	42	51	50	187
	%	12,6	12,0	14,6	14,3	13,4
Kısmen katılmıyorum	n	23	22	28	29	102
	%	6,6	6,3	8,0	8,3	7,3
Katılmıyorum	n	45	64	42	32	183
	%	12,9	18,3	12,0	9,1	13,1
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.54. “Hayvan gönencine uygun hayvan yetiştiriciliğini doğru buluyorum” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	204	226	189	173	792
	%	58,3	64,6	54,0	49,4	56,6
Kısmen katılıyorum	n	85	63	86	91	325
	%	24,3	18,0	24,6	26,0	23,2
Kararsızım	n	28	25	42	43	138
	%	8,0	7,1	12,0	12,3	9,9
Kısmen katılmıyorum	n	21	14	15	23	73
	%	6,0	4,0	4,3	6,6	5,2
Katılmıyorum	n	12	22	18	20	72
	%	3,4	6,3	5,1	5,7	5,1
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.55. “İnsani metotlarla yapılan her türlü bilimsel araştırmada hayvanlar kullanılabilir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	163	218	153	145	679
	%	46,6	62,3	43,7	41,4	48,5
Kısmen katılıyorum	n	99	85	76	96	356
	%	28,3	24,3	21,7	27,4	25,4
Kararsızım	n	44	22	54	54	174
	%	12,6	6,3	15,4	15,4	12,4
Kısmen katılmıyorum	n	25	13	30	27	95
	%	7,1	3,7	8,6	7,7	6,8
Katılmıyorum	n	19	12	37	28	96
	%	5,4	3,4	10,6	8,0	6,9
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.56. “Bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımı bilgi edinmenin tek yoludur” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	108	138	100	126	472
	%	30,9	39,4	28,6	36,0	33,7
Kısmen katılıyorum	n	129	110	127	102	468
	%	36,9	31,4	36,3	29,1	33,4
Kararsızım	n	51	36	53	52	192
	%	14,6	10,3	15,1	14,9	13,7
Kısmen katılmıyorum	n	34	35	34	35	138
	%	9,7	10,0	9,7	10,0	9,9
Katılmıyorum	n	28	31	36	35	130
	%	8,0	8,9	10,3	10,0	9,3
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.57. “Hayvanların deneyler sırasında acı, stres ve yoksunluğa maruz bırakılması; ancak, başka bir bilimsel seçenek olmadığı durumlarda kabul edilebilir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	158	175	136	134	603
	%	45,1	50,0	38,9	38,3	43,1
Kısmen katılıyorum	n	100	94	103	111	408
	%	28,6	26,9	29,4	31,7	29,1
Kararsızım	n	44	23	70	66	203
	%	12,6	6,6	20,0	18,9	14,5
Kısmen katılmıyorum	n	15	18	20	14	67
	%	4,3	5,1	5,7	4,0	4,8
Katılmıyorum	n	33	40	21	25	119
	%	9,4	11,4	6,0	7,1	8,5
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.1.58. “Araştırmanın insanlığa sağlayacağı yarar hayvanın deney sırasında çekeceği fiziksel ve zihinsel acı, ağrı ve ıstıraptan önemlidir” yargısına katılım düzeyi.

		Öğrenci	Veteriner hekim	Hayvan sahibi	Toplum/ tüketici	Toplam
Katılıyorum	n	98	109	98	95	400
	%	28,0	31,1	28,0	27,1	28,6
Kısmen katılıyorum	n	110	119	98	117	444
	%	31,4	34,0	28,0	33,4	31,7
Kararsızım	n	57	44	66	61	228
	%	16,3	12,6	18,9	17,4	16,3
Kısmen katılmıyorum	n	30	29	43	36	138
	%	8,6	8,3	12,3	10,3	9,9
Katılmıyorum	n	55	49	45	41	190
	%	15,7	14,0	12,9	11,7	13,6
Toplam	n	350	350	350	350	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

3.2. Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkenlerle Karşılaştırması

Çizelge 3.2.1. Et ve et ürünü alma sıklığının gruplara göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
Ö	n	57	201	58	27	5	1	1	350
	%	30,0	24,0	23,8	26,5	45,5	12,5	14,3	25,0
VH	n	39	243	53	14			1	350
	%	20,5	29,0	21,7	13,7			14,3	25,0
HS	n	43	183	75	33	6	6	4	350
	%	22,6	21,8	30,7	32,4	54,5	75,0	57,1	25,0
D	n	51	211	58	28		1	1	350
	%	26,8	25,2	23,8	27,5		12,5	14,3	25,0
Toplam	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 36.040$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.2. Haftalık et tüketme sıklığının gruplara göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
Ö	n	103	140	67	31	9	350
	%	26,5	22,8	25,8	27,4	37,5	25,0
VH	n	54	183	76	34	3	350
	%	13,9	29,8	29,2	30,1	12,5	25,0
HS	n	118	140	59	25	8	350
	%	30,4	22,8	22,7	22,1	33,3	25,0
D	n	113	152	58	23	4	350
	%	29,1	24,7	22,3	20,4	16,7	25,0
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 45.014$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.3. Et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumunun gruplara göre dağılımı.

		Çoğunlukla	Bazen	Çok az	Hiç düşünmem	Toplam
Ö	n	94	149	60	46	349
	%	25,1	28,7	22,3	19,7	25,0
VH	n	108	123	60	57	348
	%	28,8	23,7	22,3	24,5	24,9
HS	n	98	122	71	59	350
	%	26,1	23,5	26,4	25,3	25,1
D	n	75	125	78	71	349
	%	20,0	24,1	29,0	30,5	25,0
Toplam	n	375	519	269	233	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 18.849$ $P= 0.027$

Çizelge 3.2.4. Çiftlik ziyaret etme sıklığının gruplara göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
Ö	n	32	49	246	22	349
	%	33,7	30,8	23,3	25,0	25,0
VH	n	7	15	323	4	349
	%	7,4	9,4	30,6	4,5	25,0
HS	n	23	24	281	22	350
	%	24,2	15,1	26,6	25,0	25,0
D	n	33	71	206	40	350
	%	34,7	44,7	19,5	45,5	25,0
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 124.376$ P< 0.000

Çizelge 3.2.5. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin gruplara göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
Ö	n	329	20	349
	%	25,8	16,1	25,0
VH	n	328	22	350
	%	25,8	17,7	25,1
HS	n	312	37	349
	%	24,5	29,8	25,0
D	n	304	45	349
	%	23,9	36,3	25,0
Toplam	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 15.423$ P= 0.001

Çizelge 3.2.6. Yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine isteklerin gruplara göre dağılımı.

		Bataryalı	Diğer kafes sistemleri	Kapalı kafessiz	Serbest	Yumurta almıyorum	Benim için önemli değil	Toplam
Ö	n	73	46	77	108	8	29	341
	%	29,4	24,6	28,0	23,7	25,8	17,4	25,0
VH	n	72	50	80	115	3	24	344
	%	29,0	26,7	29,1	25,3	9,7	14,4	25,2
HS	n	55	48	56	117	13	53	342
	%	22,2	25,7	20,4	25,7	41,9	31,7	25,1
D	n	48	43	62	115	7	61	336
	%	19,4	23,0	22,5	25,3	22,6	36,5	24,7
Toplam	n	248	187	275	455	31	167	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 44.161$ P< 0.000

Çizelge 3.2.7. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun gruplara göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
Ö	n	153	94	51	1	18	26	4	347
	%	34,9	21,9	20,6	5,9	16,1	23,6	10,8	24,9
VH	n	89	125	44	3	43	27	19	350
	%	20,3	29,1	17,7	17,6	38,4	24,5	51,4	25,1
HS	n	100	105	82	2	27	28	5	349
	%	22,8	24,5	33,1	11,8	24,1	25,5	13,5	25,1
D	n	97	105	71	11	24	29	9	346
	%	22,1	24,5	28,6	64,7	21,4	26,4	24,3	24,9
Toplam	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 85.229$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.8. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların gruplara göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
Ö	n	69	52	108	85	11	16	341
	%	22,9	20,7	31,4	26,2	14,1	24,2	25,0
VH	n	44	96	111	50	21	16	338
	%	14,6	38,2	32,3	15,4	26,9	24,2	24,8
HS	n	99	52	61	95	24	15	346
	%	32,9	20,7	17,7	29,2	30,8	22,7	25,3
D	n	89	51	64	95	22	19	340
	%	29,6	20,3	18,6	29,2	28,2	28,8	24,9
Toplam	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 95.530$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.9. Gönenç eksikliği nedenlerinin gruplara göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
Ö	n	110	128	70	23	10	7	348
	%	24,4	28,5	26,3	15,3	22,7	18,9	24,9
VH	n	110	99	56	69	5	11	350
	%	24,4	22,0	21,1	46,0	11,4	29,7	25,1
HS	n	120	120	62	25	14	9	350
	%	26,6	26,7	23,3	16,7	31,8	24,3	25,1
D	n	111	102	78	33	15	10	349
	%	24,6	22,7	29,3	22,0	34,1	27,0	25,0
Toplam	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 53.305$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.10. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin gruplara göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
Ö	n	174	39	23	88	10	16	350
	%	25,6	20,3	19,7	29,6	12,3	51,6	25,1
VH	n	165	80	35	62	4	4	350
	%	24,3	41,7	29,9	20,9	4,9	12,9	25,1
HS	n	174	34	28	67	38	6	347
	%	25,6	17,7	23,9	22,6	46,9	19,4	24,8
D	n	166	39	31	80	29	5	350
	%	24,4	20,3	26,5	26,9	35,8	16,1	25,1
Toplam	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 87.075$ P< 0.000

Çizelge 3.2.11. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın gruplara göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	162	149	39	350
	%	30,3	24,1	16,0	25,1
VH	n	142	182	24	348
	%	26,5	29,4	9,8	24,9
HS	n	117	129	103	349
	%	21,9	20,9	42,2	25,0
D	n	114	158	78	350
	%	21,3	25,6	32,0	25,1
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 84.972$ P< 0.000

Çizelge 3.2.12. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	49	118	66	80	19	18	350
	%	29,0	26,5	24,8	25,4	15,7	21,7	25,0
VH	n	15	97	53	133	44	8	350
	%	8,9	21,7	19,9	42,2	36,4	9,6	25,0
HS	n	61	125	61	47	28	28	350
	%	36,1	28,0	22,9	14,9	23,1	33,7	25,0
D	n	44	106	86	55	30	29	350
	%	26,0	23,8	32,3	17,5	24,8	34,9	25,0
Toplam	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 122.106$ P< 0.000

Çizelge 3.2.13. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	31	152	60	61	26	20	350
	%	22,6	29,4	22,8	22,8	21,7	21,1	25,0
VH	n	19	111	60	116	34	10	350
	%	13,9	21,5	22,8	43,3	28,3	10,5	25,0
HS	n	46	136	61	45	29	33	350
	%	33,6	26,3	23,2	16,8	24,2	34,7	25,0
D	n	41	118	82	46	31	32	350
	%	29,9	22,8	31,2	17,2	25,8	33,7	25,0
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 92.071$ P< 0.000

Çizelge 3.2.14. Atların gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	121	104	63	29	4	29	350
	%	32,0	27,6	21,1	20,6	9,5	18,0	25,0
VH	n	92	116	68	40	11	23	350
	%	24,3	30,8	22,7	28,4	26,2	14,3	25,0
HS	n	87	68	80	44	12	58	349
	%	23,0	18,0	26,8	31,2	28,6	36,0	25,0
D	n	78	89	88	28	15	51	349
	%	20,6	23,6	29,4	19,9	35,7	31,7	25,0
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 62.611$ P< 0.000

Çizelge 3.2.15. Koyun-keçilerin gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	15	133	88	81	7	26	350
	%	17,2	27,5	25,8	25,5	13,0	22,4	25,0
VH	n	10	113	85	107	19	16	350
	%	11,5	23,3	24,9	33,6	35,2	13,8	25,0
HS	n	35	135	66	64	13	37	350
	%	40,2	27,9	19,4	20,1	24,1	31,9	25,0
D	n	27	103	102	66	15	37	350
	%	31,0	21,3	29,9	20,8	27,8	31,9	25,0
Toplam	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 62.488$ P< 0.000

Çizelge 3.2.16. Broiler gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	45	113	72	68	30	22	350
	%	30,2	29,4	23,5	24,2	19,2	18,0	25,0
VH	n	34	115	54	88	44	15	350
	%	22,8	29,9	17,6	31,3	28,2	12,3	25,0
HS	n	33	79	82	67	41	48	350
	%	22,1	20,5	26,7	23,8	26,3	39,3	25,0
D	n	37	78	99	58	41	37	350
	%	24,8	20,3	32,2	20,6	26,3	30,3	25,0
Toplam	n	149	385	307	281	156	122	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 60.788$ P< 0.000

Çizelge 3.2.17. Yumurta tavuklarının gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	47	118	65	70	29	21	350
	%	26,9	27,4	24,9	26,9	17,1	20,2	25,0
VH	n	33	115	51	73	64	14	350
	%	18,9	26,7	19,5	28,1	37,6	13,5	25,0
HS	n	54	89	67	63	38	39	350
	%	30,9	20,7	25,7	24,2	22,4	37,5	25,0
D	n	41	108	78	54	39	30	350
	%	23,4	25,1	29,9	20,8	22,9	28,8	25,0
Toplam	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 48.680$ P< 0.000

Çizelge 3.2.18. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın gruplara göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Ö	n	16	57	144	56	15	62	350
	%	27,1	22,4	29,5	27,2	15,3	21,1	25,0
VH	n	13	75	120	62	19	60	349
	%	22,0	29,5	24,6	30,1	19,4	20,4	24,9
HS	n	14	63	113	40	31	89	350
	%	23,7	24,8	23,2	19,4	31,6	30,3	25,0
D	n	16	59	111	48	33	83	350
	%	27,1	23,2	22,7	23,3	33,7	28,2	25,0
Toplam	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ö: Veteriner Fakültesi Öğrencisi, VH: Veteriner Hekimi, HS: Hayvanı Sahibi, D: Diğer (Toplum, Tüketici Vb)

$X^2 = 32.889$ P< 0.000

Çizelge 3.2.19. Haftalık et tüketme sıklığının cinsiyete göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
Bayan	n	71	150	43	25	11	300
	%	18,3	24,4	16,5	22,1	45,8	21,4
Bay	n	317	465	217	88	13	1100
	%	81,7	75,6	83,5	77,9	54,2	78,6
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 17,676$ P= 0.001

Çizelge 3.2.20. Et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumunun cinsiyete göre dağılımı.

		Çoğunlukla	Bazen	Çok az	Hiç düşünmem	Toplam
Bayan	n	99	134	34	32	299
	%	26,4	25,8	12,6	13,7	21,4
Bay	n	276	385	235	201	1097
	%	73,6	74,2	87,4	86,3	78,6
Toplam	n	375	519	269	233	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 31,993$ P< 0.000

Çizelge 3.2.21. Çiftlik ziyaret etme sıklığının cinsiyete göre dağılımı.

		Bir kez	İki ya da üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
Bayan	n	38	56	179	27	300
	%	40,0	35,2	17,0	30,7	21,5
Bay	n	57	103	877	61	1098
	%	60,0	64,8	83,0	69,3	78,5
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 54,417$ P< 0.000

Çizelge 3.2.22. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin cinsiyete göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
Bayan	n	291	9	300
	%	22,9	7,3	21,5
Bay	n	982	115	1097
	%	77,1	92,7	78,5
Toplam	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 16,310$ P< 0.000

Çizelge 3.2.23. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun cinsiyete göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
Bayan	n	94	100	46	3	11	36	8	298
	%	21,4	23,3	18,5	17,6	9,8	32,7	21,6	21,4
Bay	n	345	329	202	14	101	74	29	1094
	%	78,6	76,7	81,5	82,4	90,2	67,3	78,4	78,6
Toplam	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 19,585$ P= 0.003

Çizelge 3.2.24. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramlarının aynıdır" yargısına katılımın cinsiyete göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Bayan	n	134	121	43	298
	%	25,0	19,6	17,6	21,3
Bay	n	401	497	201	1099
	%	75,0	80,4	82,4	78,7
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 7,531$ P= 0.023

Çizelge 3.2.25. Atların gönenç düzeyine katılımın cinsiyete göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Bayan	n	66	94	59	30	4	47	300
	%	17,5	24,9	19,7	21,3	9,5	29,2	21,5
Bay	n	312	283	240	111	38	114	1098
	%	82,5	75,1	80,3	78,7	90,5	70,8	78,5
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 16,081$ P= 0.007

Çizelge 3.2.26. Koyun-keçilerin gönenç düzeyine katılımın cinsiyete göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Bayan	n	9	100	77	70	8	36	300
	%	10,3	20,7	22,6	22,0	14,8	31,0	21,4
Bay	n	78	384	264	248	46	80	1100
	%	89,7	79,3	77,4	78,0	85,2	69,0	78,6
Toplam	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 14,611$ P= 0.012

Çizelge 3.2.27. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın cinsiyete göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Bayan	n	8	46	106	41	17	81	299
	%	13,6	18,1	21,7	19,9	17,3	27,6	21,4
Bay	n	51	208	382	165	81	213	1100
	%	86,4	81,9	78,3	80,1	82,7	72,4	78,6
Toplam	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 11,676$ P = 0.040

Çizelge 3.2.28. Haftalık et tüketme sıklığının yaşa göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
15-22	n	199	244	102	44	10	599
	%	51,3	39,7	39,2	38,9	41,7	42,8
23-40	n	149	302	133	57	10	651
	%	38,4	49,1	51,2	50,4	41,7	46,5
41-54	n	32	59	23	11	3	128
	%	8,2	9,6	8,8	9,7	12,5	9,1
55 ≥	n	8	10	2	1	1	22
	%	2,1	1,6	,8	,9	4,2	1,6
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 21,071$ P= 0.049

Çizelge 3.2.29. Çiftlik ziyaret etme sıklığının yaşa göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
15-22	n	55	86	402	55	598
	%	57,9	54,1	38,1	62,5	42,8
23-40	n	36	63	527	24	650
	%	37,9	39,6	49,9	27,3	46,5
41-54	n	4	8	110	6	128
	%	4,2	5,0	10,4	6,8	9,2
55 ≥	n		2	17	3	22
	%		1,3	1,6	3,4	1,6
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 47,408$ P< 0.000

Çizelge 3.2.30. Yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine isteklerin yaşa göre dağılımı.

		Bataryalı	Diğer kafes sistemi	Kapalı kafessiz sistemi	Serbest sistemi	Yumurta almıyorum	Benim için önemli değil	Toplam
15-22	n	105	86	106	185	18	74	574
	%	42,3	46,0	38,5	40,7	58,1	44,3	42,1
23-40	n	110	77	142	225	7	78	639
	%	44,4	41,2	51,6	49,5	22,6	46,7	46,9
41-54	n	27	16	24	43	5	13	128
	%	10,9	8,6	8,7	9,5	16,1	7,8	9,4
55 ≥	n	6	8	3	2	1	2	22
	%	2,4	4,3	1,1	,4	3,2	1,2	1,6
Toplam	n	248	187	275	455	31	167	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 28,373$ P=0.019

Çizelge 3.2.31. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun yaşa göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
15-22	n	212	178	109	6	31	51	10	597
	%	48,3	41,5	44,0	35,3	27,7	46,4	27,0	42,9
23-40	n	188	205	113	9	62	49	19	645
	%	42,8	47,8	45,6	52,9	55,4	44,5	51,4	46,3
41-54	n	28	40	25	2	16	9	8	128
	%	6,4	9,3	10,1	11,8	14,3	8,2	21,6	9,2
55 ≥	n	11	6	1		3	1		22
	%	2,5	1,4	,4		2,7	,9		1,6
Toplam	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 36,084$ P=0.007

Çizelge 3.2.32. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların yaşa göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
15-22	n	151	87	130	170	25	22	585
	%	50,2	34,7	37,8	52,3	32,1	33,3	42,9
23-40	n	110	139	181	126	37	39	632
	%	36,5	55,4	52,6	38,8	47,4	59,1	46,3
41-54	n	32	23	31	25	12	3	126
	%	10,6	9,2	9,0	7,7	15,4	4,5	9,2
55 ≥	n	8	2	2	4	4	2	22
	%	2,7	,8	,6	1,2	5,1	3,0	1,6
Toplam	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 58,701$ P< 0.000

Çizelge 3.2.33. Gönenç eksikliği nedenlerinin yaşa göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
15-22	n	175	210	136	38	20	17	596
	%	38,8	46,8	51,1	25,3	45,5	45,9	42,7
23-40	n	233	187	110	84	20	17	651
	%	51,7	41,6	41,4	56,0	45,5	45,9	46,6
41-54	n	35	39	19	28	4	3	128
	%	7,8	8,7	7,1	18,7	9,1	8,1	9,2
55 ≥	n	8	13	1				22
	%	1,8	2,9	,4				1,6
Toplam	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 56,073$ P< 0.000

Çizelge 3.2.34. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin yaşa göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
15-22	n	296	50	47	153	36	15	597
	%	43,6	26,0	40,2	51,5	44,4	48,4	42,7
23-40	n	323	107	51	125	31	14	651
	%	47,6	55,7	43,6	42,1	38,3	45,2	46,6
41-54	n	50	31	17	18	9	2	127
	%	7,4	16,1	14,5	6,1	11,1	6,5	9,1
55 ≥	n	10	4	2	1	5		22
	%	1,5	2,1	1,7	,3	6,2		1,6
Toplam	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 59,553$ P< 0.000

Çizelge 3.2.35. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	95	218	132	89	31	34	599
	%	56,2	48,9	49,6	28,3	25,6	41,0	42,8
23-40	n	59	188	114	186	67	37	651
	%	34,9	42,2	42,9	59,0	55,4	44,6	46,5
41-54	n	11	35	17	38	18	9	128
	%	6,5	7,8	6,4	12,1	14,9	10,8	9,1
55 ≥	n	4	5	3	2	5	3	22
	%	2,4	1,1	1,1	,6	4,1	3,6	1,6
Toplam	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 80,533$ P< 0.000

Çizelge 3.2.36. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	69	247	125	75	38	45	599
	%	50,4	47,8	47,5	28,0	31,7	47,4	42,8
23-40	n	60	224	112	159	60	36	651
	%	43,8	43,3	42,6	59,3	50,0	37,9	46,5
41-54	n	5	44	23	29	17	10	128
	%	3,6	8,5	8,7	10,8	14,2	10,5	9,1
55 ≥	n	3	2	3	5	5	4	22
	%	2,2	,4	1,1	1,9	4,2	4,2	1,6
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 61,293$ P< 0.000

Çizelge 3.2.37. Atların gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	161	164	131	58	17	67	598
	%	42,6	43,5	43,8	41,1	40,5	41,6	42,8
23-40	n	191	179	139	64	17	60	650
	%	50,5	47,5	46,5	45,4	40,5	37,3	46,5
41-54	n	23	33	26	16	4	26	128
	%	6,1	8,8	8,7	11,3	9,5	16,1	9,2
55 ≥	n	3	1	3	3	4	8	22
	%	,8	,3	1,0	2,1	9,5	5,0	1,6
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 53,525$ P< 0.000

Çizelge 3.2.38. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	42	219	159	112	15	52	599
	%	48,3	45,2	46,6	35,2	27,8	44,8	42,8
23-40	n	40	219	150	172	28	42	651
	%	46,0	45,2	44,0	54,1	51,9	36,2	46,5
41-54	n	5	43	26	27	8	19	128
	%	5,7	8,9	7,6	8,5	14,8	16,4	9,1
55 ≥	n		3	6	7	3	3	22
	%		,6	1,8	2,2	5,6	2,6	1,6
Toplam	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 39,164$ P= 0.001

Çizelge 3.2.39. Broiler gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	72	140	152	115	63	57	599
	%	48,3	36,4	49,5	40,9	40,4	46,7	42,8
23-40	n	66	201	131	142	67	44	651
	%	44,3	52,2	42,7	50,5	42,9	36,1	46,5
41-54	n	11	37	22	19	22	17	128
	%	7,4	9,6	7,2	6,8	14,1	13,9	9,1
55 ≥	n		7	2	5	4	4	22
	%		1,8	,7	1,8	2,6	3,3	1,6
Toplam	n	149	385	307	281	156	122	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 35,363$ P= 0.002

Çizelge 3.2.40. Yumurta tavukları gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	85	184	130	106	50	44	599
	%	48,6	42,8	49,8	40,8	29,4	42,3	42,8
23-40	n	76	201	111	129	93	41	651
	%	43,4	46,7	42,5	49,6	54,7	39,4	46,5
41-54	n	11	41	17	20	24	15	128
	%	6,3	9,5	6,5	7,7	14,1	14,4	9,1
55 ≥	n	3	4	3	5	3	4	22
	%	1,7	,9	1,1	1,9	1,8	3,8	1,6
Toplam	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 34,200$ P= 0.003

Çizelge 3.2.41. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın yaşa göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
15-22	n	22	97	230	80	45	125	599
	%	37,3	38,2	47,1	38,8	45,9	42,5	42,8
23-40	n	33	123	216	111	37	130	650
	%	55,9	48,4	44,3	53,9	37,8	44,2	46,5
41-54	n	4	32	36	13	11	32	128
	%	6,8	12,6	7,4	6,3	11,2	10,9	9,1
55 ≥	n		2	6	2	5	7	22
	%		,8	1,2	1,0	5,1	2,4	1,6
Toplam	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 31,351$ P= 0.008

Çizelge 3.2.42. Et ve et ürünü alma sıklığının eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üc ayda bir	Senede bir	Hic	Toplam
İ	n	2	13	14	16	1	4	3	53
	%	1,1	1,6	5,7	15,7	9,1	50,0	42,9	3,8
O	n	11	53	27	10	2	2	1	106
	%	5,8	6,3	11,1	9,8	18,2	25,0	14,3	7,6
L	n	117	480	134	58	8	2	2	801
	%	61,6	57,3	54,9	56,9	72,7	25,0	28,6	57,2
Ü	n	15	35	13	4				67
	%	7,9	4,2	5,3	3,9				4,8
LÜ	n	37	231	49	12			1	330
	%	19,5	27,6	20,1	11,8			14,3	23,6
D	n	8	26	7	2				43
	%	4,2	3,1	2,9	2,0				3,1
T	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 128,551$ P< 0.000

Çizelge 3.2.43. Haftalık et tüketme sıklığının eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
İ	n	30	12	6	3	2	53
	%	7,7	2,0	2,3	2,7	8,3	3,8
O	n	42	46	14	1	3	106
	%	10,8	7,5	5,4	,9	12,5	7,6
L	n	242	327	146	70	16	801
	%	62,4	53,2	56,2	61,9	66,7	57,2
Ü	n	17	36	10	4		67
	%	4,4	5,9	3,8	3,5		4,8
LÜ	n	50	173	74	31	2	330
	%	12,9	28,1	28,5	27,4	8,3	23,6
D	n	7	21	10	4	1	43
	%	1,8	3,4	3,8	3,5	4,2	3,1
T	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 78,343$ P< 0.000

Çizelge 3.2.44. Çiftlik ziyaret etme sıklığının eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
İ	n	4	5	35	9	53
	%	4,2	3,1	3,3	10,2	3,8
O	n	8	16	71	11	106
	%	8,4	10,1	6,7	12,5	7,6
L	n	67	112	565	56	800
	%	70,5	70,4	53,5	63,6	57,2
Ü	n	6	7	46	8	67
	%	6,3	4,4	4,4	9,1	4,8
LÜ	n	10	16	299	4	329
	%	10,5	10,1	28,3	4,5	23,5
D	n		3	40		43
	%		1,9	3,8		3,1
T	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 74,736$ P< 0.000

Çizelge 3.2.45. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
İ	n	42	10	52
	%	3,3	8,1	3,7
O	n	91	15	106
	%	7,1	12,1	7,6
L	n	732	68	800
	%	57,5	54,8	57,3
Ü	n	59	7	66
	%	4,6	5,6	4,7
LÜ	n	308	22	330
	%	24,2	17,7	23,6
D	n	41	2	43
	%	3,2	1,6	3,1
T	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 13,864$ P= 0.016

Çizelge 3.2.46. Yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine isteklerin eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Bataryalı	Diğer Kafes sistemleri	Kapalı kafessiz	Serbest	Yumurta almıyorum	Benim için önemli değil	Toplam
İ	n	7	7	10	19	3	7	53
	%	2,8	3,7	3,6	4,2	9,7	4,2	3,9
O	n	12	19	19	36	5	12	103
	%	4,8	10,2	6,9	7,9	16,1	7,2	7,6
L	n	141	105	149	255	19	108	777
	%	56,9	56,1	54,2	56,0	61,3	64,7	57,0
Ü	n	11	6	10	23	1	13	64
	%	4,4	3,2	3,6	5,1	3,2	7,8	4,7
LÜ	n	66	44	81	105	3	26	325
	%	26,6	23,5	29,5	23,1	9,7	15,6	23,8
D	n	11	6	6	17		1	41
	%	4,4	3,2	2,2	3,7		,6	3,0
T	n	248	187	275	455	31	167	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 37,741$ P=0.049

Çizelge 3.2.47. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
İ	n	20	10	14		5	1	2	52
	%	4,6	2,3	5,6		4,5	,9	5,4	3,7
O	n	38	27	26	4	4	7		106
	%	8,7	6,3	10,5	23,5	3,6	6,4		7,6
L	n	273	236	149	8	50	64	14	794
	%	62,2	55,0	60,1	47,1	44,6	58,2	37,8	57,0
Ü	n	12	23	14	2	7	7	2	67
	%	2,7	5,4	5,6	11,8	6,3	6,4	5,4	4,8
LÜ	n	78	117	44	3	44	29	15	330
	%	17,8	27,3	17,7	17,6	39,3	26,4	40,5	23,7
D	n	18	16	1		2	2	4	43
	%	4,1	3,7	,4		1,8	1,8	10,8	3,1
T	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 85,813$ P< 0.000

Çizelge 3.2.48. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
İ	n	26	7	3	9	4	3	52
	%	8,6	2,8	,9	2,8	5,1	4,5	3,8
O	n	37	19	15	19	10	3	103
	%	12,3	7,6	4,4	5,8	12,8	4,5	7,5
L	n	178	114	196	221	38	38	785
	%	59,1	45,4	57,0	68,0	48,7	57,6	57,5
Ü	n	12	8	14	23	3	4	64
	%	4,0	3,2	4,1	7,1	3,8	6,1	4,7
LÜ	n	42	86	101	49	22	18	318
	%	14,0	34,3	29,4	15,1	28,2	27,3	23,3
D	n	6	17	15	4	1		43
	%	2,0	6,8	4,4	1,2	1,3		3,2
T	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 127,161$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.49. Gönenç eksikliği nedenlerinin eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
İ	n	23	17	3	2	7	1	53
	%	5,1	3,8	1,1	1,3	15,9	2,7	3,8
O	n	41	37	14	7	4	2	105
	%	9,1	8,2	5,3	4,7	9,1	5,4	7,5
L	n	246	272	177	58	25	21	799
	%	54,5	60,6	66,5	38,7	56,8	56,8	57,2
Ü	n	21	22	13	8	2	1	67
	%	4,7	4,9	4,9	5,3	4,5	2,7	4,8
LÜ	n	105	94	54	67		10	330
	%	23,3	20,9	20,3	44,7		27,0	23,6
D	n	15	7	5	8	6	2	43
	%	3,3	1,6	1,9	5,3	13,6	5,4	3,1
T	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 112,212$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.50. Çiftlik hayvan gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
İ	n	26	5	4		17	1	53
	%	3,8	2,6	3,4		21,0	3,2	3,8
O	n	46	10	12	18	16	2	104
	%	6,8	5,2	10,3	6,1	19,8	6,5	7,4
L	n	397	79	61	202	38	23	800
	%	58,5	41,1	52,1	68,0	46,9	74,2	57,3
Ü	n	34	12	4	12	5		67
	%	5,0	6,3	3,4	4,0	6,2		4,8
LÜ	n	157	71	34	59	4	5	330
	%	23,1	37,0	29,1	19,9	4,9	16,1	23,6
D	n	19	15	2	6	1		43
	%	2,8	7,8	1,7	2,0	1,2		3,1
T	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 165,730$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.51. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
İ	n	19	7	27	53
	%	3,6	1,1	11,1	3,8
O	n	30	36	40	106
	%	5,6	5,8	16,4	7,6
L	n	313	352	135	800
	%	58,5	57,0	55,3	57,3
Ü	n	21	31	15	67
	%	3,9	5,0	6,1	4,8
LÜ	n	132	170	26	328
	%	24,7	27,5	10,7	23,5
D	n	20	22	1	43
	%	3,7	3,6	,4	3,1
T	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

$X^2 = 106,562$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.52. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	15	12	9	3	5	9	53
	%	8,9	2,7	3,4	1,0	4,1	10,8	3,8
O	n	20	20	19	17	17	13	106
	%	11,8	4,5	7,1	5,4	14,0	15,7	7,6
L	n	112	283	161	146	51	48	801
	%	66,3	63,5	60,5	46,3	42,1	57,8	57,2
Ü	n	5	26	19	11	3	3	67
	%	3,0	5,8	7,1	3,5	2,5	3,6	4,8
LÜ	n	15	90	48	126	41	10	330
	%	8,9	20,2	18,0	40,0	33,9	12,0	23,6
D	n	2	15	10	12	4		43
	%	1,2	3,4	3,8	3,8	3,3		3,1
T	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =154,492 P< 0.000

Çizelge 3.2.53. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	13	9	13	4	7	7	53
	%	9,5	1,7	4,9	1,5	5,8	7,4	3,8
O	n	12	38	14	9	18	15	106
	%	8,8	7,4	5,3	3,4	15,0	15,8	7,6
L	n	87	322	156	121	56	59	801
	%	63,5	62,3	59,3	45,1	46,7	62,1	57,2
Ü	n	4	26	16	14	4	3	67
	%	2,9	5,0	6,1	5,2	3,3	3,2	4,8
LÜ	n	19	108	56	103	33	11	330
	%	13,9	20,9	21,3	38,4	27,5	11,6	23,6
D	n	2	14	8	17	2		43
	%	1,5	2,7	3,0	6,3	1,7		3,1
T	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =122,135 P< 0.000

Çizelge 3.2.54. Atların gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	8	8	9	9		19	53
	%	2,1	2,1	3,0	6,4		11,8	3,8
O	n	16	25	21	11	8	25	106
	%	4,2	6,6	7,0	7,8	19,0	15,5	7,6
L	n	237	206	182	74	21	80	800
	%	62,7	54,6	60,9	52,5	50,0	49,7	57,2
Ü	n	19	14	14	5	2	12	66
	%	5,0	3,7	4,7	3,5	4,8	7,5	4,7
LÜ	n	88	105	67	37	10	23	330
	%	23,3	27,9	22,4	26,2	23,8	14,3	23,6
D	n	10	19	6	5	1	2	43
	%	2,6	5,0	2,0	3,5	2,4	1,2	3,1
T	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =91,152 P< 0.000

Çizelge 3.2.55. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	10	18	6	7	4	8	53
	%	11,5	3,7	1,8	2,2	7,4	6,9	3,8
O	n	11	32	19	14	11	19	106
	%	12,6	6,6	5,6	4,4	20,4	16,4	7,6
L	n	52	292	205	168	20	64	801
	%	59,8	60,3	60,1	52,8	37,0	55,2	57,2
Ü	n	2	22	17	18		8	67
	%	2,3	4,5	5,0	5,7		6,9	4,8
LÜ	n	10	100	85	102	18	15	330
	%	11,5	20,7	24,9	32,1	33,3	12,9	23,6
D	n	2	20	9	9	1	2	43
	%	2,3	4,1	2,6	2,8	1,9	1,7	3,1
T	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =97,296 P< 0.000

Çizelge 3.2.56. Broiler gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	5	9	17	4	6	12	53
	%	3,4	2,3	5,5	1,4	3,8	9,8	3,8
O	n	10	17	19	25	14	21	106
	%	6,7	4,4	6,2	8,9	9,0	17,2	7,6
L	n	96	215	193	148	81	68	801
	%	64,4	55,8	62,9	52,7	51,9	55,7	57,2
Ü	n	1	17	21	15	8	5	67
	%	,7	4,4	6,8	5,3	5,1	4,1	4,8
LÜ	n	32	110	52	78	43	15	330
	%	21,5	28,6	16,9	27,8	27,6	12,3	23,6
D	n	5	17	5	11	4	1	43
	%	3,4	4,4	1,6	3,9	2,6	,8	3,1
T	n	149	385	307	281	156	122	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =83,101 P< 0.000

Çizelge 3.2.57. Yumurta tavukları gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	9	13	11	7	4	9	53
	%	5,1	3,0	4,2	2,7	2,4	8,7	3,8
O	n	15	23	17	20	14	17	106
	%	8,6	5,3	6,5	7,7	8,2	16,3	7,6
L	n	106	252	164	145	76	58	801
	%	60,6	58,6	62,8	55,8	44,7	55,8	57,2
Ü	n	8	18	16	11	10	4	67
	%	4,6	4,2	6,1	4,2	5,9	3,8	4,8
LÜ	n	32	111	47	67	58	15	330
	%	18,3	25,8	18,0	25,8	34,1	14,4	23,6
D	n	5	13	6	10	8	1	43
	%	2,9	3,0	2,3	3,8	4,7	1,0	3,1
T	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =55,516 P< 0.000

Çizelge 3.2.58. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın eğitim düzeyine göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
İ	n	5	7	10	6	4	21	53
	%	8,5	2,8	2,0	2,9	4,1	7,1	3,8
O	n	5	20	29	15	9	28	106
	%	8,5	7,9	5,9	7,3	9,2	9,5	7,6
L	n	30	136	300	108	58	169	801
	%	50,8	53,5	61,5	52,4	59,2	57,5	57,3
Ü	n	5	10	21	11	7	13	67
	%	8,5	3,9	4,3	5,3	7,1	4,4	4,8
LÜ	n	13	64	116	59	19	59	330
	%	22,0	25,2	23,8	28,6	19,4	20,1	23,6
D	n	1	17	12	7	1	4	42
	%	1,7	6,7	2,5	3,4	1,0	1,4	3,0
T	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İ: İlkokul, O: Ortaokul, L: Lise, Ü: Üniversite, LÜ: Lisansüstü, D: Diğer, T: Toplam

X^2 =49,169 P= 0.003

Çizelge 3.2.59. Et ve et ürünü alma sıklığının en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
K	n	13	69	37	28	2	6	5	160
	%	6,8	8,2	15,2	27,5	18,2	75,0	71,4	11,4
Bl	n	6	46	13	6	2			73
	%	3,2	5,5	5,3	5,9	18,2			5,2
İ	n	40	193	44	31	1	1		310
	%	21,1	23,1	18,0	30,4	9,1	12,5		22,2
Ş	n	57	305	81	23	3	1		470
	%	30,0	36,4	33,2	22,5	27,3	12,5		33,6
Bş	n	74	224	69	14	3		2	386
	%	38,9	26,8	28,3	13,7	27,3		28,6	27,6
T	n	190	837	244	102	11	8	7	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 91,763 P< 0.000

Çizelge 3.2.60. Haftalık et tüketme sıklığının en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
K	n	69	51	25	10	5	160
	%	17,8	8,3	9,7	8,8	20,8	11,4
Bl	n	27	32	8	4	2	73
	%	7,0	5,2	3,1	3,5	8,3	5,2
İ	n	87	128	70	19	6	310
	%	22,4	20,8	27,0	16,8	25,0	22,2
Ş	n	123	228	76	39	4	470
	%	31,7	37,1	29,3	34,5	16,7	33,6
Bş	n	82	176	80	41	7	386
	%	21,1	28,6	30,9	36,3	29,2	27,6
T	n	388	615	259	113	24	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 46,555 P< 0.000

Çizelge 3.2.61. Et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumunun en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Çoğunlukla	Bazen	Çok az	Hiç düşünmem	Toplam
K	n	51	52	37	20	160
	%	13,6	10,0	13,8	8,6	11,5
Bl	n	24	19	13	16	72
	%	6,4	3,7	4,8	6,9	5,2
İ	n	72	115	65	58	310
	%	19,3	22,2	24,2	24,9	22,2
Ş	n	108	181	100	80	469
	%	28,9	34,9	37,2	34,3	33,6
Bş	n	119	152	54	59	384
	%	31,8	29,3	20,1	25,3	27,5
T	n	374	519	269	233	1395
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =25,583 P= 0.012

Çizelge 3.2.62. Çiftlik ziyaret etme sıklığının en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
K	n	10	7	128	15	160
	%	10,6	4,4	12,1	17,0	11,5
Bl	n	5	13	53	2	73
	%	5,3	8,2	5,0	2,3	5,2
İ	n	13	27	254	15	309
	%	13,8	17,0	24,1	17,0	22,1
Ş	n	30	52	354	33	469
	%	31,9	32,7	33,5	37,5	33,6
Bş	n	36	60	267	23	386
	%	38,3	37,7	25,3	26,1	27,6
T	n	94	159	1056	88	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 34,044 P= 0.001

Çizelge 3.2.63. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
K	n	140	19	159
	%	11,0	15,3	11,4
Bl	n	62	11	73
	%	4,9	8,9	5,2
İ	n	286	24	310
	%	22,5	19,4	22,2
Ş	n	422	46	468
	%	33,2	37,1	33,5
Bş	n	362	24	386
	%	28,5	19,4	27,7
T	n	1272	124	1396
	%	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 9,703 P= 0.046

Çizelge 3.2.64. Hayvan gönencin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
K	n	51	48	40	2	10	6	2	51
	%	11,6	11,2	16,1	11,8	8,9	5,5	5,4	11,6
Bl	n	26	23	15		4	3	2	26
	%	5,9	5,4	6,0		3,6	2,7	5,4	5,9
İ	n	106	91	56	5	25	23	3	106
	%	24,2	21,2	22,6	29,4	22,3	20,9	8,1	24,2
Ş	n	133	155	82	3	45	32	15	133
	%	30,4	36,1	33,1	17,6	40,2	29,1	40,5	30,4
Bş	n	122	112	55	7	28	46	15	122
	%	27,9	26,1	22,2	41,2	25,0	41,8	40,5	27,9
T	n	438	429	248	17	112	110	37	438
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 39,186$ P= 0.026

Çizelge 3.2.65. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
K	n	56	17	20	47	10	8	158
	%	18,6	6,8	5,8	14,5	12,8	12,1	11,6
Bl	n	23	7	11	22	4	5	72
	%	7,6	2,8	3,2	6,8	5,1	7,6	5,3
İ	n	67	44	81	73	21	17	303
	%	22,3	17,5	23,6	22,5	26,9	25,8	22,2
Ş	n	86	98	127	104	21	19	455
	%	28,6	39,0	37,0	32,0	26,9	28,8	33,4
Bş	n	69	85	104	79	22	17	376
	%	22,9	33,9	30,3	24,3	28,2	25,8	27,6
T	n	301	251	343	325	78	66	1364
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 60,656$ P< 0.000

Çizelge 3.2.66. Gönenç eksikliği nedenlerinin en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
K	n	64	58	16	8	11	3	160
	%	14,2	12,9	6,0	5,3	25,0	8,1	11,5
Bl	n	21	29	10	6	3	3	72
	%	4,7	6,5	3,8	4,0	6,8	8,1	5,2
İ	n	109	105	49	31	8	7	309
	%	24,2	23,4	18,4	20,7	18,2	18,9	22,1
Ş	n	129	154	96	59	16	15	469
	%	28,6	34,4	36,1	39,3	36,4	40,5	33,6
Bş	n	128	102	95	46	6	9	386
	%	28,4	22,8	35,7	30,7	13,6	24,3	27,7
T	n	451	448	266	150	44	37	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 50,439$ P< 0.000

Çizelge 3.2.67. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
K	n	89	10	6	26	24	3	158
	%	13,1	5,2	5,1	8,8	29,6	9,7	11,3
Bl	n	34	13	11	10	4	1	73
	%	5,0	6,8	9,4	3,4	4,9	3,2	5,2
İ	n	156	41	32	65	11	5	310
	%	23,0	21,4	27,4	21,9	13,6	16,1	22,2
Ş	n	214	69	34	112	28	12	469
	%	31,6	35,9	29,1	37,7	34,6	38,7	33,6
Bş	n	185	59	34	84	14	10	386
	%	27,3	30,7	29,1	28,3	17,3	32,3	27,7
T	n	678	192	117	297	81	31	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 57,823$ P< 0.000

Çizelge 3.2.68. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
K	n	54	61	45	160
	%	10,1	9,9	18,4	11,5
Bl	n	19	32	22	73
	%	3,6	5,2	9,0	5,2
İ	n	116	148	46	310
	%	21,7	23,9	18,9	22,2
Ş	n	172	213	84	469
	%	32,2	34,5	34,4	33,6
Bş	n	173	164	47	384
	%	32,4	26,5	19,3	27,5
T	n	534	618	244	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 35,650$ P< 0.000

Çizelge 3.2.69. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	31	56	27	18	11	17	160
	%	18,3	12,6	10,2	5,7	9,1	20,5	11,4
Bl	n	11	24	10	11	9	8	73
	%	6,5	5,4	3,8	3,5	7,4	9,6	5,2
İ	n	36	100	56	68	34	16	310
	%	21,3	22,4	21,1	21,6	28,1	19,3	22,2
Ş	n	47	148	101	109	41	24	470
	%	27,8	33,2	38,1	34,6	33,9	28,9	33,6
Bş	n	44	118	71	109	26	18	386
	%	26,0	26,5	26,8	34,6	21,5	21,7	27,6
T	n	169	446	265	315	121	83	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 46,257$ P= 0.001

Çizelge 3.2.70. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	21	61	27	19	15	17	160
	%	15,3	11,8	10,3	7,1	12,5	17,9	11,4
Bl	n	10	26	10	8	11	8	73
	%	7,3	5,0	3,8	3,0	9,2	8,4	5,2
İ	n	30	115	60	52	34	19	310
	%	21,9	22,3	22,8	19,4	28,3	20,0	22,2
Ş	n	38	169	111	87	36	29	470
	%	27,7	32,8	42,2	32,5	30,0	30,5	33,6
Bş	n	38	145	55	102	24	22	386
	%	27,7	28,1	20,9	38,1	20,0	23,2	27,6
T	n	137	516	263	268	120	95	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =49,915 P< 0.000

Çizelge 3.2.71. Atların gönenç düzeyine katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	32	30	40	24	4	30	160
	%	8,5	8,0	13,4	17,0	9,5	18,6	11,5
Bl	n	17	15	15	9	3	13	72
	%	4,5	4,0	5,0	6,4	7,1	8,1	5,2
İ	n	89	85	59	31	13	32	309
	%	23,6	22,5	19,7	22,0	31,0	19,9	22,1
Ş	n	127	138	106	42	15	42	470
	%	33,7	36,6	35,5	29,8	35,7	26,1	33,6
Bş	n	112	109	79	35	7	44	386
	%	29,7	28,9	26,4	24,8	16,7	27,3	27,6
T	n	377	377	299	141	42	161	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =34,726 P= 0.022

Çizelge 3.2.72. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	18	63	28	23	6	22	160
	%	20,7	13,0	8,2	7,2	11,1	19,0	11,4
Bl	n	7	25	8	21	4	8	73
	%	8,0	5,2	2,3	6,6	7,4	6,9	5,2
İ	n	18	114	84	61	13	20	310
	%	20,7	23,6	24,6	19,2	24,1	17,2	22,2
Ş	n	29	159	117	113	17	35	470
	%	33,3	32,9	34,3	35,5	31,5	30,2	33,6
Bş	n	15	122	104	100	14	31	386
	%	17,2	25,3	30,5	31,4	25,9	26,7	27,6
T	n	87	483	341	318	54	116	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =42,625 P= 0.002

Çizelge 3.2.73. Broiler gönenç düzeyine katılımın en uzun yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	14	41	36	24	17	28	160
	%	9,4	10,6	11,8	8,5	10,9	23,0	11,4
Bl	n	13	11	15	14	12	8	73
	%	8,7	2,9	4,9	5,0	7,7	6,6	5,2
İ	n	36	83	69	63	34	25	310
	%	24,2	21,6	22,5	22,4	21,8	20,5	22,2
Ş	n	46	140	113	97	46	28	470
	%	30,9	36,4	36,9	34,5	29,5	23,0	33,6
Bş	n	40	110	73	83	47	33	386
	%	26,8	28,6	23,9	29,5	30,1	27,0	27,6
T	n	149	385	306	281	156	122	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =37,171 P= 0.011

Çizelge 3.2.74. Et ve et ürünü alma sıklığının şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
K	n	6	33	20	21	1	6	4	91
	%	3,2	3,9	8,2	20,6	9,1	75,0	57,1	6,5
Bl	n	8	34	15	5	1			63
	%	4,2	4,1	6,1	4,9	9,1			4,5
İ	n	16	77	23	9		1		126
	%	8,4	9,2	9,4	8,8		12,5		9,0
Ş	n	86	407	119	45	3	1	2	663
	%	45,3	48,6	48,8	44,1	27,3	12,5	28,6	47,4
Bş	n	74	287	67	22	6		1	457
	%	38,9	34,2	27,5	21,6	54,5		14,3	32,6
T	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 93,400 P< 0.000

Çizelge 3.2.75. Haftalık et tüketme sıklığının şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
K	n	48	22	10	5	6	91
	%	12,4	3,6	3,8	4,4	25,0	6,5
Bl	n	22	25	11	2	3	63
	%	5,7	4,1	4,2	1,8	12,5	4,5
İ	n	34	50	33	7	2	126
	%	8,8	8,1	12,7	6,2	8,3	9,0
Ş	n	178	305	110	63	7	663
	%	45,9	49,6	42,3	55,8	29,2	47,4
Bş	n	106	213	96	36	6	457
	%	27,3	34,6	36,9	31,9	25,0	32,6
T	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 = 68,720 P< 0.000

Çizelge 3.2.76. Çiftlik ziyaret etme sıklığının şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
K	n	6	4	69	12	91
	%	6,3	2,5	6,5	13,6	6,5
Bl	n	4	11	44	4	63
	%	4,2	6,9	4,2	4,5	4,5
İ	n	6	14	100	5	125
	%	6,3	8,8	9,5	5,7	8,9
Ş	n	46	67	503	47	663
	%	48,4	42,1	47,6	53,4	47,4
Bş	n	33	63	340	20	456
	%	34,7	39,6	32,2	22,7	32,6
T	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 22,072$ P= 0.037

Çizelge 3.2.77. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
K	n	76	14	90
	%	6,0	11,3	6,4
Bl	n	53	10	63
	%	4,2	8,1	4,5
İ	n	113	13	126
	%	8,9	10,5	9,0
Ş	n	603	59	662
	%	47,4	47,6	47,4
Bş	n	428	28	456
	%	33,6	22,6	32,6
T	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 13,322$ P= 0.010

Çizelge 3.2.78. Yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine isteklerin şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Bataryalı	Diğer kafes sistemleri	Kapalı kafessiz	Serbest	Yumurta almıyorum	Benim için önemli değil	Toplam
K	n	7	13	15	36	5	15	91
	%	2,8	7,0	5,5	7,9	16,1	9,0	6,7
Bl	n	14	4	10	22	5	6	61
	%	5,6	2,1	3,6	4,8	16,1	3,6	4,5
İ	n	28	17	29	34	6	8	122
	%	11,3	9,1	10,5	7,5	19,4	4,8	9,0
Ş	n	111	81	130	221	5	92	640
	%	44,8	43,3	47,3	48,6	16,1	55,1	47,0
Bş	n	88	72	91	142	10	46	449
	%	35,5	38,5	33,1	31,2	32,3	27,5	32,9
T	n	248	187	275	455	31	167	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 50,172$ P< 0.000

Çizelge 3.2.79. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
K	n	38	10	6	22	7	7	90
	%	12,6	4,0	1,7	6,8	9,0	10,6	6,6
Bl	n	18	9	11	16	3	5	62
	%	6,0	3,6	3,2	4,9	3,8	7,6	4,5
İ	n	29	16	33	27	9	8	122
	%	9,6	6,4	9,6	8,3	11,5	12,1	8,9
Ş	n	130	118	167	166	33	29	643
	%	43,2	47,0	48,5	51,1	42,3	43,9	47,1
Bş	n	86	98	127	94	26	17	448
	%	28,6	39,0	36,9	28,9	33,3	25,8	32,8
T	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 53,823$ P< 0.000

Çizelge 3.2.80. Gönenç eksikliği nedenlerinin şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
K	n	43	29	8	1	7	3	91
	%	9,5	6,5	3,0	,7	15,9	8,1	6,5
Bl	n	19	26	9	4	2	2	62
	%	4,2	5,8	3,4	2,7	4,5	5,4	4,4
İ	n	41	49	15	16	4	1	126
	%	9,1	10,9	5,6	10,7	9,1	2,7	9,0
Ş	n	203	209	134	72	23	21	662
	%	45,0	46,5	50,4	48,0	52,3	56,8	47,4
Bş	n	145	136	100	57	8	10	456
	%	32,2	30,3	37,6	38,0	18,2	27,0	32,6
T	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 45,587$ P= 0.001

Çizelge 3.2.81. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
K	n	51	6	3	9	17	3	89
	%	7,5	3,1	2,6	3,0	21,0	9,7	6,4
Bl	n	29	8	9	6	8	3	63
	%	4,3	4,2	7,7	2,0	9,9	9,7	4,5
İ	n	67	16	13	23	5	2	126
	%	9,9	8,3	11,1	7,7	6,2	6,5	9,0
Ş	n	323	83	50	159	33	15	663
	%	47,6	43,2	42,7	53,5	40,7	48,4	47,5
Bş	n	209	79	42	100	18	8	456
	%	30,8	41,1	35,9	33,7	22,2	25,8	32,6
T	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 69,625$ P< 0.000

Çizelge 3.2.82. “Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları” aynıdır yargısına katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
K	n	31	25	35	91
	%	5,8	4,0	14,3	6,5
Bl	n	19	23	21	63
	%	3,6	3,7	8,6	4,5
İ	n	52	59	15	126
	%	9,7	9,5	6,1	9,0
Ş	n	247	290	125	662
	%	46,2	46,9	51,2	47,4
Bş	n	186	221	48	455
	%	34,8	35,8	19,7	32,6
T	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 59,051$ P< 0.000

Çizelge 3.2.83. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	25	22	15	9	7	13	91
	%	14,8	4,9	5,6	2,9	5,8	15,7	6,5
Bl	n	12	22	10	8	2	9	63
	%	7,1	4,9	3,8	2,5	1,7	10,8	4,5
İ	n	14	48	20	29	10	5	126
	%	8,3	10,8	7,5	9,2	8,3	6,0	9,0
Ş	n	78	209	127	153	65	31	663
	%	46,2	46,9	47,7	48,6	53,7	37,3	47,4
Bş	n	40	145	94	116	37	25	457
	%	23,7	32,5	35,3	36,8	30,6	30,1	32,6
T	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 65,388$ P< 0.000

Çizelge 3.2.84. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	17	35	11	8	9	11	91
	%	12,4	6,8	4,2	3,0	7,5	11,6	6,5
Bl	n	6	22	12	9	5	9	63
	%	4,4	4,3	4,6	3,4	4,2	9,5	4,5
İ	n	10	60	23	22	6	5	126
	%	7,3	11,6	8,7	8,2	5,0	5,3	9,0
Ş	n	71	215	147	127	57	46	663
	%	51,8	41,6	55,9	47,4	47,5	48,4	47,4
Bş	n	33	185	70	102	43	24	457
	%	24,1	35,8	26,6	38,1	35,8	25,3	32,6
T	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

$X^2 = 53,107$ P< 0.000

Çizelge 3.2.85. Atların gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	19	8	24	11	2	27	91
	%	5,0	2,1	8,0	7,8	4,8	16,8	6,5
Bl	n	15	16	12	7		13	63
	%	4,0	4,2	4,0	5,0		8,1	4,5
İ	n	52	27	17	12	2	16	126
	%	13,8	7,2	5,7	8,5	4,8	9,9	9,0
Ş	n	169	185	159	65	32	51	661
	%	44,7	49,1	53,2	46,1	76,2	31,7	47,3
Bş	n	123	141	87	46	6	54	457
	%	32,5	37,4	29,1	32,6	14,3	33,5	32,7
T	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =89,499 P< 0.000

Çizelge 3.2.86. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	14	33	13	10	5	16	91
	%	16,1	6,8	3,8	3,1	9,3	13,8	6,5
Bl	n	8	23	9	15	3	5	63
	%	9,2	4,8	2,6	4,7	5,6	4,3	4,5
İ	n	9	51	29	27	2	8	126
	%	10,3	10,5	8,5	8,5	3,7	6,9	9,0
Ş	n	38	227	166	154	29	49	663
	%	43,7	46,9	48,7	48,4	53,7	42,2	47,4
Bş	n	18	150	124	112	15	38	457
	%	20,7	31,0	36,4	35,2	27,8	32,8	32,6
T	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =51,097 P< 0.000

Çizelge 3.2.87. Broiler gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	5	24	21	14	5	22	91
	%	3,4	6,2	6,8	5,0	3,2	18,0	6,5
Bl	n	7	12	10	18	6	10	63
	%	4,7	3,1	3,3	6,4	3,8	8,2	4,5
İ	n	17	38	27	29	9	6	126
	%	11,4	9,9	8,8	10,3	5,8	4,9	9,0
Ş	n	75	177	166	125	77	43	663
	%	50,3	46,0	54,1	44,5	49,4	35,2	47,4
Bş	n	45	134	83	95	59	41	457
	%	30,2	34,8	27,0	33,8	37,8	33,6	32,6
T	n	149	385	307	281	156	122	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =58,635 P< 0.000

Çizelge 3.2.88. Yumurta tavukları gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	13	28	16	11	7	16	91
	%	7,4	6,5	6,1	4,2	4,1	15,4	6,5
Bl	n	7	16	12	10	10	8	63
	%	4,0	3,7	4,6	3,8	5,9	7,7	4,5
İ	n	19	52	15	26	8	6	126
	%	10,9	12,1	5,7	10,0	4,7	5,8	9,0
Ş	n	79	205	141	112	86	40	663
	%	45,1	47,7	54,0	43,1	50,6	38,5	47,4
Bş	n	57	129	77	101	59	34	457
	%	32,6	30,0	29,5	38,8	34,7	32,7	32,6
T	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =44,509 P=0.001

Çizelge 3.2.89. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın şu an yaşanılan yere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
K	n	5	14	24	11	7	30	91
	%	8,5	5,5	4,9	5,3	7,1	10,2	6,5
Bl	n	4	8	17	10	4	20	63
	%	6,8	3,1	3,5	4,9	4,1	6,8	4,5
İ	n	7	26	40	13	13	27	126
	%	11,9	10,2	8,2	6,3	13,3	9,2	9,0
Ş	n	30	134	247	89	46	117	663
	%	50,8	52,8	50,6	43,2	46,9	39,8	47,4
Bş	n	13	72	160	83	28	100	456
	%	22,0	28,3	32,8	40,3	28,6	34,0	32,6
T	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

K: Köy, Bl: Belde, İ: İlçe, Ş: Şehir, Bş: Büyükşehir, T: Toplam

X^2 =35,601 P=0.017

Çizelge 3.2.90. Et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumunun evde hayvan beslenip beslenmeme durumuna göre dağılımı.

		Çoğunlukla	Bazen	Çok az	Hiç düşünmem	Toplam
Evet	n	220	268	123	117	728
	%	58,7	51,6	45,7	50,2	52,1
Hayır	n	155	251	146	116	668
	%	41,3	48,4	54,3	49,8	47,9
Toplam	n	375	519	269	233	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =11,236 P= 0.011

Çizelge 3.2.91. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	678	52	730
	%	53,3	41,9	52,3
Hayır	n	595	72	667
	%	46,7	58,1	47,7
Toplam	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

X^2 = 5,808 P= 0.016

Çizelge 3.2.92. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
Evet	n	226	218	132	7	47	74	22	726
	%	51,5	50,8	53,2	41,2	42,0	67,3	59,5	52,2
Hayır	n	213	211	116	10	65	36	15	666
	%	48,5	49,2	46,8	58,8	58,0	32,7	40,5	47,8
Toplam	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 16,850 P= 0.010

Çizelge 3.2.93. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	306	311	111	728
	%	57,2	50,3	45,5	52,1
Hayır	n	229	307	133	669
	%	42,8	49,7	54,5	47,9
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 10,619 P= 0.005

Çizelge 3.2.94. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	64	287	142	141	48	48	730
	%	46,7	55,5	54,0	52,6	40,0	50,5	52,1
Hayır	n	73	230	121	127	72	47	670
	%	53,3	44,5	46,0	47,4	60,0	49,5	47,9
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =11,544 P= 0.042

Çizelge 3.2.95. Atların gönenç düzeyine katılımın evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	214	205	151	68	14	76	728
	%	56,6	54,4	50,5	48,2	33,3	47,2	52,1
Hayır	n	164	172	148	73	28	85	670
	%	43,4	45,6	49,5	51,8	66,7	52,8	47,9
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =12,495 P= 0.029

Çizelge 3.2.96. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın evde hayvan beslenip beslememe durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	24	125	281	97	51	151	729
	%	40,7	49,2	57,6	47,1	52,0	51,4	52,1
Hayır	n	35	129	207	109	47	143	670
	%	59,3	50,8	42,4	52,9	48,0	48,6	47,9
Toplam	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =11,948 P= 0.036

Çizelge 3.2.97. Et ve et ürünü alma sıklığının çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
Evet	n	80	330	124	58	6	7	5	610
	%	42,1	39,4	50,8	56,9	54,5	87,5	71,4	43,6
Hayır	n	110	508	120	44	5	1	2	790
	%	57,9	60,6	49,2	43,1	45,5	12,5	28,6	56,4
Toplam	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 24,372$ P< 0.000

Çizelge 3.2.98. Haftalık et tüketme sıklığının çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
Evet	n	196	236	111	55	12	610
	%	50,5	38,4	42,7	48,7	50,0	43,6
Hayır	n	192	379	149	58	12	790
	%	49,5	61,6	57,3	51,3	50,0	56,4
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 16,048$ P= 0.003

Çizelge 3.2.99. Çiftlik ziyaret etme sıklığının çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
Evet	n	26	29	537	18	610
	%	27,4	18,2	50,9	20,5	43,6
Hayır	n	69	130	519	70	788
	%	72,6	81,8	49,1	79,5	56,4
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 93,507$ P< 0.000

Çizelge 3.2.100. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
Evet	n	155	99	135	146	37	28	600
	%	51,5	39,4	39,2	44,9	47,4	42,4	44,0
Hayır	n	146	152	209	179	41	38	765
	%	48,5	60,6	60,8	55,1	52,6	57,6	56,0
Toplam	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 12,690$ P= 0.026

Çizelge 3.2.101. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
Evet	n	320	76	45	111	40	15	607
	%	47,1	39,6	38,5	37,4	49,4	48,4	43,5
Hayır	n	359	116	72	186	41	16	790
	%	52,9	60,4	61,5	62,6	50,6	51,6	56,5
Toplam	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 12,022$ P= 0.034

Çizelge 3.2.102. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	208	273	128	609
	%	38,9	44,2	52,5	43,6
Hayır	n	327	345	116	788
	%	61,1	55,8	47,5	56,4
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 12,721$ P= 0.002

Çizelge 3.2.103. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	89	212	101	120	57	31	610
	%	52,7	47,5	38,0	38,1	47,1	37,3	43,6
Hayır	n	80	234	165	195	64	52	790
	%	47,3	52,5	62,0	61,9	52,9	62,7	56,4
Toplam	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 17,688$ P=0.003

Çizelge 3.2.104. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	65	234	103	98	70	40	610
	%	47,4	45,3	39,2	36,6	58,3	42,1	43,6
Hayır	n	72	283	160	170	50	55	790
	%	52,6	54,7	60,8	63,4	41,7	57,9	56,4
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 19,581$ P= 0.001

Çizelge 3.2.105. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın çiftlik hayvanı yetiştirip yetiştirmeme durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	51	226	128	124	31	50	610
	%	58,6	46,7	37,5	39,0	57,4	43,1	43,6
Hayır	n	36	258	213	194	23	66	790
	%	41,4	53,3	62,5	61,0	42,6	56,9	56,4
Toplam	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 21,910$ P= 0.001

Çizelge 3.2.106. Et ve et ürünü alma sıklığının mesleklere göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
SP	n	7	15	5	1				28
	%	3,7	1,8	2,0	1,0				2,0
VH	n	40	244	53	14			1	352
	%	21,1	29,1	21,7	13,7			14,3	25,1
Mh	n	4	17	3					24
	%	2,1	2,0	1,2					1,7
Ö	n	1	4	1	1				7
	%	,5	,5	,4	1,0				,5
İ	n	9	23	11	7	1		1	52
	%	4,7	2,7	4,5	6,9	9,1		14,3	3,7
Ç	n	5	39	30	18	3	5	2	102
	%	2,6	4,7	12,3	17,6	27,3	62,5	28,6	7,3
M	n	1	20	4					25
	%	,5	2,4	1,6					1,8
SM	n	4	25	16	9	1	1	1	57
	%	2,1	3,0	6,6	8,8	9,1	12,5	14,3	4,1
Öc	n	117	439	118	52	6	2	2	736
	%	61,6	52,4	48,4	51,0	54,5	25,0	28,6	52,6
D	n	2	12	3					17
	%	1,1	1,4	1,2					1,2
T	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam $X^2 = 118,966$ P< 0.000

Çizelge 3.2.107. Haftalık et tüketme sıklığının mesleklere göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada D-dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
SP	n	8	13	5	2		28
	%	2,1	2,1	1,9	1,8		2,0
VH	n	54	184	76	35	3	352
	%	13,9	29,9	29,2	31,0	12,5	25,1
Mh	n	4	12	8			24
	%	1,0	2,0	3,1			1,7
Ö	n	2	2	2	1		7
	%	,5	,3	,8	,9		,5
İ	n	20	21	6	3	2	52
	%	5,2	3,4	2,3	2,7	8,3	3,7
Ç	n	50	29	15	6	2	102
	%	12,9	4,7	5,8	5,3	8,3	7,3
M	n	7	16	1	1		25
	%	1,8	2,6	,4	,9		1,8
SM	n	17	20	15	2	3	57
	%	4,4	3,3	5,8	1,8	12,5	4,1
Öc	n	222	306	132	62	14	736
	%	57,2	49,8	50,8	54,9	58,3	52,6
D	n	4	12		1		17
	%	1,0	2,0		,9		1,2
T	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam $X^2 = 84,929$ P< 0.000

Çizelge 3.2.108. Çiftlik ziyaret etme sıklığının mesleklere göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hiç	Toplam
SP	n	3		24	1	28
	%	3,2		2,3	1,1	2,0
VH	n	7	15	325	4	351
	%	7,4	9,4	30,8	4,5	25,1
Mh	n	3	2	17	2	24
	%	3,2	1,3	1,6	2,3	1,7
Ö	n		1	6		7
	%		,6	,6		,5
İ	n	8	9	26	9	52
	%	8,4	5,7	2,5	10,2	3,7
Ç	n	6	5	82	9	102
	%	6,3	3,1	7,8	10,2	7,3
M	n	3	3	17	2	25
	%	3,2	1,9	1,6	2,3	1,8
SM	n	4	7	40	6	57
	%	4,2	4,4	3,8	6,8	4,1
Öc	n	61	112	508	54	735
	%	64,2	70,4	48,1	61,4	52,6
D	n		5	11	1	17
	%		3,1	1,0	1,1	1,2
T	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 112,689$ P< 0.000

Çizelge 3.2.109. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin mesleklere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
SP	n	27	1	28
	%	2,1	,8	2,0
VH	n	330	22	352
	%	25,9	17,7	25,2
Mh	n	21	3	24
	%	1,6	2,4	1,7
Ö	n	6	1	7
	%	,5	,8	,5
İ	n	40	11	51
	%	3,1	8,9	3,7
Ç	n	86	15	101
	%	6,8	12,1	7,2
M	n	19	6	25
	%	1,5	4,8	1,8
SM	n	43	14	57
	%	3,4	11,3	4,1
Öc	n	684	51	735
	%	53,7	41,1	52,6
D	n	17		17
	%	1,3		1,2
T	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 48,710$ P< 0.000

Çizelge 3.2.110. Yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine isteklerin mesleklere göre dağılımı.

		Bataryalı	Diğer kafes sistemleri	Kapalı kafessiz	Serbest	Yumurta almıyorum	Benim için önemli değil	Toplam
SP	n	7	1	5	10		5	28
	%	2,8	,5	1,8	2,2		3,0	2,1
VH	n	73	50	80	115	3	25	346
	%	29,4	26,7	29,1	25,3	9,7	15,0	25,4
Mh	n	4	3	4	6		7	24
	%	1,6	1,6	1,5	1,3		4,2	1,8
Ö	n		1	2	4			7
	%		,5	,7	,9			,5
İ	n	3	6	9	19	2	12	51
	%	1,2	3,2	3,3	4,2	6,5	7,2	3,7
Ç	n	13	9	18	43	3	13	99
	%	5,2	4,8	6,5	9,5	9,7	7,8	7,3
M	n	3	2	2	10	1	7	25
	%	1,2	1,1	,7	2,2	3,2	4,2	1,8
SM	n	10	11	7	17	5	5	55
	%	4,0	5,9	2,5	3,7	16,1	3,0	4,0
Öc	n	133	101	144	227	17	91	713
	%	53,6	54,0	52,4	49,9	54,8	54,5	52,3
D	n	2	3	4	4		2	15
	%	,8	1,6	1,5	,9		1,2	1,1
T	n	248	187	275	455	31	167	1363
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Top lam

$X^2 = 71,311$ P= 0.007

Çizelge 3.2.111. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun mesleklere göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
SP	n	6	16	2	1	2	1		28
	%	1,4	3,7	,8	5,9	1,8	,9		2,0
VH	n	90	126	44	3	43	27	19	352
	%	20,5	29,4	17,7	17,6	38,4	24,5	51,4	25,3
Mh	n	4	9	6		2	2	1	24
	%	,9	2,1	2,4		1,8	1,8	2,7	1,7
Ö	n		1	3	1	1	1		7
	%		,2	1,2	5,9	,9	,9		,5
İ	n	17	12	17	2	1	2		51
	%	3,9	2,8	6,9	11,8	,9	1,8		3,7
Ç	n	37	25	29	1	6	2	1	101
	%	8,4	5,8	11,7	5,9	5,4	1,8	2,7	7,3
M	n	7	6	2		3	7		25
	%	1,6	1,4	,8		2,7	6,4		1,8
SM	n	18	14	14	2	5	1	3	57
	%	4,1	3,3	5,6	11,8	4,5	,9	8,1	4,1
Öc	n	257	213	130	7	45	66	12	730
	%	58,5	49,7	52,4	41,2	40,2	60,0	32,4	52,4
D	n	3	7	1		4	1	1	17
	%	,7	1,6	,4		3,6	,9	2,7	1,2
T	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam $X^2 = 123.711$ P< 0.000

Çizelge 3.2.112. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenleme olduğu düşünülen hayvanların mesleklere göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
SP	n	8	4	5	8	1	2	28
	%	2,7	1,6	1,5	2,5	1,3	3,0	2,1
VH	n	44	97	111	50	21	16	339
	%	14,6	38,6	32,3	15,4	26,9	24,2	24,8
Mh	n	7	5	3	8		1	24
	%	2,3	2,0	,9	2,5		1,5	1,8
Ö	n		1	5			1	7
	%		,4	1,5			1,5	,5
İ	n	16	7	4	10	9	4	50
	%	5,3	2,8	1,2	3,1	11,5	6,1	3,7
Ç	n	45	9	11	23	8	5	101
	%	15,0	3,6	3,2	7,1	10,3	7,6	7,4
M	n	2	4	5	9	3	2	25
	%	,7	1,6	1,5	2,8	3,8	3,0	1,8
SM	n	19	8	6	15	6	2	56
	%	6,3	3,2	1,7	4,6	7,7	3,0	4,1
Öc	n	156	113	190	197	29	33	718
	%	51,8	45,0	55,2	60,6	37,2	50,0	52,6
D	n	4	3	4	5	1		17
	%	1,3	1,2	1,2	1,5	1,3		1,2
T	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 159,305$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.113. Gönenç eksikliği nedenlerinin mesleklere göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
SP	n	8	9	4	5	2		28
	%	1,8	2,0	1,5	3,3	4,5		2,0
VH	n	111	99	56	70	5	11	352
	%	24,6	22,0	21,1	46,7	11,4	29,7	25,2
Mh	n	6	7	6	3		2	24
	%	1,3	1,6	2,3	2,0		5,4	1,7
Ö	n	6	1					7
	%	1,3	,2					,5
İ	n	14	19	12	3	3	1	52
	%	3,1	4,2	4,5	2,0	6,8	2,7	3,7
Ç	n	47	32	6	4	10	3	102
	%	10,4	7,1	2,3	2,7	22,7	8,1	7,3
M	n	8	10	2	4	1		25
	%	1,8	2,2	,8	2,7	2,3		1,8
SM	n	25	13	9	7	1	2	57
	%	5,5	2,9	3,4	4,7	2,3	5,4	4,1
Öc	n	223	254	166	51	22	17	733
	%	49,4	56,6	62,4	34,0	50,0	45,9	52,5
D	n	3	5	5	3		1	17
	%	,7	1,1	1,9	2,0		2,7	1,2
T	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam $X^2 = 120,174$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.114. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin mesleklere göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
SP	n	15	4		7	2		28
	%	2,2	2,1		2,4	2,5		2,0
VH	n	166	81	35	62	4	4	352
	%	24,4	42,2	29,9	20,9	4,9	12,9	25,2
Mh	n	10	6	3	2	2	1	24
	%	1,5	3,1	2,6	,7	2,5	3,2	1,7
Ö	n	3	2		2			7
	%	,4	1,0		,7			,5
İ	n	22	8	6	7	7	1	51
	%	3,2	4,2	5,1	2,4	8,6	3,2	3,7
Ç	n	54	12	8	5	19	3	101
	%	8,0	6,3	6,8	1,7	23,5	9,7	7,2
M	n	10	6	1	1	7		25
	%	1,5	3,1	,9	,3	8,6		1,8
SM	n	28	6	7	8	7	1	57
	%	4,1	3,1	6,0	2,7	8,6	3,2	4,1
Öc	n	365	64	56	198	31	21	735
	%	53,8	33,3	47,9	66,7	38,3	67,7	52,6
D	n	6	3	1	5	2		17
	%	,9	1,6	,9	1,7	2,5		1,2
T	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 109.028$ $P< 0.000$

Çizelge 3.2.115. “Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları” aynıdır yargısına katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
SP	n	10	14	4	28
	%	1,9	2,3	1,6	2,0
VH	n	142	183	25	350
	%	26,5	29,6	10,2	25,1
Mh	n	9	11	4	24
	%	1,7	1,8	1,6	1,7
Ö	n	2	2	3	7
	%	,4	,3	1,2	,5
İ	n	14	18	20	52
	%	2,6	2,9	8,2	3,7
Ç	n	30	24	48	102
	%	5,6	3,9	19,7	7,3
M	n	7	7	11	25
	%	1,3	1,1	4,5	1,8
SM	n	13	23	21	57
	%	2,4	3,7	8,6	4,1
Öc	n	301	329	105	735
	%	56,3	53,2	43,0	52,6
D	n	7	7	3	17
	%	1,3	1,1	1,2	1,2
T	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 143.653$ P< 0.000

Çizelge 3.2.116. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n	1	14	5	6	1	1	28
	%	,6	3,1	1,9	1,9	,8	1,2	2,0
VH	n	15	97	55	133	44	8	352
	%	8,9	21,7	20,7	42,2	36,4	9,6	25,1
Mh	n	2	9	6	3	3	1	24
	%	1,2	2,0	2,3	1,0	2,5	1,2	1,7
Ö	n	1	1	4	1			7
	%	,6	,2	1,5	,3			,5
İ	n	10	14	11	4	6	7	52
	%	5,9	3,1	4,1	1,3	5,0	8,4	3,7
Ç	n	28	25	14	8	15	12	102
	%	16,6	5,6	5,3	2,5	12,4	14,5	7,3
M	n	5	6	3	6	3	2	25
	%	3,0	1,3	1,1	1,9	2,5	2,4	1,8
SM	n	10	12	8	8	12	7	57
	%	5,9	2,7	3,0	2,5	9,9	8,4	4,1
Öc	n	95	265	156	140	37	43	736
	%	56,2	59,4	58,6	44,4	30,6	51,8	52,6
D	n	2	3	4	6		2	17
	%	1,2	,7	1,5	1,9		2,4	1,2
T	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

$X^2 = 193,851$ P< 0.000

Çizelge 3.2.117. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n	2	11	5	6	2	2	28
	%	1,5	2,1	1,9	2,2	1,7	2,1	2,0
VH	n	19	112	61	116	34	10	352
	%	13,9	21,7	23,2	43,3	28,3	10,5	25,1
Mh	n	2	9	7	3	2	1	24
	%	1,5	1,7	2,7	1,1	1,7	1,1	1,7
Ö	n		3	3	1			7
	%		,6	1,1	,4			,5
İ	n	11	12	13	4	4	8	52
	%	8,0	2,3	4,9	1,5	3,3	8,4	3,7
Ç	n	18	36	14	7	17	10	102
	%	13,1	7,0	5,3	2,6	14,2	10,5	7,3
M	n	1	9	4	4	4	3	25
	%	,7	1,7	1,5	1,5	3,3	3,2	1,8
SM	n	5	20	7	6	10	9	57
	%	3,6	3,9	2,7	2,2	8,3	9,5	4,1
Öc	n	77	302	144	115	47	51	736
	%	56,2	58,4	54,8	42,9	39,2	53,7	52,6
D	n	2	3	5	6		1	17
	%	1,5	,6	1,9	2,2		1,1	1,2
T	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =144,064 P< 0.000

Çizelge 3.2.118. Atların gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n	3	12	2	2	1	7	27
	%	,8	3,2	,7	1,4	2,4	4,3	1,9
VH	n	93	116	69	40	11	23	352
	%	24,6	30,8	23,1	28,4	26,2	14,3	25,2
Mh	n	6	4	7	3		4	24
	%	1,6	1,1	2,3	2,1		2,5	1,7
Ö	n	3	2				2	7
	%	,8	,5				1,2	,5
İ	n	7	9	16	5	3	12	52
	%	1,9	2,4	5,4	3,5	7,1	7,5	3,7
Ç	n	21	16	19	15	4	26	101
	%	5,6	4,2	6,4	10,6	9,5	16,1	7,2
M	n	6	5	6	1	2	5	25
	%	1,6	1,3	2,0	,7	4,8	3,1	1,8
SM	n	10	10	14	5	7	11	57
	%	2,6	2,7	4,7	3,5	16,7	6,8	4,1
Öc	n	226	197	162	68	14	69	736
	%	59,8	52,3	54,2	48,2	33,3	42,9	52,6
D	n	3	6	4	2		2	17
	%	,8	1,6	1,3	1,4		1,2	1,2
T	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =116,553 P< 0.000

Çizelge 3.2.119. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n	2	11	5	4		6	28
	%	2,3	2,3	1,5	1,3		5,2	2,0
VH	n	10	113	87	107	19	16	352
	%	11,5	23,3	25,5	33,6	35,2	13,8	25,1
Mh	n	3	4	7	9		1	24
	%	3,4	,8	2,1	2,8		,9	1,7
Ö	n		2	3	1		1	7
	%		,4	,9	,3		,9	,5
İ	n	4	20	14	5	4	5	52
	%	4,6	4,1	4,1	1,6	7,4	4,3	3,7
Ç	n	16	33	11	15	9	18	102
	%	18,4	6,8	3,2	4,7	16,7	15,5	7,3
M	n		12	5	5		3	25
	%		2,5	1,5	1,6		2,6	1,8
SM	n	8	11	14	11	6	7	57
	%	9,2	2,3	4,1	3,5	11,1	6,0	4,1
Öc	n	43	274	189	155	16	59	736
	%	49,4	56,6	55,4	48,7	29,6	50,9	52,6
D	n	1	4	6	6			17
	%	1,1	,8	1,8	1,9			1,2
T	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =127,355 P< 0.000

Çizelge 3.2.120. Broiler gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n		9	7	6	3	3	28
	%		2,3	2,3	2,1	1,9	2,5	2,0
VH	n	34	116	55	88	44	15	352
	%	22,8	30,1	17,9	31,3	28,2	12,3	25,1
Mh	n	2	7	6	5	2	2	24
	%	1,3	1,8	2,0	1,8	1,3	1,6	1,7
Ö	n		3	2	2			7
	%		,8	,7	,7			,5
İ	n	5	8	16	8	5	10	52
	%	3,4	2,1	5,2	2,8	3,2	8,2	3,7
Ç	n	8	24	24	17	11	18	102
	%	5,4	6,2	7,8	6,0	7,1	14,8	7,3
M	n	3	6	6	3	3	4	25
	%	2,0	1,6	2,0	1,1	1,9	3,3	1,8
SM	n	6	11	11	9	11	9	57
	%	4,0	2,9	3,6	3,2	7,1	7,4	4,1
Öc	n	90	197	175	140	75	59	736
	%	60,4	51,2	57,0	49,8	48,1	48,4	52,6
D	n	1	4	5	3	2	2	17
	%	,7	1,0	1,6	1,1	1,3	1,6	1,2
T	n	149	385	307	281	156	122	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =70,649 P= 0.009

Çizelge 3.2.121. Yumurta tavuklarının gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n	3	11	5	4	1	4	28
	%	1,7	2,6	1,9	1,5	,6	3,8	2,0
VH	n	33	115	52	73	64	15	352
	%	18,9	26,7	19,9	28,1	37,6	14,4	25,1
Mh	n	3	5	6	7	2	1	24
	%	1,7	1,2	2,3	2,7	1,2	1,0	1,7
Ö	n	1	3	1	1	1		7
	%	,6	,7	,4	,4	,6		,5
İ	n	13	12	7	11	3	6	52
	%	7,4	2,8	2,7	4,2	1,8	5,8	3,7
Ç	n	16	30	16	15	10	15	102
	%	9,1	7,0	6,1	5,8	5,9	14,4	7,3
M	n	3	8	6	1	5	2	25
	%	1,7	1,9	2,3	,4	2,9	1,9	1,8
SM	n	4	12	13	7	13	8	57
	%	2,3	2,8	5,0	2,7	7,6	7,7	4,1
Öc	n	96	232	152	138	67	51	736
	%	54,9	54,0	58,2	53,1	39,4	49,0	52,6
D	n	3	2	3	3	4	2	17
	%	1,7	,5	1,1	1,2	2,4	1,9	1,2
T	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =82,863 P= 0.001

Çizelge 3.2.122. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın mesleklere göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
SP	n		7	8	5	1	7	28
	%		2,8	1,6	2,4	1,0	2,4	2,0
VH	n	13	75	121	62	19	61	351
	%	22,0	29,5	24,8	30,1	19,4	20,7	25,1
Mh	n	3	3	7	6	2	3	24
	%	5,1	1,2	1,4	2,9	2,0	1,0	1,7
Ö	n	1	2	3	1			7
	%	1,7	,8	,6	,5			,5
İ	n	4	8	16	5	2	17	52
	%	6,8	3,1	3,3	2,4	2,0	5,8	3,7
Ç	n	7	14	25	15	9	32	102
	%	11,9	5,5	5,1	7,3	9,2	10,9	7,3
M	n	2	7	9	1		6	25
	%	3,4	2,8	1,8	,5		2,0	1,8
SM	n	3	8	12	8	11	15	57
	%	5,1	3,1	2,5	3,9	11,2	5,1	4,1
Öc	n	25	127	281	99	53	151	736
	%	42,4	50,0	57,6	48,1	54,1	51,4	52,6
D	n	1	3	6	4	1	2	17
	%	1,7	1,2	1,2	1,9	1,0	,7	1,2
T	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SP:Sağlık Personeli, VH:Veteriner Hekim, Mh:Mühendis, Ö:Öğretmen, İ:İşçi, Ç: Çiftçi, H: Hukukçu, M:Memur, SM: Serbest Meslek, Öc:Öğrenci, D: Diğer , T:Toplam

X^2 =70,194 P= 0.010

Çizelge 3.2.123. Et ve et ürünü alma sıklığının çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda bir	Senede bir	Hiç	Toplam
Evet	n	71	408	124	48	5	6	5	667
	%	37,4	48,7	50,8	47,1	45,5	75,0	71,4	47,6
Hayır	n	119	430	120	54	6	2	2	733
	%	62,6	51,3	49,2	52,9	54,5	25,0	28,6	52,4
Toplam	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 9,680$ P= 0.021

Çizelge 3.2.124. Çiftlik ziyaret etme sıklığının çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
Evet	n	35	50	550	31	666
	%	36,8	31,4	52,1	35,2	47,6
Hayır	n	60	109	506	57	732
	%	63,2	68,6	47,9	64,8	52,4
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 34,949$ P< 0.000

Çizelge 3.2.125. Etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu öğrenme isteğinin çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	589	76	665
	%	46,3	61,3	47,6
Hayır	n	684	48	732
	%	53,7	38,7	52,4
Toplam	n	1273	124	1397
	%	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 10,222$ P= 0.001

Çizelge 3.2.126. Hayvan gönencinin sağlanmasında temel sorumluluğun kimde olduğunun çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Veteriner hekimler	Hayvan sahipleri	Hayvan bakıcıları	Hayvanları koruma gönüllüleri	Politikacılar	Yerel yönetimler	Diğer	Toplam
Evet	n	189	212	117	9	66	49	24	666
	%	43,1	49,4	47,2	52,9	58,9	44,5	64,9	47,8
Hayır	n	250	217	131	8	46	61	13	726
	%	56,9	50,6	52,8	47,1	41,1	55,5	35,1	52,2
Toplam	n	439	429	248	17	112	110	37	1392
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 14,976$ P= 0.020

Çizelge 3.2.127. Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenlemenin olduğu düşünülen hayvanların çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Çiftlik hayvanları	Laboratuar hayvanları	Pet hayvanları	Hayvanat bahçesi hayvanları	Barınak hayvanları	Kümes hayvanları	Toplam
Evet	n	140	144	153	129	48	35	649
	%	46,5	57,4	44,5	39,7	61,5	53,0	47,5
Hayır	n	161	107	191	196	30	31	716
	%	53,5	42,6	55,5	60,3	38,5	47,0	52,5
Toplam	n	301	251	344	325	78	66	1365
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 26,100$ P< 0.000

Çizelge 3.2.128. Gönenç eksikliği nedenlerinin çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
Evet	n	225	194	105	99	23	21	667
	%	49,9	43,2	39,5	66,0	52,3	56,8	47,7
Hayır	n	226	255	161	51	21	16	730
	%	50,1	56,8	60,5	34,0	47,7	43,2	52,3
Toplam	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 33,432$ P< 0.000

Çizelge 3.2.129. Çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Ekonomik sorunlar	Politikalar	Tüketicilerin tutumu	Üreticilerin tutumu	Fikrim yok	Diğer	Toplam
Evet	n	316	129	64	101	46	11	667
	%	46,5	67,2	54,7	34,0	56,8	35,5	47,7
Hayır	n	363	63	53	196	35	20	730
	%	53,5	32,8	45,3	66,0	43,2	64,5	52,3
Toplam	n	679	192	117	297	81	31	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 58,747$ P< 0.000

Çizelge 3.2.130. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	228	303	134	665
	%	42,6	49,0	54,9	47,6
Hayır	n	307	315	110	732
	%	57,4	51,0	45,1	52,4
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 11,071$ P= 0.004

Çizelge 3.2.131. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	72	188	103	178	85	41	667
	%	42,6	42,2	38,7	56,5	70,2	49,4	47,6
Hayır	n	97	258	163	137	36	42	733
	%	57,4	57,8	61,3	43,5	29,8	50,6	52,4
Toplam	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 50,411$ P< 0.000

Çizelge 3.2.132. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	62	216	118	156	71	44	667
	%	45,3	41,8	44,9	58,2	59,2	46,3	47,6
Hayır	n	75	301	145	112	49	51	733
	%	54,7	58,2	55,1	41,8	40,8	53,7	52,4
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$X^2 = 26,701$ P< 0.000

Çizelge 3.2.133. Atların gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	158	181	136	76	28	86	665
	%	41,8	48,0	45,5	53,9	66,7	53,4	47,6
Hayır	n	220	196	163	65	14	75	733
	%	58,2	52,0	54,5	46,1	33,3	46,6	52,4
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =16,211 P= 0.006

Çizelge 3.2.134. Koyun ve keçilerin gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	42	210	153	164	40	58	667
	%	48,3	43,4	44,9	51,6	74,1	50,0	47,6
Hayır	n	45	274	188	154	14	58	733
	%	51,7	56,6	55,1	48,4	25,9	50,0	52,4
Toplam	n	87	484	341	318	54	116	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =21,929 P= 0.001

Çizelge 3.2.135. Yumurta tavukları gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	80	205	102	125	101	54	667
	%	45,7	47,7	39,1	48,1	59,4	51,9	47,6
Hayır	n	95	225	159	135	69	50	733
	%	54,3	52,3	60,9	51,9	40,6	48,1	52,4
Toplam	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =18,155 P= 0.003

Çizelge 3.2.136. Diğer kanatlıların gönenç düzeyine katılımın çalışıp çalışmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	32	134	208	110	43	139	666
	%	54,2	52,8	42,6	53,4	43,9	47,3	47,6
Hayır	n	27	120	280	96	55	155	733
	%	45,8	47,2	57,4	46,6	56,1	52,7	52,4
Toplam	n	59	254	488	206	98	294	1399
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =11,929 P= 0.036

Çizelge 3.2.137. Et ve et ürünü alma sıklığının vejetaryen olma durumuna göre dağılımı.

		Günde bir	Haftada bir	On beş günde bir	Ayda bir	Üç ayda br	Senede bir	Hiç	Toplam
Evet	n	2	15	2	1	2	1	3	26
	%	1,1	1,8	,8	1,0	18,2	12,5	42,9	1,9
Hayır	n	188	823	242	101	9	7	4	1374
	%	98,9	98,2	99,2	99,0	81,8	87,5	57,1	98,1
Toplam	n	190	838	244	102	11	8	7	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 11,297 P= 0.010

Çizelge 3.2.138. Haftalık et tüketme sıklığının vejetaryen olma durumuna göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
Evet	n	2	8			16	26
	%	,5	1,3			66,7	1,9
Hayır	n	386	607	260	113	8	1374
	%	99,5	98,7	100,0	100,0	33,3	98,1
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 22,364 P< 0.000

Çizelge 3.2.139. Haftalık et tüketme sıklığının hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Haftada bir	Haftada iki-üç	Haftada dört-beş	Haftada beşten fazla	Hiç	Toplam
Evet	n	13	30	14	11	3	71
	%	3,4	4,9	5,4	9,7	12,5	5,1
Hayır	n	375	585	246	102	21	1329
	%	96,6	95,1	94,6	90,3	87,5	94,9
Toplam	n	388	615	260	113	24	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 10,342 P= 0.035

Çizelge 3.2.140. Et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumunun hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Çoğunlukla	Bazen	Çok az	Hiç düşünmem	Toplam
Evet	n	30	24	12	4	70
	%	8,0	4,6	4,5	1,7	5,0
Hayır	n	345	495	257	229	1326
	%	92,0	95,4	95,5	98,3	95,0
Toplam	n	375	519	269	233	1396
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =12,677 P= 0.005

Çizelge 3.2.141. Çiftlik ziyaret etme sıklığının hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Bir kez	İki yada üç kez	Üçten fazla	Hayır	Toplam
Evet	n	1	2	66	2	71
	%	1,4	2,8	93,0	2,8	100,0
Hayır	n	94	157	990	86	1327
	%	7,1	11,8	74,6	6,5	100,0
Toplam	n	95	159	1056	88	1398
	%	6,8	11,4	75,5	6,3	100,0

X^2 = 12,452 P= 0.005

Çizelge 3.2.142. Gönenç eksikliği nedenlerinin hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Ekonomik sebepler	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	Kamuoyu duyarsızlığı	Mevzuat yetersizliği	Veteriner hekimlerin ilgisizliği	Diğer	Toplam
Evet	n	25	13	16	10	1	6	71
	%	5,5	2,9	6,0	6,7	2,3	16,2	5,1
Hayır	n	426	436	250	140	43	31	1326
	%	94,5	97,1	94,0	93,3	97,7	83,8	94,9
Toplam	n	451	449	266	150	44	37	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 16,139 P= 0.006

Çizelge 3.2.143. "Hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları" aynıdır yargısına katılımın hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	31	36	3	70
	%	5,8	5,8	1,2	5,0
Hayır	n	504	582	241	1327
	%	94,2	94,2	98,8	95,0
Toplam	n	535	618	244	1397
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 = 8,881 P= 0.012

Çizelge 3.2.144. Besi sığırlarının gönenç düzeyine katılımın hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	3	17	13	29	8	1	71
	%	1,8	3,8	4,9	9,2	6,6	1,2	5,1
Hayır	n	166	429	253	286	113	82	1329
	%	98,2	96,2	95,1	90,8	93,4	98,8	94,9
Toplam	n	169	446	266	315	121	83	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =19,664 P= 0.001

Çizelge 3.2.145. Süt sığırlarının gönenç düzeyine katılımın hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n		26	10	26	8	1	71
	%		5,0	3,8	9,7	6,7	1,1	5,1
Hayır	n	137	491	253	242	112	94	1329
	%	100,0	95,0	96,2	90,3	93,3	98,9	94,9
Toplam	n	137	517	263	268	120	95	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =23,956 P< 0.000

Çizelge 3.2.146. Atların gönenç düzeyine katılımın hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	15	35	9	7	2	3	71
	%	4,0	9,3	3,0	5,0	4,8	1,9	5,1
Hayır	n	363	342	290	134	40	158	1327
	%	96,0	90,7	97,0	95,0	95,2	98,1	94,9
Toplam	n	378	377	299	141	42	161	1398
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =20,915 P= 0.001

Çizelge 3.2.147. Yumurta tavukları gönenç düzeyine katılımın hayvanları koruma derneğine üye olup olmama durumuna göre dağılımı.

		Oldukça iyi	İyi	Kararsızım	Kötü	Çok kötü	Fikrim yok	Toplam
Evet	n	6	26	11	8	17	3	71
	%	3,4	6,0	4,2	3,1	10,0	2,9	5,1
Hayır	n	169	404	250	252	153	101	1329
	%	96,6	94,0	95,8	96,9	90,0	97,1	94,9
Toplam	n	175	430	261	260	170	104	1400
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X^2 =13,987 P= 0.016

Araştırmaya katılanların gruplara göre dağılımı ile gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme (x^2=31.908, P=0.372) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların cinsiyete göre dağılımı ile et ve et ürünü alma sıklığı (x^2=10,170, P=0.118), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=6,982, P=0.222), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=10,597, P=0.060), Türkiye'de hayvan gönenciyle ilgili yasal düzenlemenin olduğu düşünülen hayvan grupları (x^2=0,420, P=0.064), gönenç eksikliği nedenleri (x^2=10,673, P=0.058), çiftlik hayvanı gönenç problemlerinin aşılmasındaki engeller (x^2=7,952, P=0.159), besi sığırlarının gönenç durumu (x^2=4,731, P=0.450), süt sığırlarının gönenç durumu (x^2=8,328, P=0.139), broiler gönenç durumu (x^2=8,586, P=0.127) ve yumurta tavuklarının gönenç durumu (x^2=8,555, P=0.128) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına dağılımı ile et ve et ürünü alma sıklığı (x^2=19,680, P=0.351), et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumu (x^2=16,799, P=0.052), hayvansal gıda ürünü etiketinden gönence uygun hayvansal gıda yetiştirilme durumunu öğrenme (x^2=4,185, P=0.242), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=15,395, P=0.423) ve "hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları aynıdır" (x^2=8,949, P=0.176) yargıları arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların eğitim düzeyi ile et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumu (x^2=14,235, P=0.508) ve gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=21,373, P=0.672) arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların en uzun yaşadıkları yere göre dağılımları ile yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=30,051, P=0.069), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=24,614, P=0.217), "yumurta tavuklarının gönenç durumu" (x^2=26,356, P=0.154) ve "diğer kanatlılar gönenç durumu" (x^2=24,942, P=0.204) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların şu an yaşanılan yere göre et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumu (x^2=19,249, P=0.083), gönence uygun yetiştiricilik için fazla

ücret ödeme durumu (x^2=23,063, P=0.286) ve gönencin sağlanmasında en büyük görevin kimde olduğu (x^2=33,071, P=0.103) soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların evde hayvan besleme durumları ile et ve et ürünü alma sıklığı (x^2=10,577, P=0.102), haftalık et tüketme sıklığı (x^2=2,274, P=0.686), çiftlik ziyaret etme durumu (x^2=4,000, P=0.262), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=3,910, P=0.562), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme (x^2=8,327, P=0.139), Türkiye'de hayvan gönenci hakkında yasal düzenlemenin olduğu düşünülen hayvan grupları (x^2=4,608, P=0.466), gönenç eksikliği sebepleri (x^2=5,583, P=0.349), çiftlik hayvan gönenç problemlerinin aşılmasındaki engellerin neler olduğu (x^2=8,677, P=0.123), besi sığırlarının gönenci (x^2=6,766, P=0.239), koyun-keçi gönenci (x^2=4,655, P=0.459), broiler gönenci (x^2=1,702, P=0.889) ve yumurta tavukları gönenci (x^2=4,925, P=0.425) soruları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların çiftlik hayvanı yetiştirme durumları ile et alırken hayvan gönencini dikkate alma (x^2=3,944, P=0.268), etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu anlama isteği (x^2=0,586, P=0.444), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=10,984, P=0.052), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme (x^2=5,895, P=0.317), gönencin sağlanmasında en büyük görevin kimde olduğu (x^2=10,131, P=0.119), gönenç eksikliği nedenleri (x^2=7,780, P=0.169), at gönenci (x^2 =8,028, P=0.155), broiler gönenci (x^2=10,921, P=0.053), yumurta tavuğu gönenci (x^2=4,285, P=0.509) ve diğer kanatlıların gönenç seviyesi (x^2=3,754, P=0.585) arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların meslekleri ile et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumu (x^2=27,053, P=0.461) ve gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=48,825, P=0.322) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre dağılımları ile haftalık et tüketme sıklığı (x^2=7,477, P=0.113), et alırken hayvan gönencini dikkate alma (x^2=5,602, P=0.133), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=4,291, P=0.508), gönence uygun yetiştiricilik için fazla

ücret ödeme (x^2=6,249, P=0.283) ve broiler gönenci (x^2=10,366, P=0.065) düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların vejetaryen olup olmamasına göre et alırken hayvan gönencini dikkate alma durumu (x^2=5,978, P=0.113), çiftlik ziyaret etme durumu (x^2=5,646, P=0.130), etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu anlama isteği (x^2=3,512, P=0.061), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=7,731, P=0.172), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme (x^2=6,494, P=0.261), gönencin sağlanmasında en büyük görevin kimde olduğu (x^2=4,377, P=0.626), Türkiye'de hayvan gönenci ile ilgili yasal düzenlemenin olduğu düşünülen hayvanlar (x^2=3,961, P=0.555), gönenç eksikliği nedenleri (x^2=10,628, P=0.059), çiftlik hayvan gönenç problemlerinin aşılmasındaki engeller (x^2=3,952, P=0.556), besi sığırlarının gönenci (x^2=7,483, P=0.187), süt sığırlarının gönenci (x^2=2,900, P=0.715), atların gönenci (x^2=2,884, P=0.718), koyun ve keçilerin gönenci (x^2=8,470, P=0.132), broiler gönenci (x^2=1,057, P=0.958), yumurta tavukları gönenci (x^2=10,203, P=0.070), diğer kanatlıların gönenç seviyesi (x^2=5,780, P=0.328) ve "hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramları aynıdır" (x^2=4,615, P=0.100) yargısı arasında istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

Araştırmaya katılanların hayvanları koruma derneğine üye olup olmaması ile et ve et ürünü alma sıklığı (x^2=10,699, P=0.098), etiketten gönence uygun yetiştirilme durumunu anlama isteği (x^2=3,301, P=0.069), yumurta tavuklarının yetiştirilme sistemi üzerine tercihler (x^2=9,558, P=0.089), gönence uygun yetiştiricilik için fazla ücret ödeme durumu (x^2=3,301, P=0.654), gönencin sağlanmasında en büyük görevin kimde olduğu (x^2=10,775, P=0.096), Türkiye'de yasal düzenlemenin olduğu düşünülen hayvanlar (x^2=5,138, P=0.399), çiftlik hayvan gönenç problemlerinin aşılmasındaki engeller (x^2=8,266, P=0.142), koyun-keçi gönenci (x^2=6,068, P=0.300), broiler gönenci (x^2=9,038, P=0.108) ve diğer kanatlıların gönenç seviyesi (x^2=3,273, P=0.658) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (P>0.05).

3.3. Hayvan Gönenci ve Hayvan Kullanım Etiği Üzerine Tutumlar

Çizelge 3.3.1. Katılımcıların hayvan gönenci üzerine tutumları (skor skalası 1-5 arasıdır).

Demografik veriler		Hayvan gönenci seti x n	Demografik veriler		Hayvan gönenci seti x n
Gruplar	Öğrenci	3.74 (350)	**Pet hayvanı besleme**	Evet	3.74 (730)
	Veteriner hekim	3.74 (350)		Hayır	3.67 (670)
	Hayvan sahibi	3.68 (350)		P=0,401	
	Et tüketicisi	3.68 (350)	**Çiftlik hayvanı besleme**	Evet	3.66 (610)
	P=0,211			Hayır	3.75 (790)
Cinsiyet	Bayan	3,86 (300)		P=0,008	
	Bay	3.67 1100)	**Meslek**	Sağlık Pers.	3.52 (28)
	P=0,001			Vet. Hekim	3.74 (352)
Yaş	15-22	3.72 (599)		Mühendis	3.61 (24)
	23-40	3.71 (651)		Öğretmen	4.79 (7)
	41-54	3.62 (128)		İşçi	3.66 (52)
	55 ve üzeri	3.80 (22)		Çiftçi	3.58 (102)
	P=0,173			Memur	3.63 (25)
Eğitim düzeyi	İlkokul	3.56 (53)		Serb. Meslek	3.70 (57)
	Ortaokul	3.72 (106)		Öğrenci	3.78 (736)
	Lise	3.71 (801)		Diğer	3.68 (17)
	Üniversite	3.74 (67)		P=0,131	
	Lisansüstü	3.71 (330)	**İş durumu**	Çalışıyor	3.69 (667)
	Diğer	3.90 (43)		Çalışmıyor	3.73 (733)
	P=0,085			P< 0,000	
Vejetaryenlik	Evet	3.88 (26)	**Hayvanları koruma derneğine üyelik**	Evet	3.82 (71)
	Hayır	3.71 (1374)		Hayır	3.70 (1329)
	P=0,010			P=0,234	
En uzun yaşanılan yer	Köy	3.63 (160)	**Şu an yaşanılan yer**	Köy	3.62 (91)
	Belde	3.66 (73)		Belde	3.65 (63)
	İlçe	3.66 (310)		İlçe	3.63 (126)
	Şehir	3.73 (470)		Şehir	3.71 (663)
	Büyükşehir	3.77 (386)		Büyükşehir	3.76 (457)
	P=0,008			P=0,039	

x: Ortalama puan , n: Sıklık değeri, P: Anlamlılık düzeyi

Çizelge 3.3.2. Katılımcıların hayvan kullanım etiği üzerine tutumları (skor skalası 1-5 arasıdır).

Demografik veriler		HKE seti x	n	Demografik veriler		HKE seti x	n
Gruplar	Öğrenci	3.87	(350)	**Pet hayvanı besleme**	Evet	3.77	(730)
	Veteriner hekim	3.92	(350)		Hayır	3.92	(670)
	Hayvan sahibi	3.77	(350)		P=0,117		
	Et tüketicisi	3.80	(350)	**Çiftlik hayvanı besleme**	Evet	3.87	(610)
	P=0,004				Hayır	3.82	(790)
Cinsiyet	Bayan	3,63	(300)		P=0,727		
	Bay	3.90	(1100)	**Meslek**	Sağlık Pers.	3.96	(28)
	P=0,004				Vet. Hekim	3.92	(352)
Yaş	15-22	3.77	(599)		Mühendis	3.65	(24)
	23-40	3.87	(651)		Öğretmen	4.19	(7)
	41-54	4.02	(128)		İşçi	3.76	(52)
	55 ve üzeri	3.84	(22)		Çiftçi	3.82	(102)
	P=0,004				Memur	3.99	(25)
Eğitim düzeyi	İlkokul	3.61	(53)		Serb. Meslek	3.76	(57)
	Ortaokul	3.77	(106)		Öğrenci	3.82	(736)
	Lise	3.84	(801)		Diğer	3.62	(17)
	Üniversite	3.72	(67)		P=0,258		
	Lisansüstü	3.93	(330)	**İş durumu**	Çalışıyor	3.88	(667)
	Diğer	3.90	(43)		Çalışmıyor	3.80	(733)
	P=0,039				P=0,161		
Vejetaryenlik	Evet	3.59	(26)	**Hayvanları koruma derneğine üyelik**	Evet	3.61	(71)
	Hayır	3.85	1374)		Hayır	3.85	(1329)
	P=0,007				P=0,005		
En uzun yaşanılan yer	Köy	3.66	(160)	**Şu an yaşanılan yer**	Köy	3.74	(91)
	Belde	3.86	(73)		Belde	3.77	(63)
	İlçe	3.89	(310)		İlçe	3.88	(126)
	Şehir	3.91	(470)		Şehir	3.90	(663)
	Büyükşehir	3.79	(386)		Büyükşehir	3.77	(457)
	P=0,004				P=0,041		

x: Ortalama puan, n: Sıklık değeri, P: Anlamlılık düzeyi

4. TARTIŞMA

Hayvansal üretimde 1970'lerin başlarından itibaren hayvan yetiştiriciliğinde barınak koşullarının değişmesi, teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak üretimdeki artış, ekonomik ve refah bakımından gelişmiş ülkelerde, hayvan gönencini önemli bir tartışma alanı haline getirmiştir (Tannenbaum 1995, Rowan ve ark. 1999, Blokhuis ve ark. 2000, Blokhuis 2005, Hartung ve Briese 2005, Clark 2007).

İngiltere'de 1995-1996 yıllarında 2000 kişi üzerinde yapılan araştırmaya (Rowan ve ark. 1999) göre, katılımcıların %43'ünün çiftlik hayvanlarına kötü davranıldığı ya da acı çektirildiği yönünde *"çok kaygılı"* oldukları, en kaygı duydukları noktanın ise *"barınaklar"* konusunda olduğu belirtilmiştir. *"Besleme"* ve *"sağlık hizmetleri"* toplum tarafından ikinci derecede önemli görülmüş, bunu *"nakliye", "pazarlama" ve "kesim"* izlemiştir. Bir başka çalışmada (Smith 1998) hayvan gönenciyle ilgili en büyük endişe %41 ile *"tavukların kafeslerde yetiştirilmesine"* yönelik olmuştur. Bu çalışmada hayvan gönenci problemleri ile ilgili önem sıralaması *"uygun olmayan barınaklar, bakım, hastalık, açlık ve yetersiz besleme"* şeklinde belirtilmiştir (Çizelge 3.1.25). Çalışmada da hayvan gönenci konusunda kaygı duyulan en önemli noktanın barınaklar olması, Smith (1998) ile Rowan ve arkadaşlarının (1999) çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Franklin'in (2007) yapmış olduğu araştırmada katılımcıların %93'ü insani şartlarda yetiştirilen ve kesilen hayvanların etlerinin yenmesini kabul edilebilir bulmaktadır. 1995 yılında ABD'de yapılan bir çalışmaya göre (Rowan ve ark. 1999) ise ankete cevap verenlerin %90'ı *"süt buzağılarının, domuzların ve tavukların"* hapsedilerek yapılan standart yetiştirme şekillerini onaylamakta, fakat katılımcıların %93'ü *"çiftlik hayvanlarının çektiği acı ve sıkıntının mümkün olduğunca azaltılması gerektiği"* belirtilmektedir. Bennett ve arkadaşlarının (2002) yaptığı çalışmada katılımcıların %76'sının günümüz çiftlik hayvan yetiştiriciliğinde hayvanların acı çekebileceklerine ve hayvanlara kötü davranıldığına; %83'ü ise hayvanlarda acıya, yaralanmaya ya da sıkıntıya yol açacak uygulamaların yanlış olduğuna inandıkları bildirilmektedir. Bu araştırmada yukarıda aktarılan çalışmalara paralel olacak şekilde gönence uygun hayvan yetiştiriciliğini doğru bulan katılımcıların oranı %80'dir (Çizelge 3.1.54). Bu çalışma sonucuna ve yukarıda belirtilen kaynaklara dayanarak insanların tutumunun hayvanların yetiştirilmesine karşı olmadığı, gönence uygun olduğu sürece hayvanların insanlar tarafından yetiştirilmesini, et ve hayvansal ürün

tüketimini onayladıklarını ortaya koymaktadır. İnsanların hayvanların bakımı, yetiştirilmesi ve onlardan hayvansal ürün elde etme noktasında barınaklarda yetiştirilme zorunluluklarını kavradıklarını, ancak hayvanların tüm yaşamlarını geçirdikleri barınakların yaşam koşullarının hayvan gönenci dikkate alınarak iyileştirilmesi yönünde tutum sergiledikleri söylenebilir.

Hayvan gönenci ve hayvan hakları kavramları farklı konulardır. Toplumun bu konudaki bilgi eksikliği ve bilgi kirliliği gibi nedenlerle bu kavramlar birbirine karıştırılmaktadır (Pawelek ve Croney 2003). Bu çalışmada hayvan gönenci ile hayvan hakları kavramlarının aynı olduğu yönünde görüş bildirenlerin oranı %38 (Çizelge 3.1.24) olup, bunun içinde (Çizelge 3.2.11) öğrencilerin oranı %30, veteriner hekimlerin oranı ise %27 bulunmuştur. Hayvan gönenci ve hayvan hakları kavramlarıyla ilgili *"fikrim yok"* diyenlerin oranı %18 (Çizelge 3.1.24) olurken, bu oran içinde hayvan sahipleri %42, tüketiciler ise %32 oran ile öğrenciler ve veteriner hekimlerden fazla çıkmıştır (Çizelge 3.2.11). Bu sonuçlara göre *"fikrim yok"* diyenler içinde hayvan sahipleri ve tüketicilerin oranının yüksek bulunmuş olması, bu kavramlara uzak olunduğu sonucunu ortaya koyarken, bu iki kavramın aynı olduğu yönünde cevap veren veteriner fakültesi öğrencileri ile veteriner hekimlerin oranının hayvan sahipleri ile et tüketicilerine göre yüksek olması, veteriner hekimliği eğitimi almış kişilerde bu kavramların tam olarak anlaşılmadığı ya da öğrenilemediğini göstermektedir. Bu da hayvan gönenci ve hayvan hakları konusunda veteriner fakültelerinde verilen eğitimin yetersiz olduğunu ya da yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu durumun sebebinin ne olduğu başka araştırmalarla ortaya konulmalıdır.

İtalya, Fransa, Macaristan, İngiltere, Hollanda, Norveç ve İsveç'te Kjaernes ve arkadaşlarının (2005) yaptığı çalışmada katılımcıların %35-77'si hayvan gönencinin *"önemli"* olduğunu belirtmişlerdir. Kuzey İrlanda'da 200 kişiyle yüz yüze yapılan ankette (Chilton ve ark. 2006) ise katılımcıların %90'ı hayvan gönencini iyileştirmenin *"önemli"* ya da *"çok önemli"* olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte EC'ye (2007) göre, AB vatandaşları çiftlik hayvanı gönencinin son 10 yılda %60 oranında gelişim gösterdiğini belirtmekle birlikte, %77'si kendi ülkelerinde çiftlik hayvanı gönencinin *"iyileştirilmesi"* gerektiğini belirtmişlerdir. Hayvan gönencinin iyileştirilmesiyle ilgili olarak, bu çalışmada hayvanlardaki gönenç eksikliğinin en önemli sebeplerinin %32 ile *"ekonomik"* ve

"hayvan sahiplerinin bilgisizliği" (Çizelge 3.1.22) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye'de genel hayvan gönenci düzeyinin AB ülkelerine göre daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı yalnızca %14 (Çizelge 3.1.36) bulunmuştur. Bu veriler çerçevesinde Türkiye'de yetiştiricilikte hayvan gönenci standartlarının yükseltilmesindeki en önemli sebeplerin *"ekonomik"* ve *"hayvan sahiplerinin bilgisizliği"* (Çizelge 3.1.22) olarak bulunması, sorunun çözümünde maddi olanakların tek başına yeterli olamayacağı, bunun yanında hayvan gönenci konusunda eğitimin de gerekli olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Heleski ve arkadaşlarının (2004) yaptığı çalışmada, yetiştirilen hayvanların korku ve stresten uzak kalması gibi hayvan gönencinin temel prensipleri %90'ın üzerinde desteklenmiştir. *"Hayvanlar susuzluktan, yaralanma ve hastalıktan uzak olmalı"* yargılarına katılımcılar %98 oranında katılırken, gereksiz acı ve sıkıntıdan uzak kalmalı diyenlerin oranı %97, açlıktan yoksun olmasın diyenlerin oranı %92 ve korku ve ıstıraptan uzak olmalı diyenlerin oranı %89 olmuştur. *"Normal davranışlarının çoğunluğunu sergilemede özgür olmalı"* diyenlerin oranı %61, *"özgürce dolaşabileceği bir bölümde yaşamalı"* diyenlerin oranı ise %53'tür. Bu çalışmada (Çizelge 3.1.25) gönençle ilgili 23 problemden önemli olduğu düşünülen ilk beş parametre sırasıyla; *"uygun olmayan barınaklar, bakım, hastalık, açlık ve yetersiz besleme"* olarak belirtilmiştir. Çalışmada en önemli gönenç problemleri olarak görülen *"hastalık, açlık ve yetersiz beslemenin"* Brambell Komisyonu tarafından gündeme getirilen beş özgürlük kavramı (Rowan ve ark. 1999) ve Heleski ve arkadaşlarının yaptığı çalışma (2004) sonuçlarıyla büyük ölçüde paralellik gösterdiği söylenebilir.

İtalya'da yapılan bir çalışmada katılımcıların %83'ü yetiştiricilik tipiyle, bu hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünler arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu düşünmektedir (Quintili ve Grifoni 2004). EC (2007) tarafından yapılan çalışmada, gönence uygun yetiştiricilik sisteminden elde edilen hayvansal ürünlerle ilgili olarak katılımcıların %22'si bu ürünlerin *"daha sağlıklı"* ve %16'sı *"daha kaliteli"* olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada ise katılımcıların %88'i *"çiftlik hayvanlarının gönenç standartlarına uygun olarak yetiştirilmelerinin hayvanlardan elde edilecek gıdaların kalitesine olumlu"* etki yapacağını (Çizelge 3.1.32), katılımcıların %84'ü ise, *"gönenç standartları dikkate alınarak yetiştirilmiş hayvansal ürünlerin alınmasının hayvan gönencine olumlu etki yapacağını"* (Çizelge 3.1.31)

düşündüklerini bildirmişlerdir. Bu çalışmadaki verilerle, diğer çalışmaların (Quintili ve Grifoni 2004, EC 2007) büyük oranda benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Appleby 2005 yılında yaptığı çalışmada hayvan gönenci ve üretim maliyetleri arasındaki ilişkinin karmaşıklığından bahsetmekte ve çiftlik hayvanı gönencindeki büyük gelişmelerin gıda fiyatlarında küçük artışlara sebep olacağını ileri sürmektedir. Bu çalışmada (Çizelge 3.1.38) yumurta tavukları %15 ile, besi sığırlarının ardından çiftlik hayvanları içinde en fazla gönenç problemi yaşayan hayvan grubu seçilirken, AB ülkelerinde yapılan bir araştırmada (EC 2005), *"hayvan gönencine uygun yetiştirilmiş sistemlerden yumurta alırken ekstra %10'a kadar fazla ücret ödemeyi kabul eden"* katılımcıların oranı %46 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise katılımcılardan *"alacakları hayvansal üründe %10'a kadar fazla ücret ödemeyi kabul edenlerin"* oranı öğrencilerde %65, veteriner hekimlerde %63, hayvan sahiplerinde %63 ve tüketicilerde %65 bulunmuştur (Çizelge 3.1.19). Kjaernes ve arkadaşlarının (2005) İtalya, Fransa, Macaristan, İngiltere, Hollanda, Norveç ve İsveç'te yaptığı çalışmada ankete katılanların %65-87'si hayvan gönencini önemsediklerini belirtirlerken, alışverişe çıktıklarında hayvansal ürün alma sırasında hayvan gönencini düşünme oranı %26-53'e inmektedir. Yapılan bir çalışmada (Miele ve Evans 2005) katılımcıların hayvansal ürün alırken hayvan gönencini birinci derecede ön plana almadıkları, fakat bu konuyla ilgili soru sorulduğunda yüksek bir ilgi ve sorumluluk gösterdikleri belirlenmiştir. Yukarıdaki çalışma sonuçları dikkate alındığında, bu çalışmada elde edilen %64'lük *"%10'a kadar daha fazla para"* ödenebileceği sonucunun, EC'nin (2005) çalışmasından bir miktar fazla bulunması dikkat çekici olup, bu oranın uygulamada nasıl olacağının başka bir araştırma ile ortaya konulması gerekmektedir.

Smith'e (1998) göre, hayvan gönenci konusunda yeterli duyarlılığın olmadığı yıllarda tüketiciler hayvansal ürün alırken önce ürünün fiyatını, sonra kalitesini ön plana almaktayken, günümüzde *"vicdan faktörleri"* olarak tanımlanan gönenç ve çevresel faktörleri göz önünde bulundurmaktadırlar. EC (2007) tarafından yapılan araştırmaya göre, hayvan gönencine uygun koşullarda yetiştirilen ürünlerle ilgili bilgilere müşteriler tarafından *"ürünlerde daha kolay ulaşılmalı"* düşüncesine katılımcıların %33'ü destek vermiştir. *"Günümüz etiket sistemleri hayvan gönencine uygun sistemlerde yetiştirilmiş ürünlerin kolayca ayırt edilebilmesine olanak tanıyor mu?"* sorusuna ise %34 evet yanıtı verilmiştir. Kjaernes ve arkadaşlarının (2005)

yaptığı çalışmada hayvan gönencine duyarlı olunduğunu, fakat gönence uygun üretilmiş hayvansal ürün bulmak için çok fazla zamana ihtiyaç olduğunu düşünen katılımcıların oranının %35-55 arasında değiştiği bildirilmiştir. EC (2007) çalışmasına göre, "*Hayvan gönencine daha uygun yetiştirilmiş hayvanların ürünlerini alabilmek için her zaman alışveriş yaptığınız yeri değiştirir misiniz?"* sorusuna katılımcıların %60'ı evet yanıtını vermiştir. Bu çalışmada ankete katılanların %91'i *"Hayvansal ürün (Et, süt ya da yumurta) etiketinden "hayvan gönencine uygun şartlarda yetiştirilmiştir" logosu ya da ifadesi olup olmadığını"* anlamak istediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 3.1.17). Buradan hareketle Türkiye'de kamuoyunun bu konuda yapılacak yasal bir düzenleme ile getirilecek "logo" ya da "hayvan gönencine uygun üretilmiş ürün" ibaresi uygulamasına hazır olduğu ileri sürülebilir.

Vejetaryenler üzerinde yapılan bir çalışmada (Fox ve Ward 2008) katılımcıların %45'inin etik, %27'sinin sağlık ve %1'inin de çevresel sebeplerle vejetaryenliği tercih ettikleri belirtilmiştir. Gardner ve Goldberg'in (2007) ABD'de hayvanları koruma kuruluşu üyesi ve laboratuarlarda araştırmacı olarak çalışanlar üzerinde yaptığı çalışmada, katılımcıların %29'u vejetaryen olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada ise (Çizelge 3.1.11) ankete katılan veteriner hekimlerin %2'ye yakını vejetaryen olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmadaki veteriner hekimlerin vejetaryenlik oranının, Gardner ve Goldberg'in (2007) yaptığı çalışmadaki araştırmacıların vejateryenlik oranından çok düşük bulunması, Türkiye ve ABD arasındaki sosyo-kültürel yapının farklılığından kaynaklandığı düşünülebilir.

Çiftlik hayvanlarında gönenç problemlerinin bir bölümünün yetiştiricilikte yüksek verimle çalışma ve biyoteknoloji kullanımından ortaya çıktığı belirtilmektedir. Örneğin süt veriminin arttırılmasına yönelik girişimlerin ineklerde yüksek insidensli mastitise yol açtığı ve bunun da hayvan gönencini azalttığı ortaya çıkmıştır. İn vitro yöntemlerle geliştirilen embriyodan doğan koyun ve sığır yavrularında doğum ağırlığı artışı, güç doğum oranında yükselme ve daha uzun gebelikler şekillenmektedir. Bu da hem annenin hem de yavrunun gönencini azaltmaktadır. Klonlama ve transgenesis uygulamalarında hayvanlarda farklı sorunların ortaya çıktığı ve embriyoların ancak %1'inden azının canlı kaldığı ve yaşayanların bazılarında ciddi anormalliklerin geliştiği görülmüştür (Christiansen ve

Sandoe 2000). Bu çalışmada katılımcıların %60'ının (Çizelge 3.1.33) hayvanlar üzerinde verim artışına yönelik olarak yapılan çalışmaların hayvanlarda gönenç problemlerine yol açacağını belirtmiş olması, insanların bu konudaki bilinç düzeyini ortaya koymaktadır.

İngiltere'de iki veteriner fakültesinde, klinik öncesi dönem, klinik dönem ve son sınıfta yapılan ankette öğrencilerin hayvan gönencine karşı tutumları değerlendirilmiştir. Çalışmada bayan öğrencilerin hayvanlara empatiyle yaklaşma seviyesinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Paul ve Podberscek 2000). Lascelles ve Main'in (2002) ve Livingston'un (2002) veteriner fakültelerinde yaptıkları çalışmalarda erkek öğrencilerin empatiyi bayan öğrencilere göre daha az kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özen ve arkadaşlarının (2009) veteriner fakültesi öğrencileri ve eğitimcileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada, *"hayvanların ahlaki konumlarıyla"* ve *"hayvanların öldürülmesiyle"* ilgili olarak, bayan katılımcıların erkek katılımcılara göre daha pozitif bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada ise hayvan kullanım etiğiyle ilgili olarak sunulan sette, katılımcılar insan merkezli bir tutum sergilerken (Çizelge 3.3.2.); set, cinsiyet bakımından incelendiğinde bayların (x=3.90), bayanlara (x=3.63) göre daha insan merkezli bir tutumu ortaya koydukları belirlenmiştir (p=0.004). Bulgular cinsiyet bakımından incelendiğinde, Özen ve arkadaşlarının (2009) çalışmasına benzer şekilde, bu çalışmada da bayanların erkeklere göre daha duyarlı bir yaklaşım içinde oldukları belirlenmiştir.

Livingston'a (2002) göre, veteriner fakültesi öğrencileri eğitimlerine devam ettikleri süreç içinde hayvan gönenci sorunlarına karşı yıllar geçtikçe giderek duyarsızlaşmaktadırlar. Çalışmada *"et alırken hayvanların gönenç durumunu düşünürüm"* diyenlerin oranı öğrencilerde %54, veteriner hekimlerde ise %53 bulunmuş; *"hiç düşünmem"* diyenlerin oranı öğrencilerde %20, veteriner hekimlerinde %25 olarak bulunmuştur (Çizelge 3.2.3).

Özen ve arkadaşlarının (2004) klinisyen veteriner hekimler üzerinde yapmış oldukları çalışmada katılımcıların yarısına yakını (%45) kendilerini hayvanlara karşı sorumlu hissederken, sadece %5'inin hayvanları koruma derneklerine üye oldukları belirlenmiştir. Bu çalışmada ise katılımcıların %5'i, hayvanları koruma derneğine üye olduklarını belirtirken, veteriner hekimlerde bu oran %9 bulunmuştur (Çizelge 3.1.12). Bu çalışma sonuçlarına göre, veteriner hekimlerin hayvanları koruma

derneğine üyelik oranları biraz yüksek olsa da bu oran genelin içinde oldukça düşük bir düzeydir.

Franklin'in (2007) Avustralya'da yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların %68'i mülklerinde hayvan beslemekte, %88'i besledikleri hayvanlarını ailelerinin birer üyesi olarak görmektedir. Hayvan bakmanın (pet hayvanları gibi) doğal bir şey olmadığını ve bu durumun hem insanları hem de hayvanları küçük düşürücü bir uygulama olduğunu düşünenlerin oranı yalnızca %10 olup, hayvanlarına kötü davranan kişilerin aynı şekilde cezalandırılması gerektiğini belirtenlerin oranı %84 olmuştur. Gardner ve Goldberg'in (2007) ABD'de hayvanları koruma kuruluşu üyeleri ve laboratuarlarda araştırmacı bilim adamları üzerinde yaptıkları çalışmada katılımcıların %77'si *"arkadaş hayvan"* sahibi olduğunu bildirmiştir. Özen ve arkadaşlarının (2004) klinisyen veteriner hekimler üzerinde yapmış oldukları çalışmada klinisyen veteriner hekimlerin %53'ünün pet hayvanı besledikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada ise veteriner fakültesi öğrencilerinin %59'u evinde hayvan (pet, egzotik, vahşi) beslediklerini/besliyor olduklarını belirtirken, bu oran veteriner hekimler içinde %40'a düşmektedir (Çizelge 3.1.7). Bu çalışmada pet besleyen veteriner hekimlerin oranının, Özen ve arkadaşlarının (2004) yapmış oldukları çalışmadaki orandan düşük bulunması, katılımcı veteriner hekimlerin hem kamu hem de serbest veteriner hekimlerden seçilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İnsanoğlunun karşılaştığı medikal problemler ve hayvanlarda görülen hastalıkların teşhis ve tedavisi kapsamında hayvan deneylerinin mecburiyeti günümüz koşullarında kaçınılmaz olarak kabul edilmektedir (WVA 1991). Buna paralel olarak başta bir çok gelişmiş ülke laboratuarlarında ve ilgili eğitim kurumları olmak üzere, birçok eğitim ve araştırma kuruluşunda yukarıda belirtilen sağlık problemlerine çözüm bulmak amacıyla, her yıl milyonlarca deney hayvanı kullanılmaktadır (Robertson 2002, Anon. 2005). Pifer ve arkadaşlarının (1994) 15 ülkede yapmış oldukları çalışmada *"insanların, sağlık problemleriyle ilgili yeni bilgiler üretse de, hayvanlarda acıya ve yaralanmalara yol açan araştırmalar için bilim adamlarına izin verilmeli mi?"* sorusuna Fransa'daki katılımcıların %68'i, Kanada'dakilerin %49'u, ABD ve Japonya'dakilerin %42'si karşı çıkmıştır. Cinsiyet bakımından incelendiğinde Fransa'daki bayanların %74'ü, erkeklerin %63'ü; Kanada'daki bayanların %56'sı, erkeklerin %42'si; ABD'deki bayanların %51'i,

erkeklerin %32'si ve Japonya'daki bayanların %44'ü, erkeklerin %41'i bu yargıya karşı çıkmıştır. Plous (1996) yaptığı araştırmada erkeklerin ancak %39'u, bayanların ise %21'i araştırmalarda hayvan kullanımını kuvvetli bir şekilde desteklemekte; erkeklerin %77'si, bayanların ise %58'i gelişme için hayvanlarla yapılan araştırmaları gerekli görmekte; erkeklerin %49'u, bayanların ise %34'ü araştırmalarda kullanılan hayvanlara insani muamele yapıldığını düşünmektedir. Yerlikaya ve arkadaşlarının (2004) yapmış oldukları çalışmada, hayvan hakları ve araştırmalarda hayvan kullanımı konularında bayanlar erkeklere göre daha hayvan merkezli bir tutum ortaya koymuşlardır. Franklin'in (2007) Avustralya'da yapmış olduğu araştırmada katılımcıların %55'i *"insan hayatı kurtulacaksa medikal testlerde hayvan kullanmayı"* doğru bulmaktadır. Gardner ve Goldberg'in (2007) ABD'de hayvanları koruma örgütü ve laboratuarlarda araştırmacı bilim adamları üzerinde yaptıkları çalışmada *"Yapılan deneyle elde edilen bilgi eğer tıbbi gelişmeye katkı sağlıyorsa hayvan deneyi kabul edilebilir mi?"* sorusuna yaklaşık %60 oranında evet yanıtı verilirken, *"Yapılan deneyle elde edilen bilgi tıbbi gelişmeye katkı sağlarken hayvanlarda acıya yol açarsa hayvan deneyi kabul edilebilir mi?"* sorusuna ise yaklaşık %43 oranında evet yanıtı verilmiştir. Hayvanlar üzerinde yapılan bilimsel çalışmaların bilime olan katkısının incelendiği çalışmada (Knight 2007), 1995-2004 yıllarında şempanzelerle çalışılarak yayımlanan 749 literatürden 95'i rasgele seçilmiş ve bunlardan %50'sine sonraki bilimsel çalışmalarda atıf yapılmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular, çalışmaların genel olarak biyomedikal bilginin gelişmesine düşük düzeyde katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada (Çizelge 3.1.58) *"Araştırmanın insanlığa sağlayacağı yarar, hayvanın deney sırasında çekeceği fiziksel ve zihinsel acı, ağrı ve ıstıraptan önemlidir"* yargısına %60 oranında katılım bulunmuşken, *"İnsani metotlarla yapılan her türlü bilimsel araştırmada hayvanlar kullanılabilir"* yargısına %74 oranında katılım olmuştur (Çizelge 3.1.55). Hayvan kullanım etiği ile ilgili olarak sunulan set incelendiğinde genelde katılımcıların daha insan merkezli bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Veteriner hekimler ve öğrencilerin, hayvan sahibi ve tüketicilere, erkeklerin de bayanlara göre daha insan merkezli bir tutum ortaya koydukları belirlenmiştir (Çizelge 3.3.2). Bu çalışma ile Plous (1996), Franklin (2007) ile Gardner ve Goldberg (2007)'in çalışmalarına benzer şekilde, katılımcılar hayvanların insanlar tarafından kullanımı konusunda, insan yararına olan durumlarda az da olsa insan merkezli bir tutum içine girdikleri ileri sürülebilir.

Genel görüşe ve yasal zorunluluklara göre, araştırmalarda kullanılan hayvanların çektiği acı ve sıkıntının bilimsel nitelik açısından olduğu kadar hayvan gönenci, etik yükümlülük ve toplumsal duyarlılık gereği de minimuma indirilmesi gerekmektedir (Stephens ve Conlee 2007). Franklin'in (2007) Avustralya'da yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların %55'i *"hayvanların da insanlar gibi ahlaki hakları"* olduğunu belirtmişlerdir. Yerlikaya ve arkadaşlarının (2004) yapmış oldukları çalışmada araştırmalarda hayvan kullanımı ve alternatif metotlar karşılaştırılmış, katılımcıların %74'ü araştırmalarda hayvan kullanımının alternatif metotlara göre daha bilimsel, %71'i daha geçerli, %60'ı daha kolay, %51'i daha ekonomik, %17'si daha vicdani bulduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada *"bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımı bilgi edinmenin tek yoludur"* yargısına katılımcıların %67'si katılmaktadır (Çizelge 3.1.56). *"Hayvanların deneyler sırasında acı, stres ve yoksunluğa maruz bırakılması; ancak, başka bir bilimsel seçenek olmadığı durumlarda kabul edilebilir"* yargısına ise katılımcıların %72'si katılmaktadır (Çizelge 3.1.57). Dünyada bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımı yerine alternatif metotların kullanılmasıyla ilgili çalışmalar ve kongreler (Örneğin; World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences) düzenlenirken ve AB ile gelişmiş ülkelerde bilimsel araştırmalarda kullanılan hayvan sayıları genel olarak azalma (De Greve ve De Leeuw 1996, Eddy-Kulpa 2007, Spielmenn ve ark. 2007) eğilimi göstermektedir. Çalışmada katılımcıların hemen hemen üçte ikisinin "*bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımını bilgi edinmenin tek yolu"* olarak görmesi, insanların bilimsel araştırmalarda kullanılan alternatif metotların varlığı konusunda yeterli ve doğru bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucu elde edilen verilere göre katılımcılar insan yararı için hayvanların yetiştirilmesi gerektiğine inanmakta ve hayvanların yaşam koşullarının gönenç dikkate alınarak iyileştirilmesi yönünde tutum sergilemektedirler. Yapılan çalışmada hayvan gönencinde kaygı duyulan en önemli noktanın barınaklar olması, bu konudaki koşulların iyileştirilmesinin hayvan gönencine ve hayvan kullanım etiğine yararlı bir uygulama olacaktır.

Çalışmada, yetiştiricilik şekliyle elde edilecek hayvansal ürünler arasında ve de gönençle gıda kalitesi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ve hayvan gönencine uygun yetiştirilmiş hayvansal ürün almanın gönence katkı sağlayacağı düşünüldüğü ortaya konulmaktadır. Ayrıca çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğu et, süt, yumurta alırken, etiketlerinden hayvan gönencine uygun şartlarda yetiştirilmiş hayvanlardan olup olmadığını anlamak istediklerini belirtmiştir. Etiket sisteminde *"gönence uygun yetiştirilmiş hayvan ürünü"* ifadesi ya da *"logosu"* kullanılarak, insanların hayvan gönencine uygun yetiştirilmiş hayvanlardan elde edilen ürünleri kolayca ayırt etmeleri sağlanabilir.

Hayvan gönenci ve hayvan hakları konularındaki problemlerin çözümü için, öncelikle bu kavramların tam ve doğru bir şekilde bilinmesi gerekmektedir. Ancak çalışmada, bu kavramların tam olarak bilinmediği, hatta veteriner fakültesi öğrencilerinde ve veteriner hekimlerde bu iki kavramın aynı olduğu yönünde cevap verenlerin oranın yüksek olması veteriner hekimliği mesleğinde bu konuların eğitimi ve öğretimi açısından yeniden değerlendirilmesi gereken bir *"eğitim sorunu"* olduğu ileri sürülebilir.

Günümüz nüfus artışına paralel olarak insanların gıda gereksiniminin giderek artması zootekni, hayvan besleme ve benzeri bilim alanlarının hayvanlardaki verim artışı çalışmalarını daha da önemli kılmaktadır. Ancak bu noktada hayvanlardaki gönenç durumuyla insanlığın gıda gereksinimi dengesinin hayvan sağlığı, hayvan gönenci ve insan sağlığı kapsamında ortak paydalarda buluşularak geniş bir perspektifte ele alınıp yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımı günümüz bilim dünyasında kaçınılmaz bir gerçek olup, çalışmada katılımcılar deneylerde kullanılan hayvanların durumunun hayvan gönenci bakımından iyileştirilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bayanların baylara göre hayvanların deneylerde kullanımı ve hayvan gönenci konusunda daha duyarlı oldukları ileri sürülebilir. Bu noktada bayların bu tutumlarını değiştirmeleri için meslek içi eğitime önem verilmesi gerekmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre katılımcıların genelde hayvan gönenciyle ilgili konularda duyarlı oldukları, hayvan gönenci göz önüne alınarak yapılan yetiştirciliğe ve bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımına insan merkezli bir tutumla yaklaştıkları belirlenmiştir. Veteriner hekimliği etiği ve hayvan kullanım etiği açısından değerlendirildiğinde, veteriner hekimlerin ve veteriner fakültesi öğrencilerinin bu konularda hayvan sahipleri ve tükecilere göre daha hayvan merkezli bir tutum sergilemeleri beklenirken daha insan merkezli tutum sergilemeleri dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

6. ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkiye'de Veteriner Hekimler, Veteriner Hekimliği Öğrencileri, Hayvan Sahipleri ve Toplumun Hayvan Gönenci (Refahı) Tutumları Üzerine Anket Çalışması

"Serdar İZMİRLİ"

Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ / KONYA-2009

Bu tezin amacı; son yıllarda giderek önem kazanan hayvan gönenci konusunda veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve hayvansal gıda tüketicilerinin tutumlarını belirlemektir. Bu çalışma sonucu elde edilen veriler toplumun farklı kesimlerindeki hayvan gönenci yaklaşımının ortaya konulmasına ve gerek eğitim noktasında gerekse duyarlılık oluşturulması noktasında farklı toplum kesimlerine yönelik ileri zamanlar için çeşitli projeler gerçekleştirilip bu konudaki olası noksanlıkların giderilmesine yönelik çalışmalar yapılabilmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca Türkiye'de hayvan gönenci bilincine yönelik veriler sağlanarak bu bağlamda uygulamaya yönelik stratejiler ortaya konulacak ve uzun dönemli hayvan gönenci planlarının daha sağlam, ülke gerçekleri ile örtüşür bir yaklaşımla oluşturulmasına olanak sağlanacaktır.

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'deki veteriner hekimler, veteriner hekimliği öğrencileri, hayvan sahipleri ve hayvansal gıda tüketicileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini temsil edecek örneklemin alınacağı iller Türkiye'nin coğrafi bölgeleri esas alınarak ve öncelikle temsil yetenekleri daha sonra ise örneklemi oluşturacak katılımcıların görev alanlarının bulunabilme potansiyeli ve veteriner fakültesine yakınlıkları dikkate alınarak, her bölgeden bir il kura ile seçildi.

Birinci bölümde, katılımcıların genel karakteristiklerine yönelik 12 demografik soru; ikinci bölümde ise çoktan seçmeli sorularla hayvansal gıda (et, süt vb) tüketiminin hayvan gönencine karşı tutumu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla 13 kapalı uçlu soru hazırlandı. Üçüncü bölümde; hayvan gönenciyle ilgili genel tutumu belirlemek amacıyla "Likert Tipi" sayısal ölçeğe göre 11 yargı sunuldu. Anketin dördüncü bölümünde; katılımcılardan, dokuz soruda hayvan gönenciyle ilgili bazı özel durumlarda etkili olduğu düşünülen faktörlerin önemlilik derecesine göre değerlendirmesi ve bir soruda ise farklı çiftlik hayvan türlerinin gönenç düzeyleriyle ilgili değerlendirme yapmaları istendi. Anketin beşinci bölümünde ise; hayvan kullanım etiğiyle ilgili ve insan merkezli düşünceden temel almış "Likert Tipi" sayısal ölçeğe göre altı adet yargı verilip hayvan gönenci tutumu ile etik tutum arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışıldı.

Anket uygulaması sonucu elde edilen veriler SPSS 10.0 istatistik programı ile sıklık, ki-kare ve varyans analiz testlerine tabi tutuldu.

Bu çalışma sonuçlarına göre katılımcıların genelde hayvan gönenciyle ilgili konularda duyarlı oldukları, hayvan gönenci göz önüne alınarak yapılan yetiştirciliğe ve bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımına insan merkezli bir tutumla yaklaştıkları belirlenmiştir. Veteriner hekimliği etiği ve hayvan kullanım etiği açısından değerlendirildiğinde, veteriner hekimlerin ve veteriner fakültesi öğrencilerinin daha insan merkezli tutum sergilemeleri dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilmiştir

Anahtar Sözcükler: Etik; Gönenç; Hayvan Kullanım Etiği

7. SUMMARY

A Survey on Animal Welfare Attitudes of Veterinary Surgeries, Veterinary Students, Animal Owners and Society in Turkey

The purpose of this study is to determine attitudes of veterinarians, students of veterinary medicine, owners of livestock and consumers of animal foodstuff regarding animal welfare, a topic that has gained significance in recent years. The data that will be gathered as a result of this study will help reveal attitude to animal welfare in different sections of society, and develop projects in the future aimed at different sections of society such as conducting educational activities and raising consciousness, thereby eliminating shortcomings in this regard. Moreover, practical strategies will be mentioned in this context by providing data about consciousness regarding animal welfare in Turkey and thus help make long-term animal welfare plans in a more solid manner that will also be compatible with the realities of the country.

The population of this study consists of veterinarians, students of veterinary medicine, owners of livestock and consumers of animal foodstuff in Turkey. The provinces from which the sample group that represented the population of the study was taken were selected in the following manner: one province was chosen from each of the seven geographical regions of Turkey by lot on the basis of their representative skills, the possibility of the availability of the area of duty of participants that was to constitute the sample group and their proximity to the faculty of veterinary medicine.

In the first section, 12 demographic questions aimed at finding out general characteristics of the participants were asked while in the second section 13 close-ended multiple-choice questions were asked to determine how consumption of animal foodstuff (meat, milk etc.) affects attitude towards animal welfare. In the third section, 11 statements were given according to the "Likert Type" numerical scale to determine general attitude regarding animal welfare. In the fourth section of the survey, the participants were asked in nine questions to evaluate the factors that were thought to be effective in some specific situations concerning animal welfare according to their level of significance. And in one question, the participants were asked to evaluate the animal welfare of the several livestock animal species. In the fifth section of the survey, six statements were given according to the "Likert Type" numerical scale about animal use ethics which were base on anthropocentric idea and an attempt was made to determine the relationship between attitude to animal welfare and ethical attitude.

Data obtained subsequent to the administration of the survey were analysed using the SPSS 10.0 statistical programme. The data were analysed on the SPSS 10.0 statistical programme by subjecting them to frequency, chi – square and variance analysis tests.

It has been determined that the participants were generaly sensitive related to animal welfare subjects and their attitudes were anthropocentric to breeding and animal use in scientific researchs. When it was evaluate in point of the veterinary ethics and animal use ethics, it is interesting that veterinarians and students were expose more sensitive attitudes than animal owners and meat consumers.

Key Words: Ethics; Welfare; Animal Ethics

8. KAYNAKLAR

1. Anon. Laboratory animals: statistical reports, 2005, Erişim Tarihi: 06 Ocak 2009, http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/reports_en.htm
2. Appleby MC. The relationship between food prices and animal welfare, J. Anim. Sci. 2005; 83: 9-12.
3. Appleby MC, Hughes BO. Introduction. In: Appleby MC and Hughes BO, editors. Animal Welfare, First Edition, Cambridge- UK, University Press; 1997, p.XI-XIII
4. Baker R. Teaching animal welfare: a new postgraduate subject at the University of Adelaide, Proceedings of the 2nd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, p. 427-30, 20-24 October 1996, Utrecht, Nedherlands
5. Balls M. Professor W.M.S. Russell (1925-2006): doyen of the Three Rs, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p.1-7, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan
6. Baş T. Anket, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık; 2003; 55-95.
7. Başağaç Gül RT. Bilimsel araştırmalar ve hayvan deneyleri, Arda B., Kahya E., Başağaç R.T.editörler, Bilim etiği ve bilim tarihi, 1. baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2004; 141-60.
8. Batho H, Bendixen H, Meyer-Gerbaulet H, Westergaard J. Animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957, 2007; Erişim Tarihi: 23 Ocak 2009, http://bookshop.europa.eu/eubookshop/download.action?fileName=ND8207458ENC_002.pdf&eubphfUid=591647&catalogNbr=ND-82-07-458-EN-C
9. Bennett RM, Anderson J, Blaney RJP. Moral intensity and willengness to pay concerninig farm animal welfare issues and implications for agricultural policy, J. Agric. Econ., 2002; 15:187-202.
10. Birbeck R. A European perspective on farm animal welfare, JAVMA, 1991; 198 (8): 1377-80.
11. Blokhuis HJ. Introducing the welfare quality project, Welfare Quality Conference Proceedings, p:3-8, 17/18 November 2005, Brussels, Belgium
12. Blokhuis HJ, Hopster H, Geverink NA, Korte SM, Van Reenen CG. Studies of stress in farm animals. Comparative Haematology International, 1998; 8: 94-101.
13. Blokhuis HJ, Ekkel ED, Korte SM, Hopster H, Van Reenen CG. Farm animal welfare research in interaction with society, Vet Q, 2000; 22(4): 217–22.
14. Bruce D, Bruce A. Animal Welfare and Use, In: Hudges J ve Han I, editors, Livestock, Ethics and Quality of Life, Wallingford, UK, CABI Publishing, 2000, p:53-77.
15. Chilton S, Burgess D, Hutchinson W. The relative value of farm animal welfare, Ecological Economics, 2006; 59 (3):353-63.
16. Christiansen S, Sandoe P. Bioethics: Limits to the interference with life, Animal Reproduction Science, 2000; 60-61: 15-29.
17. Clark JM. Altenative research and practice supported by international veterinary professionals, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p.21-27, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan
18. Croney CC, Millman ST. Board-ınvıted revıew: the ethical and behavioral bases for farm animal welfare legislation, J. Anim Sci., 2007; 85:556-65.
19. Crook A. The CVMA animal abuse position-how we got here, Can Vet J, 2000; 41: 631-33.
20. CWFTR - Compassion in World Farming Trust Report. The welfare of broiler chickens in the European Unıon, United Kingdom, 2003

21. De Greve P, De Leeuw W. Developments in alternatives and animal use in Europe, Proceedings of the 2nd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, p.127-36, 20-24 October 1996, Utrecht, Nedherlands

22. Duncan IJH, Fraser D. Understanding animal welfare. In: Appleby MC and Hughes BO, editors. Animal Welfare, First Edition, Cambridge- UK., University Press, 1997; p: 19-31

23. EC-European Commission. Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals, Special Eurobarometer 229th Report, 2005; 1-73.

24. EC-European Commission. Attitudes of EU citizens towards animal welfare, Special Eurobarometer 270th Report, 2007; 1-51.

25. Eddy–Kulpa J, Snyder M, Stokes W. A review of trends in animal use in the United States (1972-2006), Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p. 163-65, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

26. Edwards JD. The role of the veterinarian in animal welfare – A global perspective, Global Conference on Animal Welfare: an OIE Initiative Proceedings; p: 27-32, 23-25 February 2004, Paris, France

27. FAWC-Farm Animal Welfare Council. Report on the welfare of broiler chickens. UK: 1992; 9

28. Forsberg NE, Taur JS, Xiao Y, Chesbrough H. Internationalization of the animal science undergraduate curriculum: A survey of its current status, barriers to its implementation and its value, J. Anim. Sci., 2003; 81:1088-94.

29. Fox N, Ward K. Health, ethics and environment: A qualitative study of vegetarian motivations, Appetite, 2008; 50(2-3): 422-29.

30. Franklin A. Human-nonhuman animal relationships in Australia: an overview of results from the first national survey and follow-up case studies 2000-2004, Society and Animals, 2007; 15: 7-27.

31. Friend TH. Teaching animal welfare in the land grant universities, J of Anim Sci, 1990; 68(10):3462-67.

32. Gardner RM, Goldberg AM. Pain-free animals: An acceptable refinement, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p. 145-49, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

33. Getz W, Baker F. Educational methodology in dealing with animal rights and welfare in public service, J Anim Sci, 1990; 68: 3468-74.

34. Goldberg AM. The science of altenatives: 25 years and tomorrow, Altenatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p. 29-36, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

35. Grandin T. Maintenance of good animal welfare standarts in beef slaughter plants by use of auditing programs, JAVMA, 2005; 226(3): 370-73.

36. Grethe H. High animal welfare standards in the EU and international trade – How to prevent potential 'low animal welfare havens'?, Food Policy, 2007; 32: 315–33.

37. Hammond AC. Animal well-being in pharmacology and toxicology research, J of Anim Sci, 1994; 72(2):523-27.

38. Hartung J, Briese A. Önsöz, Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı, Bildiriler Kitabı, s.5-6, 2005, Ankara

39. Heleski CR, Mertig AG, Zanella AJ. Assesing attitudes toward farm animal welfare: A national survey of animal science faculty members, J Anim Sci, 2004; 82: 2806-14.

40. Hewson C. What's animal welfare science all about? Can Vet J, 2004; 45: 254-58.

41. Hodges J. Culture, values and ethics of animal scientists, Livestock Science, 2006; 103:263– 69.

42. İzmirli S, Dere S. Türkiye'de ve Dünya'da broiler gönencine karşı farklı yaklaşımlar, II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 391-96, 24-26 Nisan 2008, Konya

43. Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, 8. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 1998

44. Katherine A. Animal behavior and animal welfare, 1991; JAVMA, 198(8): 1355-60.

45. Keeling L. Developing a monitoring system to assess welfare quality in cattle, pigs and chickens, Welfare Quality Conference Proceedings, p: 46-50, 17/18 November 2005, Brussels, Belgium

46. Kjaernes U, Lavik R, Kjoerstad I. Animal friendliness and food consumption practices. Preliminary results from population surveys in 7 countries, Welfare Quality Conference Proceedings, p: 26-33, 17/18 November 2005, Brussels, Belgium

47. Knight A. Chimpanzee experiments: Questionable contributions to biomedical progress, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p:119-24, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

48. Koolhaas JM, Baumans V, Blom HJM, Von Holst D, Timmermans PJA, Wiepkema PR. Behavior, stress and well-being, In: Van Zutphen LFM, Bowmans V, Beynen A, editörs, Principles of laboratory animal science. Amsterdam, The Netherlands, Elsevier Science Publishers B.V., 1993, 75-99.

49. Lascelles B, Main D. Surgical trauma and chronically painful conditions – within our comfort level but beyond theirs? JAVMA, 2002; 221(2): 215-22.

50. Livingston A. Ethical Issues Regarding Pain in Animals, JAVMA, 2002; 221(2) : 229-33.

51. Maden M. Veteriner Adli Tıp, Birinci Basım, Konya, Pozitif Matbaacılık, 2007: 253.

52. Manteca X, Boivin X, Reenen KV, Mendl M, Beerda B, Lawrence AB, Bach A, Jones B. Developing practical species-specific measures to improve farm animal welfare, Welfare Quality Conference Proceedings, p:51-62, 17/18 November 2005, Brussels, Belgium

53. Mejdell CM. The role of councils on animal ethics in assessing acceptable welfare standards in agriculture, Livestock Science, 2006; 103: 292–96.

54. Miele M, Evans A. European consumers' views about farm animal welfare, Welfare Quality Conference Proceedings, p:,9-25, 17/18 November 2005, Brussels, Belgium

55. Milburn C. Intruduction animal welfare into the education system, The status of animals-ethics, education and welfare, The UK., BPCC Wheatons Ltd., 1989. p: 73-78.

56. Odendal JSJ. Animal Welfare in Practice, Applied Animal Behaviour Science, 1998; 59: 93-99.

57. Osmanağaoğlu Ş. Hayvan hakları ile hayvan gönencinin ayrımı ve veteriner hekimin yeri, Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Bildiriler Kitabı, 67-74, 09-10 Haziran 2005, Ankara

58. Özdamar K. Paket programlar ile istatistiksel veri analizi I, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniv. Fen Fak. Yay., 1997

59. Özen A. Hayvanlarla olan ilişkimizi düzenleme anahtar tutum: "Hiç Değilse", Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Bildiriler Kitabı, 75-82, 09-10 Haziran 2005, Ankara

60. Özen A, Öztürk R, Yaşar A, Armutak A, Başağaç T, Özgür A, Şeker I, Yerlikaya H. An attitude of veterinary practitioners towards animal rights in Turkey, Vet. Med. – Czech, 2004; 49(8):298-304.

61. Özen A, Özen R, Yaşar A, Armutak A, Bayrak S, Gezman A, Şeker İ. Attitudes of Turkish veterinary students and educators towards the moral status of animals and species rating, Kafkas Üniv Vet Fak Derg, 2009; 15(1): 111-18.

62. Özen R. Hayvan gönencinde etik karar verme süreci ve temel etik ilkeler, Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Bildiriler Kitabı, 83-92, 09-10 Haziran 2005, Ankara

63. Paul E, Podberscek A. Veterinary education and students attitudes towards animal welfare, The Veterinary Record, 2000; 146: 269-72.

64. Pawelek R, Croney C. Animal Welfare, Understanding and Addresing Issues Realted to Well-being of Livestock, USA, Oregon State University, 2003

65. Phillips C. Animal Welfare Matters, Australian Vet J, 2004; 82(1&2): 63-64.

66. Pifer L, Shimizu K, Pifer R. Public attitudes toward animal research: Some international comparisons, Society and animals, 1994; 2: 95-113.

67. Plous S. Attitudes toward the use of animals in psychological researc and education: results from a national survey of psychologists, American Psychologist, 1996; 51(11):1167-80.

68. Quintili R, Grifoni G. Consumer concerns for animal welfare: from psychosis to awareness, Global Conference on Animal Welfare: an OIE Initiative Proceedings; p: 93-96, 23-25 February 2004, Paris, France

69. Reed BT, Jennings M. Promoting consideration of the ethical aspects of animal use and implementation of the 3Rs, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p.131-135, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

70. Richmond J. The 3Rs – Past, Present and Future, Scand, J. Lab. Anim. Sci. 2007; 27: 84-92.

71. Robertson S. What is pain? JAVMA, 2002; 221(2): 202-05.

72. Roenigk PW. Muscle growth and development symposium, keynote adres: World Poultry Consumption, Poultry science, 1999; 78:722-28.

73. Rollin B. Animal welfare, animal rights and agriculture, J Anim Sci, 1990; 68: 3456-61.

74. Rollin B. An introduction to veterinary medical ethics: theory and cases., Ames – Iowa, Iowa State University Press, 1999, p:1-75.

75. Rowan A. The concept of animal welfare and animal suffering, Proceedings of the 2nd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, p. 157-67, 20-24 October 1996, Utrecht, Nedherlands

76. Rowan A, O'brıen H, Thayer L, Patronek G. The focus of anımal protectıon ın the USA ın the 21st century, Farm Anımal Welfare, USA, Tufts University School of Veterinary Medicine, 1999, p:1-99.

77. Russell WMS, Burch RL. The principles of humane experimental technique, 1959, Erişim Tarihi: 18 Mart 2009, http://altweb.jhsph.edu/publications/humane_exp/het-toc.htm

78. SCAHAWR-Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare Report. The welfare of chickens kept for meat production (broilers), European Commission, 2000

79. Shapiro LS. The three Rs as applied practically to animal use, In: Applied Animal Ethics, Delmar, U.S.A., 2000a, p: 73-87.

80. Shapiro LS. Why Animals Are Needed in Reseach, In: Applied Animal Ethics, Delmar, U.S.A., 2000b, p: 137-149.

81. Singer P. Hayvan Özgürleşmesi, 1. Basım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, Çeviri: Hayrullah Doğan 2005; 37-64.

82. Sluis W. EU Sets welfare rules for broilers, World Poultry, 2007; 23(8):26-27.

83. Smith CHB. Veterinarians and animal welfare–a new zealand perspective. Applied Animal Behaviour Science, 1998; 59: 207-18.

84. Spielmann H, Grune B, Liebsch M, Seiler A, Vogel R. Mission and accomplishments of ZEBET, the national centre for Alternatives in Germany at the BfR (Federal Institute for Risk Assesment), Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p.131-135, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

85. SPSS Inc. SPSS 10.0. Spss for Windows, 1999

86. Stamper E. Animal transportation — An industry perspective, Global Conference on Animal Welfare: an OIE Initiative Proceedings; p: 77-78, 23-25 February 2004, Paris, France

87. Steawart M. Teaching of animal welfare to veterinary students, The Status of Animals-Ethics, Education and Welfare, The UK., BPCC Wheatons Ltd., 1989. p: 201-06.

88. Stephens M, Conlee K. A holistic approach to taking research animal suffering seriously, Alternatives to Animal Testing and Experimentation, 6th World Congress on Alternatives & Animal Use in the Life Sciences –Review progress made toward the 3Rs- Proceedings: p.73-78, 21-25 August 2007, Tokyo-Japan

89. Tannenbaum J. Ethics and Animal Welfare: The Inextrable Connection, JAVMA, 1991;198(8):1360-76.

90. Tannenbaum J. Veterinary Ethics: Animal Welfare, Client Relations, Competition and Collegiality, Mosby-Year Book, Inc., USA.,1995, p: 1-13, 171-175.

91. Thornton G. The Welfare of Excess Anigals: Status and Needs, JAVMA, 1992; 200(5): 660-62

92. Ünder H. Çevre Felsefesi, Ankara, Doruk Yayınları, 1996, 164-79.

93. Verhoog H. Intrinsic value and Animal Welfare, Proceedings of the 2nd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, p. 169-77, 20-24 October 1996, Utrecht, Nedherlands

94. Whitney R. The vital link: Veterinarians in biomedical research and laboratory animal care, JAVMA, 1991; 198(8):1385-89.

95. Wilkins DB. The expectations of the international animal welfare movement, Global Conference on Animal Welfare: an OIE Initiative Proceedings; p: 69-71, 23-25 February 2004, Paris, France

96. WVA-World Veterinary Association. Policy statement on animal welfare, well-being and ethology, 1990-91; WVA Bulletin, 7(2): 38-39.

97. Yaşar A. Selçuk üniversitesi veteriner fakültesi'nde hayvan gönenci eğitimi, Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Sunuş Özetleri, 5, 09-10 Haziran 2005a, Ankara

98. Yaşar A. Tarihsel bir bakış açısıyla hayvan gönenci: veteriner hekimliği etiği, hayvan kullanım etiği, hayvan gönenci ve veteriner hekim ilişkisi, Türkiye'de Birinci Hayvan Refahı ve Veteriner Hekimliği Eğitimi Konferansı Sunuş Özetleri, 6, 09-10 Haziran 2005b, Ankara

99. Yaşar A, Ataman MB. Koyunlarda suni tohumlama uygulamaları ve etik açıdan değerlendirilmesi, I. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu Bildirileri, 385-94, 30 Mart-1 Nisan 2006, Elazığ

100. Yaşar A, İzmirli S. Hayvan gönenci ders notları, 2007, Konya

101. Yaşar A, Yerlikaya H. Hayvan gönenci – veteriner hekimliği ilişkisi ve AB'ndeki yasal düzenlemeler üzerine bir araştırma, Vet Bil Derg, 2004; 20(4):17-24.

102. Yerlikaya H, Özen A, Yaşar A, Armutak A, Öztürk R, Bayrak S, Gezman A. A survey of attitudes of Turkish veterinary students and educators about animal use in research, Vet. Med. Czech, 2004; 49(11):413-20.

103. Zhao S, Liu E, Chu Y, Zheng H, Kitajima S, Morimoto M. Numbers of publications related to laboratory animals, Scand. J. Lab. Anim. Sci. 2007; 34(2):81-86.

9. EKLER

EK-A: Anket Formu

VETERİNER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİ, VETERİNER HEKİMLER, HAYVAN SAHİPLERİ VE TOPLUMUN HAYVAN GÖNENCİ (REFAHI) ÜZERİNE TUTUMLARINI BELİRLEME ANKETİ

Açıklama

Bu anket, Arş. Gör. Serdar İZMİRLİ'nin tez projesine veri sağlanması için veteriner fakültesi öğrencileri, veteriner hekimler, hayvan sahipleri ve toplumun hayvan gönenci (refah) üzerine tutum ve davranışlarını bilimsel olarak değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Yanıtlayacağınız bu anket formundan elde edilecek verilerle;

1. Veteriner fakültesi öğrencileri ve veteriner hekimlerin hayvan gönenci (refah) tutumlarını belirlemek; bu tutum derecesinin veteriner hekimliği etiği ve hayvan kullanım etiğiyle ilişkisini ortaya koymak,
2. Hayvan sahipleri ve toplumun diğer kesiminin hayvan gönenci (refah) tutumlarını belirlemek; bu tutum derecesinin hayvan kullanım etiğiyle ilişkisini ortaya koymak,
3. Farklı grupların kendi aralarında karşılaştırmalı istatistiğinin yapılması amaçlanmıştır.

Lütfen dikkat;

1. Bu anket bir test ya da bilgi ölçme formu değildir. Bu yüzden konuyla ilgili tutum ve davranışlarınızı rahatlıkla cevaplara yansıtabilirsiniz. Araştırmadan sağlıklı sonuçlar alınması, sizlerin anket sorularına eksiksiz ve samimi yanıt vermenizle mümkün olacaktır.
2. Sizden ankete isminizi yazmanız istenmemektedir.
3. Lütfen soruları dikkatli okuyunuz ve cevaplayınız. Bu duyarlılığınız verilerin bilimsel değerlendirilmesini önemli derecede etkileyebilir.

Çalışmaya katılma duyarlılığı gösterdiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

BÖLÜM 1

1. Lütfen hangi grupta olduğunuzu belirtiniz.

Veteriner fakültesi öğrencisi	1.sınıf	( )	5.sınıf	( )
Veteriner hekim	Kamu	( )	Serbest	( )
Hayvan sahibi	Pet	( )	Çiftlik hayvanı	( )
Diğer (Toplum, tüketici vb)		( )		

2. Cinsiyetiniz.

Bayan ( ) Bay ( )

3. Yaşınız.

15–22 ( ) 23–40 ( ) 41–54 ( ) 55 ve üzeri ( )

4. Eğitim düzeyiniz.

İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )
Lisansüstü ( ) Diğer (Lütfen belirtiniz) ( )…….

5. En uzun yaşadığınız yer.

Köy ( ) Belde ( ) İlçe ( ) Şehir ( ) Büyükşehir ( ) Diğer ( )……

6. Şu anda yaşadığınız yer?

Köy ( ) Belde ( ) İlçe ( ) Şehir ( ) Büyükşehir ( ) Diğer ( )……

7. Evinizde hayvan (pet, egzotik, vahşi, vb.) beslediniz mi ya da besliyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

8. Çiftlik hayvanı yetiştirdiniz mi ya da yetiştiriyor musunuz?
Evet ( ) Hayır ( )

9. Mesleğiniz.

Sağlık personeli ( )	Veteriner hekim ( )	Mühendis ( )	Öğretmen ( )
İşçi ( )	Çiftçi ( )	Hukukçu ( )	Memur ( )
Serbest meslek ( )	Öğrenci ( )	Diğer(lütfen belirtiniz)……	( )

10. İş durumunuz.
Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( )

11. Vejetaryen misiniz?
Evet ( ) Hayır ( )

12. Hayvanları koruma amacıyla kurulmuş bir derneğe üye misiniz?
Evet ( ) Hayır ( )

BÖLÜM 2

Aşağıdaki sorular sizin hayvansal gıda (et, süt vb) tüketiminizin hayvan gönencine (refah) karşı tutumunuzu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen dikkatli bir şekilde okuduktan sonra size **en uygun seçeneği** **"(X)"** şeklinde işaretleyiniz.

1. Evinize ne kadar sıklıkla et ürünü alınıyor/alıyorsunuz?
Günde bir ( )
Haftada bir ( )
On beş günde bir ( )
Ayda bir ( )
Üç ayda bir ( )
Senede bir ( )
Hiç ( )

2. Haftalık olarak, hangi sıklıkla et tüketiyorsunuz (kümes, sığır, balık, diğer…)?
Haftada bir ( )
Haftada iki- üç ( )
Haftada dört – beş ( )
Haftada beşten fazla ( )
Hiç ( )

3. Et ve et ürünleri alırken ilgili hayvanların gönenç (refah) durumlarını düşünür müsünüz?
Çoğunlukla ( ) Bazen ( ) Çok az ( ) Hiç düşünmem ( )

4. Çiftlik hayvanı yetiştirilen bir yeri (çiftlik, ahır, ağıl, vb) ziyaret ettiniz mi?
Bir kez ( )
İki ya da üç kez ( )
Üçten fazla ( )
Hayır ( )

5. Et, süt ya da yumurta satın alırken bu ürünlerin etiketlerinden, hayvan gönencine (refah) uygun şartlarda yetiştirilmiş hayvanlardan elde edilip edilmediğini anlamak ister misiniz?
Evet ( ) Hayır ( )

6. Yumurta tavuklarının aşağıdaki sistemlerden hangisiyle yetiştirilmesini istersiniz?
Bataryalı kafes sistemi ( )
Diğer kafes sistemleri(tünekli, yuvalı…) ( )
Kapalı kafessiz sistemler ( )
Serbest sistem ya da dışarıda ( )
Tavuk yumurtası almıyorum ( )
Benim için önemli değil ( )

7. Hayvanların gönence (refah) uygun yetiştirilmeleri için, alacağınız hayvansal üründe ne kadar fazladan ücret ödemeyi kabul edersiniz?

% 0–5	( )	% 6–10	( )
% 11–15	( )	% 16–20	( )
% 21–25	( )	% 25'den fazla	( )

8. Hayvan gönencinin (refah) sağlanmasında en büyük sorumluluk sizce aşağıdaki gruplardan hangisine aittir?

Veteriner hekimler	( )	Hayvan sahipleri	( )
Hayvan bakıcıları	( )	Hayvanları koruma gönüllüleri	( )
Politikacılar	( )	Yerel yönetimler	( )
Diğer (Lütfen belirtiniz…	( )		

9. Sizce Türkiye'de aşağıdaki hangi hayvan gruplarında hayvan gönenciyle (refah) ilgili yasal düzenlemeler vardır?

Çiftlik hayvanlarının	( )	Laboratuar hayvanları	( )
Pet hayvanları	( )	Hayvanat bahçesi hayvanları	( )
Barınak hayvanları	( )	Kümes hayvanları	( )

10. Size göre hayvanlardaki gönenç (refah) eksikliğinin sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

Ekonomik sebepler	( )	Hayvan sahiplerinin bilgisizliği	( )
Kamuoyu duyarsızlığı	( )	Mevzuat yetersizliği	( )
Veteriner hekimlerin ilgisizliği	( )	Diğer (Lütfen belirtiniz…)	( )

11. Çiftlik hayvanlarının gönenç (refah) problemlerinin aşılmasında en büyük engelin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Ekonomik sorunlar	( )	Politikalar	( )
Tüketicilerin tutumu	( )	Üreticilerin tutumu	( )
Fikrim yok	( )	Diğer (Lütfen belirtiniz…	( )

12. Sizce hayvan gönenci (refah) ile hayvan hakları kavramı aynı şeyi mi ifade etmektedir?

Evet ( ) Hayır ( ) Fikrim yok ( )

13. Tüm hayvan türleri *(çiftlik, pet, arkadaş, egzotik, laboratuar ve vahşi hayvanlar)* için aşağıdaki durumlardan hangi beşini en önemli gönenç (refah) problemi olarak görüyorsunuz.

Acı	( )
Açlık	( )
Ağrı	( )
Bakım	( )
Bilimsel araştırmalarda kullanılma	( )
Endişe	( )
Fiziksel ve ısı sıkıntısı	( )
Hastalık	( )
Havalandırma sorunu	( )
Kesim	( )
Korku	( )
Nakliye	( )
Normal davranışlarını ortaya koyamama	( )
Ötenazi	( )
Pazarlama	( )
Rahatça dolaşamama	( )
Sağlık hizmeti yetersizliği	( )
Stres	( )
Susuzluk	( )
Uygun olmayan barınaklar	( )
Yaralanma	( )
Yatacak yeterli yerin olmaması?	( )
Yetersiz besleme	( )

BÖLÜM 3

Aşağıda hayvan gönenciyle (refah) ilgili bazı yargılar verilmiştir. Sizin bu yargılara vereceğiniz yanıtlar hayvan gönenciyle (refah) ilgili genel doğruların tespitinde yararlı olacaktır. **Lütfen kendinize en uygun olan seçeneği aşağıdaki gibi işaretleyiniz.**

Örnek:
Katılıyorum (**x**) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

1.Çiftlik hayvanları gönenç (refah) problemi yaşıyor.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

2. Pet hayvanları gönenç (refah) problemi yaşıyor.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

3. Kümes hayvanları gönenç (refah) problemi yaşıyor.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

4. Laboratuar hayvanları gönenç (refah) problemi yaşıyor.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

5. Hayvanların da insanlar gibi yaşama hakları vardır. Hayvanların her ne amaçla olursa olsun öldürülmesi yanlıştır.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

6. Hayvan gönenci (refah) dikkate alınarak yetiştirilmiş hayvanların ürünlerinin alınması, hayvan gönencine olumlu etkiler sağlayacaktır.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

7. Çiftlik hayvanlarının gönence (refah) uygun olarak yetiştirilmeleri, onlardan elde edilecek gıdaların kalitesine olumlu etki yapmaktadır.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

8. Hayvanlar üzerinde yapılan verim artışına yönelik çalışmalar, hayvanlarda gönenç (refah) problemlerine yol açmaktadır.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

9. Hayvan gönencini (refah) sağlamada en büyük görev veteriner hekimlere düşmektedir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

10. Çiftlik hayvanlarının gönenci (refah) kedi-köpek gibi pet hayvanlarının gönenciyle eşit derecede önemlidir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

11. Türkiye'de hayvanların gönenç (refah) düzeyi AB ülkelerine göre daha iyidir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

BÖLÜM 4

Bu bölümde hayvan gönenciyle (refah) ilgili bazı özel durumlarda etkili olduğu düşünülen faktörlerin önem sırası tespit edilmeye çalışılacaktır. Sizden, aşağıda verilen yargılarla ilgili faktörleri önem sırasına göre puanlama yapmanız istenmektedir. **Lütfen en önemlisine en yüksek puanı vererek derecelendirme yapınız.**

1. Aşağıdaki hayvan gruplarından hangilerinin en fazla gönenç (refah) problemi yaşadığını düşünüyorsunuz? (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Çiftlik hayvanları	( )
Egzotik hayvanlar	( )
Eğlence ve gösteri (boğa güreşi vb) amaçlı kullanılan hayvanlar	( )
Hayvanat bahçesi hayvanları	( )
Kümes hayvanları	( )
Laboratuar hayvanları	( )
Pet hayvanları	( )
Reklâm amaçlı kullanılan hayvanlar	( )
Sirk hayvanları	( )
Vahşi hayvanlar	( )

2. Aşağıdaki çiftlik hayvanı gruplarından hangilerinin en fazla gönenç (refah) problemi yaşadığını düşünüyorsunuz? (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Atlar	( )
Besi sığırları	( )
Çiftlik balıkları	( )
Diğer kanatlılar (hindi, ördek, vb…)	( )
Domuzlar	( )
Et piliçleri (broiler)	( )
Koyunlar	( )
Süt inekleri	( )
Tavşanlar	( )
Yumurta tavukları	( )

3. "Çiftlikten sofraya (masaya, çatala)" kavramı kapsamında, çiftlik hayvanlarının üretim sürecinde yaşanan sorunları önemliden - az önemliye doğru sıralayınız. (Lütfen 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Bitki sağlığı	( )	Çevre sorunları	( )
Gıda güvenliği	( )	Hayvan gönenci	( )
Hayvan sağlığı	( )	Hayvan yemlerinin güvenliği	( )
Pestisit güvenliği	( )	Uygun olmayan yetiştiricilik	( )

4. Aşağıda verilen hayvan gruplarını bakım, besleme ve yetiştirilmeleri sırasında maruz kaldıkları düşünülen acı, ıstırap ve endişe düzeyine göre sıralayınız. (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Çiftlik hayvanları	( )
Egzotik hayvanlar	( )
Eğlence ve gösteri (boğa güreşi vb) amaçlı kullanılan hayvanlar	( )
Hayvanat bahçesi hayvanları	( )
Kümes hayvanları	( )
Laboratuar hayvanları	( )
Pet hayvanları	( )
Reklâm amaçlı kullanılan hayvanlar	( )
Sirk hayvanları	( )
Vahşi hayvanlar	( )

5. Aşağıda verilen çiftlik hayvanı gruplarını bakım, besleme ve yetiştirilmeleri sırasında maruz kaldıkları düşünülen acı, ıstırap ve endişe düzeyine göre sıralayınız. (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Atlar	( )	Besi sığırları	( )
Çiftlik balıkları	( )	Diğer kanatlılar (hindi, ördek vb)	( )
Domuzlar	( )	Et piliçleri (broiler)	( )
Koyunlar	( )	Süt inekleri	( )
Tavşanlar	( )	Yumurta tavukları	( )

6. Çiftlik hayvanlarının yaşamında hayvan gönenci (refah) açısından aşağıdaki hangi durumlardan kaygı duymaktasınız? (Lütfen 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Bakım ( )	Barınma ( )	Besleme ( )	Kesim ( )
Nakliye ( )	Ötenazi ( )	Pazarlama ( )	Sağlık hizmeti ( )

7. Hayvan gönenci (refah) bakımından üretim şeklinin değiştirilmesi gerektiği düşünülen aşağıdaki çiftlik hayvanı gruplarını önemliden – az önemliye doğru sıralayınız. (Lütfen 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Sığır (kapalı)	( )	Sığır (kapalı-bağlı)	( )
Sığır (yarı açık)	( )	Et pilici (broiler)	( )
Koyun yetiştiriciliği (merada)	( )	Koyun yetiştiriciliği (ağılda)	( )
Yumurta tavuğu (kafes)	( )		

8. Aşağıda verilen çiftlik hayvanlarının gönenç (refah) problemlerini önemliden – az önemliye doğru sıralayınız. (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Ahırlarda havalandırma olmaması	( )
Ahırların basık olması	( )
Ahırların dar olması	( )
Bakıcıların kötü davranışları	( )
Dolaşım alanının yetersizliği	( )
Hayvanların sadece ekonomik meta olarak görülmeleri	( )
Hayvanların türlerine özgü davranışlarını sergileyememeleri	( )
Kapasitelerinin üstünde verim beklenmesi	( )
Veteriner hekimliği hizmetlerinin yoksunluğu	( )
Yeterince beslenememeleri	( )

9. Sizce çiftlik hayvanlarının yaşamlarındaki hangi durumları öncelikle düzeltilmelidir. (Lütfen 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 sayılarını kullanınız)

Acı	( )
Açlık	( )
Fiziksel ve ısı sıkıntısı	( )
Hastalık	( )
Havalandırma	( )
Korku ve endişe	( )
Normal davranışlarını ortaya koyamama	( )
Rahatça dolaşabilme	( )
Susuzluk	( )
Yaralanma	( )

10. Aşağıdaki hayvan gruplarını, sahip olduklarını düşündüğünüz gönenç (refah) seviyelerine göre değerlendiriniz.

	Çiftlik hayvanı türleri						
	Sığır				Tavuk		
	Besi	Süt	At	Koyun-Keçi	Et Broiler	Yumurta	Diğer Kanatlılar
Oldukça iyi							
İyi							
Kararsızım							
Kötü							
Çok kötü							
Fikrim yok							

BÖLÜM 5

Aşağıda hayvan kullanım etiğiyle ilgili bazı yargılar verilmiştir. Sizin bu yargılara vereceğiniz yanıtlar hayvan gönenci tutumu ile etik tutum arasındaki ilişkinin tespitinde yararlı olacaktır. **Lütfen kendinize en uygun olan seçeneği aşağıdaki gibi işaretleyiniz.**

Örnek:
Katılıyorum (**X**) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

1. İnsanların düşünebilme yeteneği diğer canlılardan yararlanmasını haklı çıkarır.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

2. Hayvan gönencine (refah) uygun her türlü hayvan yetiştiriciliğini doğru buluyorum.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

3. İnsani metotlarla yapılan her türlü bilimsel araştırmada hayvanlar kullanılabilir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

4. Bilimsel araştırmalarda hayvan kullanımı bilgi edinmenin tek yoludur (en önemli yoludur).
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

5. Hayvanların deneyler sırasında acı, stres ve yoksunluğa maruz bırakılması; ancak, başka bir bilimsel seçenek olmadığı durumlarda kabul edilebilir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

6. Araştırmanın insanlığa sağlayacağı yarar hayvanın deney sırasında çekeceği fiziksel ve zihinsel acı, ağrı ve ıstıraptan önemlidir.
Katılıyorum ( ) Kısmen katılıyorum ( ) Kararsızım ( ) Kısmen katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( )

10. ÖZGEÇMİŞ

Serdar İZMİRLİ 1973 yılında Geyve/Sakarya'da doğdu. İlkokulu Geyve Temel İlköğretim okulunda, ortaokul ve liseyi Sakarya Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 1993 yılında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesine girdi ve 1999 yılında bu fakülteden mezun oldu. 2002 yılının Aralık ayında Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı. İzmirli halen aynı kurumda görevine devam etmektedir.